

VIDÉKI INNOVÁCIÓ ÉS HÁLÓZATOSODÁS

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat
első évei

SZERKESZTETTE: CZIBERE IBOLYA

helyi
rendezvények fejlesztési
Egyesület vidéki részvétel Kft
település Stratégia
program
turisztikai vidéki kialakítása
kistérségi adat
tevékenység LEADER projekt pályázat
kulturális Magyar szervezése
ÚMVP LEADER projekt pályázat
társág civil szervezetek szakmai
bemutatása HACS mezőgazdasági közösségi fejlesztése

VIDÉKI INNOVÁCIÓ ÉS HÁLÓZATOSODÁS

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat
első évei

SZERKESZTETTE: CZIBERE IBOLYA

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press

2016

©Czibere Ibolya
Csatári Bálint
Kovách Imre
Mezőszentgyörgyi Dávid

Szerkesztette:
Czibere Ibolya

Szakmai lektor:
Nagyné Dr. Molnár Melinda

Borítóterv:
Debreceni Egyetemi Kiadó

ISBN 978-963-309-065-7

Kiadta
a Herman Ottó Intézet, Budapest, 2016
és a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
www.dupress.hu
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi

Készült a Debreceni Egyetem sokszorosítóüzemében, 2016-ban

TARTALOM

Bevezetés.....	5
Csatári Bálint Személyes előszó – a magyar vidéken való munkálkodásokról szóló számadásfélével.....	7
Mezőszentgyörgyi Dávid A magyar nemzeti vidéki hálózat létrejötte és tevékenysége	15
Czibere Ibolya A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezeti struktúrája és irányítási rendszere – az „MNVH – modell”	35
Czibere Ibolya A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szakmai tevékenysége: eredményesség- és hatékonyság-elemzés	49
Kovács Imre Az MNVH hálózati működési formájának leírása és értékelése	60
Csatári Bálint A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2008–2014 közötti tevékenységének néhány jellemzője	83
1. sz. melléklet Csatári Bálint által 2005 nyarán készített lista az akkor aktuális vidékfejlesztési teendőkről	102
2. sz. melléklet Az MNVH tisztségviselői 2011–2014.....	112

Bevezetés

Kötetünk rendhagyó módon személyes előszóval kezdődik. *Csatári Bálint* gondolatai kiválóan summázzák az elmúlt évtized vidékfejlesztésben lezajlott eseményeit, kiindulva az első átfogó vidékstratégia megalkotásának kísérletétől a lezáródó 2007–2015-ös európai uniós fejlesztési ciklusig. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (továbbiakban MNVH) 2008-ban alakult, létrehozásának körülményei nem elválaszthatók Magyarország uniós csatlakozásától. A vidék felzárkóztatását segítő vidéki hálózatok kiépítésére a 2007–2013-as időszakban álltak rendelkezésre először pénzügyi források. A hálózat már meglévő erőforrásokra épülve fejlődött, kialakításában hangsúlyos szerepet kaptak a LEADER akcióscsoportok, a helyi közösségek és 2010-ig a helyi vidékfejlesztési irodák is.

Mezőszentgyörgyi Dávid tanulmányában az MNVH megalakulásától követi nyomon a szervezet tevékenységének jellemzőit, azok technikai és szakmai szervezésének legfontosabb állomásait. Átfogó összegzését adja annak az eltelt időszaknak, amely során a szervezet szakmai, tervezési és programozási segítségnyújtása bizonyítottan hozzájárult a magyar vidék fejlesztéséhez.

Czibere Ibolya tanulmányai szervezetszociológiai szempontok alapján elemzik az MNVH szervezeti struktúráját, irányítási rendszerét, és működésének hatékonyságát. A dokumentum-elemzésre épülő fejezetek a stratégiaalkotástól a napi szintű munkaszervezésen át a jövő-orientációig mutatják be a tipikus szervezeti magatartásokat, a cél-eszköz orientációkat, és az ebből fakadó szervezeti erősségeket és kockázatokat.

Kovách Imre a hálózatiság és a hálózati társadalom fogalmain keresztül írja le az MNVH hálózati működésének jellemzőit. A 2014-ben végzett online kutatás eredményeire és az MNVH hálózatához tartozó tagság adatainak elemzésére épülő tanulmány elsődleges célja a szervezet hálózati működésének, a hálózatiság kiterjedtségének és intenzitásának értékelése.

Csatári Bálint tanulmánya az MNVH elmúlt hét évének szakmai munkáját elemzi a 2014-ben végzett online kutatás eredményeire és az MNVH regisztrációs adatbázisára építve. Ennek keretében összegző értékelését adja a szervezet szakmai és technikai működésének, kiemelve és hangsúlyozva az elért eredményeket és sikereket, támogató kritikával illetve a működésbeli hiányokat és a hátrányokat.

A szerkesztő

DUPress

Csatári Bálint

Személyes előszó – a magyar vidéken való munkálkodásokról szóló számadásfélével

Egy bő évtizede, a ma már alig emlegetett budapesti traktoros gazdademonstrációkat megelőző években 2003–2004-ben kezdődött kutatói pályafutásomnak az az időszaka, amikor a vidékkutatásaink eredményeinek a valóságos „társadalmasításával”, disszeminációjával is érdemben foglalkozni kezdtem. Addig sem voltunk kollegáimmal az akadémiai intézetünk (az azóta sajnos megszűnt MTA Regionális Kutatások Központja) kecskeméti osztályának elefántcsonttornyába zárkózott kutatók, de az akkor kezdődött folyamat, amely 2014 decemberében, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségében betöltött tagsági mandátumom lejártával ért véget, nagyon nehéz és nagyon különleges tanulságokkal is járó események sorát hozta el aktív kutatói pályám végére. Hogy ezek a most röviden megírni szándékozott megélt események és részben élmények valóban másoknak – kutatóknak, tervezőknek, vidékfejlesztőknek, s talán a döntéshozóknak – is tanulságokkal járhatnak-e nem tudhatom. Azt viszont kötelességemnek érzem, hogy a köz javára végzett ebbéli kutató, oktató, fejlesztő, szervező, ismeretterjesztő stb. tevékenységeimet részben mérlegre tegyem, s a serpenyőben súlyosabbnak mutatkozó dolgok közül néhányat továbbadjak a mi köztudottan nehezen – még a saját kárunkból (és másokéból sem) – tanulni tudó (vidékszakmai) közvéleményünknek.

1. Az első átfogó szemléletű hazai vidékstratégia kidolgozásának „kísérlete”

2003 decemberében az akkori miniszterelnök vidékfejlesztésért felelős kormány megbízottjának kezdeményezésére az MTA RKK szervezésében, de máshonnan (Pécs, Budapest, Győr, Gödöllő, Debrecen, Kaposvár, Miskolc, stb.) is felkérve kutatókat, szakembereket, kollegákat egy nagyon izgalmas, új feladatot kaptunk. Arról szólt, készítsünk egy új, az Európai Unióba történő csatlakozásunk után az országos tervezéshez és programozáshoz jól felhasználható, modern szemléletű magyar vidékstratégiai dokumentumot. Húszan láttunk munkához. Először mintegy 400 oldalnyi helyzetelemző és a lehetséges stratégiai irányokat feltáró dolgozatfüzér készült el, majd 2004 július elejére egy 80 oldalas összegzés, melynek textusát minden résztvevő jóváhagyta (többek között Ángyán József és Varga Gyula is). Mire azonban a munka készen lett, a különleges megbízott státusza megszűnt, s a dolgozat nem került még a tárca illetékesei elé sem. Egy ideig viszont kint „díszelgett” a kormány honlapján, hogy mindenki láthassa: beléptünk az Unióba, elkészült az új magyar vidékstratégia, amely megalapozhatja „a jövő magyar vidékfejlesztését”. **Talán nem érdektelen pontosan idézni a szöveg utolsó oldalát.** Ennek az új vidékstratégiának „az egész magyar (és a vidéki) társadalom elvárható igényeinek és sajátosságainak, valamint az Európai Unió következő tervidőszakában adódó lehetőségeknek

megfelelően egy új, decentralizált tervezési, fejlesztési rendszerbe kell illeszteni¹. E pontosan meghatározható igényekkel, szükségletekkel és térségi feladatokkal rendelkező, önálló jellegzetességekkel bíró integrált vidékfejlesztési tevékenységet elsősorban az agrárfejlesztési, a tágabb értelemben vett környezet (a táj-)fejlesztési, valamint a komplex szemléletű terület- és regionális fejlesztési-tervezési rendszerek közös részeként szükséges értelmezni, s megoldásait ezekkel összehangolva kell alkalmazni.

A leendő magyar vidékfejlesztést is alapvetően fontos értékválasztások – a megfelelő sarokpontok és a vidéki terek kijelölése – és széles körű szakmai-politikai vitában kialakított jövőkép (cél- és prioritásrendszer) hozhatja eredményes kiinduló helyzetbe. Ehhez kellene megfelelő – távlatokat nyitó – politikai konszenzust teremteni, mert ezek eldöntése, vállalása elsősorban nem szakmai feladat.

A vidékfejlesztés – a vidék magyar sajátosságaira építő jövő, e fejlesztési tevékenység társadalmi fontosságának elfogadtatása, illetve a jelentősen elmaradott vidéki térségek fokozatos felzárkóztatásának biztosítása – nemzeti stratégiai fejlesztési feladat. A jövő generáció számára pótolhatatlan értékeket megmentve válhat a honi fenntartható táj- és térfejlődés motorjává. Az elfogadandó új magyar vidékstratégiának elsősorban alulról építkezőnek, másodsorban komplex- és integrált szemléletűnek, harmadsorban táji-térségi sokszínűségek és különbségekre tekintettel levőnek kell lennie.

E vidékstratégia konkrét javaslatai, ajánlásai elsősorban csak az általa meghatározott vidéki terekre terjednek ki, melyek vidékfejlődésének megszervezésében döntő fontosságúak a környezeti alapfeltételek, az ott kialakított professzionális tervező-fejlesztő intézményrendszerek szakszerű együttműködése, a társadalmi (humán) erőforrások és a közösségi összefogások, valamint a korszerű város-vidék kapcsolatok és együttműködések egyaránt.

A vidék fejlesztése bonyolult, összetett és eredményességét tekintve hosszú távú előretekintést igénylő feladat. Számos fontos partner közös gondolkodását, egyetértését, cselekvését igényli. Hazánkban ehhez mind a tervezési, mind a fejlesztési intézményrendszer még kialakulatlan. E stratégia fontos célja az is, hogy segítse ennek megteremtését.

Az eddigi, e témához kapcsolódó vagy kapcsolható fejlesztési-tervezési dokumentumok újraértékelése után a magyar vidékfejlesztésnek – érintett vidéki területeinek méretei, e tevékenység környezeti és társadalmi fontossága alapján – pontosan meghatározott helyet kell kapnia

- az új Nemzeti Fejlesztési Tervben,
- az új Országos Területfejlesztési Konceptióban,
- az átdolgozásra váró Országos Területrendezési Tervben, és

¹ A kurzív betűk az eredeti szövegben is ugyanígy szerepeltek. Azért, hogy a felületesen és gyorsan olvasóknak a kulcsfontosságú fogalmak és gondolatok megragadjanak a fejükben.

- **az Európai Unió új tervezési periódusának kiinduló időpontjára a valóban decentralizáltan megvalósuló új regionális koncepciókban, tervekben, programokban, valamint az azokat finanszírozó pályázati és támogatási rendszerekben is.**

A magyar vidék „objektív és szubjektív” okok alapján is megérdemli, sőt már régen kiérdemelte, hogy a rendszerváltás után másfél évtizeddel problémáit átfogóan kezeljék és érdemben kezdjék meg megoldani mindazok, akiknek erre képességük, tehetségük, erejük és elszántságuk van.

A magyar vidék már eddig is sokat megélt, hagyományos vidéki tradícióiból többször „kiforgatott”, gyakorta nélkülöző társadalmá erre biztosan szorgalmas munkával, megújuló képessége és ereje latba vetésével – és remélhetően megfelelő összefogással – fog válaszolni.

Politikusoknak, szakembereknek, s a „vidéki” értelmiségnek is nagy felelősséggel és adaptív-innovatív megújuló-készséggel szükséges hozzájárni ezen összehangolt, s csak hosszú távon eredményt hozó, türelmes, pontos és szakszerűen végrehajtandó vidékfejlesztési tevékenységekhez.

Ezek csak akkor lehetnek sikeresek, ha széles politikai, szakmai és társadalmi vitában az új magyar vidékstratégia elvei, főbb céljai, stratégiai fontosságú fejlesztési irányai letisztulnak, tartalmaik – a vitákban kiegészülve – elnyerik végső formájukat, s a sikeres végrehajthatóságának hitében megerősödve sok százezren nekilátnak a megvalósításának. Tanyán, falun, kisvárosban. Mindenütt az élhető és értékeinket megőrző magyar vidéken, ahol erre az elfogadandó stratégiai által komolyan támogatott megoldásokra érdemi összefogás és fogadókészség mutatkozik.

Ezen összegző munka – széleskörű és interdiszciplináris szemléletű szakmai összefogást felmutató kutatók és szakemberek – első szerény kísérlete, illetve első lépése abba az irányba, amely – reményeink szerint – elvezethet a gazdag magyar vidék táji-történeti hagyományokat a fenntartható jövő számára megújító vidék-felzárkóztatásához és a vidéki társadalom többségének a szülő- és lakóhelyén való remélt boldogulásához.”

Az idézett szöveg lehet, hogy túlságosan „kereknek” tűnik. De ez még akkor különböző nézeteket valló szakemberek konszenzusán alapult. És nemcsak nekem lehet furcsa újraolvasni, és érzékeltetni a szöveg aligha vitatható aktualitását. Sándor Iván írta nemrég „Évszázados tapasztalat, hogy (házánkban)² a szellem teljesítményei-ajánlatai füstbe mennek. Szerencsés esetben az utólagos összegzésekben, korértelmezésekben van szerepük. Tegyük hozzá: az utólagosságokban gazdag a magyar gondolkodás.” (Sándor 2013)

2. A második kísérlet

A már említett traktoros gazdatüntetések után az akkori miniszterelnök az MTA volt elnökét, Glatz Ferenc akadémikust kérte fel egy gyors „akciókutatásra”, a vidékre vetített válsághelyzet-

² Az eredeti szövegben ez nem szerepel, de itt szükség van a beszúrására.

ben a lehetséges szakmai – tudományos válaszok megfogalmazására. Részben az előző évben készült MTA RKK-s munkáinkra, mint előtanulmányokra építve, kutatói és szakértői csapatunkat kibővítve láttunk neki a feladatoknak, a magyar vidék helyzetének jobbítását célzó munkának. „Párbeszéd a vidékért” néven az elnök vezetésével egyesület alakult. Rendszeresen ülésezünk. Több mint 170 szakértő együttműködésével, különböző munkacsoportokban (agrártermelés és élelmiszergazdaság, környezetvédelem, infrastruktúra, intézményrendszer, vidéki társadalom) igyekeztünk kidolgozni azokat a stratégiai gondolatokat, amelyek válaszokat kerestek az egyre markánsabban és egyre differenciáltabban „jelentkező kérdésekre”, az uniós csatlakozásunk után valóban és érzékelhetően gyorsan átalakuló magyar vidéki térben. Jártuk az országot. Előadások sorát tartottuk, konferenciákat rendeztünk. 2005 nyarának végén át is adtuk az elkészült dokumentumokat a miniszterelnöknek,³ de év végén, a következő választási évre készülő politikusok minden érdemi szakmai javaslatunkat lesöpörték az asztalról.

Az országjárások emlékeztetőinek és különböző vidék-munkacsoportok anyagainak áttanulmányozása után, finn mintára, ahol rendszeresen listát készítenek a vidékszakemberek a szükséges teendőkről a kormányzat illetékeseinek, majd annak egy részét közösen, konszenzussal jóváhagyva nekilátnak a megoldásuknak, én is készítettem egy ilyen „magyar vidéki teendőlistát”, ami csak a miniszterelnöknek átadott dokumentum utolsó, V. melléklete volt, de soha seholy nem jelent meg nyomtatásban.

Talán érdekes elolvasni, vagy legalábbis átfutni a listát,⁴ mert ugyanaz az érzésünk támad, mint az iménti fejezet végén említettem. Hogy egy híres posztmodern mondást idézzek: „nem az a baj, hogy mit nem tudunk, az nincs úgy, amit tudunk”. „*A magyar vidék jövőjét meghatározó lehetséges programok, pontokba szedve*”⁵

A felsorolásra kerülő – a kötet mellékletében végigolvasható – a magyar vidék jövőjének jobbítását célzó javasolt programpontok természetesen nem azonos súlyúak, értékűek, mélységűek. Az is nyilvánvaló, hogy ekkora számban (143 darab) nem is szedhetők szigorú logikai sorba. Vannak nagyon egyszerűen értelmezhető, bár az érintettek számára korántsem egyszerűen megoldható problémák, s vannak olyanok is, amelyek a több tucat helyszínen lefolytatott párbeszéd, vita egy-egy továbbgondozásra, programalkotásra alkalmas, magvas gondolatát tartalmazzák. Valamennyi Glatz Ferenc által felkért szakértői csoport záródokumentuma utalt arra, hogy a vidékfejlesztés sokszínű, komplex szemléletű, magas színvonalú szakmai összefogást és cselekvést igénylő feladat.

A felsorolt feladatok közötti tartalmi csoportosítások tehát részben önkényesek, s ezért gyakran előfordulhat, hogy az egyik csoport egyik fontos feladata csak a másik témacsoport másik feladatával együtt valósítható meg sikeresen. Javaslatunk szerint most kevésbé ez a fontos,

³ Erről az egész folyamatról Glatz Ferenc 2008-ban „Új vidékpolitika” címmel egy 270 oldalas könyvet is megjelentetett az MTA Társadalomkutató Központja kiadásában.

⁴ Az 1. sz. mellékletben olvashatók Csatári Bálint 2005 nyarán írt, az akkor aktuális vidékfejlesztési teendőkről szóló, 143. pontban összefoglalt javaslatai.

⁵ Készítette Prof. Glatz Ferenc felkérése alapján, az Ő, valamint a „Párbeszéd a vidékért” munkacsoport vezetők feljegyzései alapján Csatári Bálint.

mint maga a sok száz szakember, tudós, civil, értelmiségi, polgármester és más közreműködő által közösen „összegondolt” lista, a magyar vidékért való teendők sora (lásd 1. sz. melléklet).

Szerencsére voltak a pontok között olyanok is, amelyek részben vagy egészében megvalósultak, de sajnos többségük alig vesztett tíz évvel ezelőtti aktualitásából. Sokszor tépelődök azon, vajon mi lehet ennek az alapvető oka. Talán nem értjük egymást? Számtalanszor gondoltam arra is, hogy a feladatok efféle felsorolása elriasztóan nagy mennyiségű teendőt fogalmaz meg. (Bár számuk biztosan nem csökkent tíz év alatt.) De éppen azért ajánlottuk akkor ezt a módszert az illetékeseknek: válasszanak ki közösen belőlük tetszés szerinti számú megoldandó feladatot, s azokat rendre kezdjék el megvalósítani. Majd készüljön újabb lista. Közösen, olyan teendőkkel, amelyek vitán felül fontosak mindenkinek vidéken. A döntéshozóknak is és az érintetteknek is.

Közben, mára elmondhatjuk, hogy lezárult a 2007–2015-es EU finanszírozási ciklus, s a területi (regionális) különbségek nem csökkentek az országban. A vidék állapota alig javult, sőt van ahol eróziója folytatódott. A vidékfejlesztés irányítását, tervezését és finanszírozását háromszor is – igen magas szinten – átszervezték. Nem történt még meg a hét éves ciklus alatt futó Új Magyarország Vidékfejlesztési Program értékelése, folyamatos monitoringja pedig nagyon formális volt. Az aktuális új programot, a 2014–2020-ra szólót még nem sikerült elfogadtatni Brüsszelben.⁶ Van egy Darányi Ignácról elnevezett „vidék-tervfélénk”. De nincs hozzá külön forrás és mondhatni intézményrendszer sem. A LEADER csoportok helyzete is instabilnak tűnik, akárcsak a modern környezet- és természetvédelem tevékenységeinek vidéki terekben történő okos és sikeres – lokális – integrációja. Nő a leszakadó, gettósodó, roma többségű vidéki területek aránya. Az „átalakított” önkormányzatoknak a vidéki tereket integráló- és fejlesztő képessége – források és szaktudás hiányában – egyre kétségesebb. A teljesen projektszemléletűvé (és projektalapúvá) vált fejlesztésekből már a tervi szakaszban is hiányoznak a komplex területi-települési hatásokra való törekvések, az externált hatások ezért minimálisak. Az e fejezetben felsorolt feladatok 2005 óta tehát csak tovább „torlódnak”. Vajon meddig?

3. A harmadik kísérlet

Mint az előbbi fejezetben említett felsorolásnak a 142. pontja már „jelezte”, 2008-ban minden tagállamnak létre kellett hoznia a saját nemzeti vidéki hálózatát, a vidéken működő és az e térségek felzárkóztatásáért, fejlesztéséért dolgozó szakmai és civil szervezetek, intézmények tevékenységének hálózati összefogására, a rurális térségek helyzetének javítására, a jó gyakorlatok terjesztésére, sőt a nemzetközi együttműködések támogatására (Később megalakult a nemzeti hálózatok közös szervezete az Európai Vidéki Hálózat is).

Az MNVH Elnöksége egy 2010 decemberében keltezett FM rendelet alapján szerveződött újjá 2011 elején. Különös dolog adódott. A régi elnökségből ketten folytathattuk a munkát, elnökként és főtitkárként. Remek társakra leltünk. Először is az elnökségi munkába a vidékfejlesztéshez a legkülönbözőbb szakterületekről bekapcsolódó elnökségi tagok részéről, akik aktív és a vidék

⁶ E kézirat leadásának időpontja 2015. június 10.

ügyeinek megoldásáért elkötelezetten tenni akaró szakemberek lettek. Az ország különböző vidéki tájairól jöttek az elnökség tagjai, különböző korúak, eltérő elméleti és gyakorlati tudással rendelkeztek, de mindenki nagyon „rajta volt” azon, hogy próbáljunk meg – kizárólag szakmai alapokon – tenni a vidék környezetéért, gazdaságáért, társadalmáért. Másodszer a Vidékfejlesztési Képzési és Szervezési Intézet részéről is kedvező átalakulás történt, ahol külön Állandó Titkárság alakult a bővülő tevékenységű és a VP Technikai segítségnyújtást szolgáló (TS) keretéből a tényleges vidéki fejlesztések „háttértámogatását” is tervező új MNVH Cselekvési Tervhez.

Az MNVH Elnökségnek 2011. februári alakuló ülésére egy később közösen megvitatott, kibővített és elfogadott küldetésnyilatkozatot készítettem, mely nyomtatásban nem jelent meg csak a szervezet honlapján.

„A Hálózat Elnökségének legfontosabb feladata az évente aktualizált cselekvési tervben foglaltak végrehajtásának figyelemmel kísérése, a magyar vidék helyzetének jobbítására, felzárkóztatásra, fejlesztésére vonatkozó programok szakmai és civil támogatásának elősegítése, biztosítása.

Ehhez kapcsolódva az MNVH Elnöksége kitüntetetten fontos feladatának tekinti – az Európai Unió által létrehívott agrár- és vidékfejlesztési támogatásokról, fejlesztési programokról szóló elvi útmutatások és gyakorlati példák alapján, más tagországokban is funkcionáló hasonló társszervezetekkel együttműködve – a vidéki tájakat felelősen használók, gazdálkodók, települési és más helyi társadalmi csoportok, szakmai és civil szervezetek közötti érdemi párbeszéd, illetve a vidékeink megújításáért való közös cselekvés legkülönbözőbb formáinak a kialakítását.

Az Elnökség tagjai érdemben közre kívánnak működni a modern, integrált szemléletű, – sokszempontú tudományos megközelítéseket is alkalmazni képes – jövőbeli magyar vidéktervezés és -fejlesztés szellemi megalapozásában, egy közösen elfogadott vidékfejlesztési tudáskészlet fokozatos megalkotásával és a gyakorlatban való alkalmazásával.

Az Elnökség aktivizálni, összefogni és szervezni kívánja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat hivatalosan regisztrált személyeinek és szervezeteinek szakmai tevékenységét, lehetőséget teremtve érlelő vitákra, közös vidékfejlesztési programok megfogalmazására, a hálózat szervezetének, találkozási pontjainak fokozatos kiépítésére.

Az MNVH újjáalakuló szakmai tagozatai – a sokoldalú mezőgazdaság élelemtermelést, megélhetést és a vidéki kultúrtájakat fenntartó feladataitól, a víz-, a természet-, a környezet- és tájvédelmi aktivitásoktól, a falusi-kisvárosi települések tervezésén át, a vidéki szolgáltatások megszervezésének segítségével, a legjobb gyakorlatok terjesztéséig – átfogják és lehetőségeik alapján támogatják mindazokat a tevékenységeket és programokat, amelyek hozzájárulhatnak a magyar vidéki társadalom tagjainak és közösségeinek megújulásához, fejlődéséhez.

Ezekhez a fő célokhöz rendeltlen – a kormányzat által működtetett vidékfejlesztési intézményrendszerrel érdemi együttműködésben – az MNVH és annak Elnöksége folyamatosan színvonalas információáramlást biztosít a magyar vidék helyzetéről, változásairól, problémáiról, illetve a saját tevékenységéről a döntéshozók, a hálózatban aktívan résztvevő szakemberek és a média számára.”

Az „évente aktualizált” MNVH Cselekvési tervünkhöz kapcsolódó első feladatunk 2011-ben az ún. „vidékfejlesztési projektötleteket” támogató pályázati rendszerünk felállítása volt. Tisztában voltunk vele, hogy ez a rendelkezésünkre álló keret valóban csak arra lehet alkalmas, hogy a vidékeinken rejlő kisebb, bár helyben akár jelentős, elképzeléseket begyűjtse, s lehetőség szerint támogassa. Nagy és néha örlő vitákat folytattunk a kispályázatok (max. 2,5 millió Ft keretösszeggel) tartalmi kiírásainak vidékszakmai lehetőségeiről és arról, hogy azok hogyan illeszthetők össze az Európai Unió támogatási rendszereinek szigorú kötöttségeivel. A szükséges kompromisszumok megkötése után a munka elkezdődött, s mindaddig igen nagy intenzitással és sikerrel folyt, mígnem a meghirdetett közbeszerzések nyomán beiktatott új szervezeti és finanszírozási lépcső súlyosan nem gátolta meg dolgok addigi – gyors és olajozott – menetét. Ekkor sajnos több kiváló szakember elhagyta az elnökséget.

Nagyon fontos helyzet adódott e sorok szerzője számára, amikor a második év (2012) Cselekvési tervének az elkészítési ideje elérkezett. Módja nyílt ugyanis, természetesen a Főtitkárral és az Elnökséggel együtt, velük a tervezetet többször megvitatva, a korábbi nagyon bürokratikus stílusú szöveget valódi vidékszakmai szöveggé formálni. S valóban nagyon sok olyan dolog kezdődött el, amiről korábban szinte álmodni sem mertünk. Ezek közül a legfontosabbak: jól működő MNVH regisztrációs információs rendszer létrehozása mind a hálózat munkájában részt venni kívánó szakemberek, mind a megvalósítandó ötletekre pályázni kívánó szervezetek számára, rendszeres MNVH hírlevél-tájékoztató a tízezret közelítő regisztrált tagság számára, A Falu c. folyóirat kiadási jogainak megvétele, szerkesztőségének újjászervezése, a folyóirat és a Vidéki Mozaik MNVH magazin rendszeres kiadása, a Cselekvési tervben szereplő különböző típusú vidékfejlesztési projektötletek rendszeres kiírása és folyamatos támogatása, megállapodás az MTA vezetésével szervezett komplex vidékkutatások elindítására⁷, szakmai együttműködések kiépítése a vidékért (is) dolgozó országos szervezetekkel, minden megyében MNVH referensek munkába állítása, hogy a hálózati munkába történő bekapcsolódás lehetősége rajtuk keresztül minden érdeklődőhöz – akár személyesen is – eljuthasson.

Ez a hosszú, bővített mondat talán jól jelzi tehát, hogy az MNVH munkája olyan irányba indult el, mint azt az elnöksége a mandátuma megkezdésekor eltervezte. Érdekes tény, de a tagok között végzett kérdőíves felmérésünk szerint, igen sokan értékelték azt, hogy a 2014–2020 közötti időszakra szóló tervezési folyamat társadalmi vitájában aktívan részt vehettek. Valóban agrárszakemberek, népművelők, könyvtárosok, polgármesterek, vidékfejlesztési menedzserek százai (!) vettek részt a ország három nagyrégiójában rendezett tanácskozásokon, melyeken kiváló vidékszakmai tartalmú ajánlások is születtek. Ma már mondhatjuk, mindhiába. A jelenleg is jóváhagyás alatt álló vidékfejlesztési tervet más, szinte kizárólag ún. „agrár-vidékfejlesztési” irányba dolgozták át. A szervezet jövője is másként alakult, talán 2015 őszén újjászerveződik.

⁷ A munka 2013 elejére befejeződött. 10 kis kötetben jelentek meg azok a szakmai anyagok, amelyek a szélesebb érdeklődéssel bíró vidékszakmai közösségek továbbképzését szolgálhatják. A Tér és társadalom vidéktudományos tematikus száma 2015. elején jelent meg: <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT/issue/view/423>

Zárszó

Az ezen írásban – kétségtelenül sajátos nézőpontból – bemutatott tíz esztendő sok változást hozott a magyar vidéken. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat működése, mint egyfajta „kiegészítő vidékfejlesztő kísérlet”, jól jelzi, sőt igazolja, hogy számos olyan szellemi erő és energia szunnyad még mindig vidékeinken, amelyek kellő szervezéssel, minimális támogatással is életre kelthetők. Kár, hogy az efféle kísérletek hazánkban általában rövid életűek, s mire valóban szervesülhetnének a vidéki tájakon és hosszabb távon is hatni lennének képesek, akkorra átszervezik azokat. Jelenleg úgy tűnik, a LEADER közösségek és az MNVH is erre a sorsra jutottak. Pedig a nélkül a tudás nélkül, és a nélkül a tapasztalat és gyakorlat nélkül, amelyet az MNVH sokak összefogásával megteremtett, aligha várhatók kedvező változások a közeljövőben.

Felhasznált irodalom

- Csatári B. (2005): Egy magyar vidékfejlesztési stratégia készítésének kísérlete. In: A Falu, 20:(2) pp. 61–72.
- Sándor I. (2013): Demokrácia- ahol nincs., ÉS, 2013. október 18., p. 12.

Mezőszentgyörgyi Dávid

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrejötte és tevékenysége

1. A kezdetektől az első átalakulásig (2004–2010)

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (továbbiakban: MNVH) létrejötte hazánk Európai Unióhoz való csatlakozásáig nyúlik vissza. 2004 májusában egy uniós költségvetési ciklus közepén írta alá Magyarország a Csatlakozási Szerződést. Nem sokkal ezután jelent meg a 1698/2005 EK rendelet, amely szerint kötelező működtetni és kötelező a technikai segítségnyújtás intézkedés terhére forrásokat is biztosítani ahhoz, hogy nemzeti vidéki hálózatok jöjjenek létre.

Az ezt követő teljes uniós pénzügyi ciklusban, a 2007–2013-as időszakban nyílt lehetőség a hazai hálózat kialakítására. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv, ezen belül az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program megvalósítására összesen mintegy 8000 milliárd forintnyi fejlesztési forrást használhatott fel, mely segítette a vidék felzárkózását.

2008. december 2-án a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban tartotta alakuló ülését a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Tanácsa. Az MNVH elnöke Glatz Ferenc akadémikus, főtitkára Pásztohy András miniszteri biztos lett.

Az akkori célok szerint az MNVH rendszere nem egy új hálózat kialakítását jelentette, hanem a már működő magán- és köztulajdonban lévő hálózatokat, mezőgazdasági és vidékfejlesztési szaktanácsadást, illetve a mezőgazdasággal és vidékfejlesztéssel vagy ahhoz kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó független civil szereplőket és szervezeteket is átfogta. A hálózat kialakításában kiemelt hangsúlyt kaptak a helyi közösségek, LEADER-akciócsoportok és az – azóta megszüntetett – helyi vidékfejlesztési irodák.⁸

Regisztrálni az MNVH honlapján lehetett, vagy személyesen a területileg illetékes, minden kistérségben elérhető helyi vidékfejlesztési irodában (HVI), amelyek az MNVH kistérségi információs és szolgáltatás közvetítő egységei voltak.

A regisztráltak megjelölhették az érdeklődésüknek leginkább megfelelő szakterületeket, amelyek köré fórumok szerveződtek, elősegítve ezáltal a közös projektek létrehozását és a szakmai-üzleti kapcsolatok kiépülését.⁹

⁸ Az MNVH szolgáltatásait regisztrálás után lehet igénybe venni, amelyre jogosult: a 18. életévét betöltött, hazánkban állandó lakhellyel rendelkező természetes személy; a 2004. évi XXXIV. törvény hatálya alá tartozó mikro-, kis- és középvállalkozás; önkormányzat, valamint önkormányzatok többcélú kistérségi társulása; hazánkban nyilvántartásba vett egyesület, társadalmi szervezet; felsőoktatási intézmény; érdekképviseleti szervezet, szakmai és gazdasági kamara; az egyházakról szóló törvény alapján nyilvántartásba vett egyház; vidékfejlesztéssel foglalkozó országos hatáskörű közigazgatási szerv; az ÚMVP Monitoring Bizottságának tagja; a LEADER helyi akciócsoport, valamint a helyi vidékfejlesztési közösség (HVK); a regionális fejlesztési ügynökség (RFÜ); egyéb vidékfejlesztésben érintett szereplő.

⁹ 1. A fenntartható energia szakterülete: a megújuló energiaforrások (nem csupán biomassza) alkalmazása iránt érdeklődők számára; 2. Állattenyésztési, állattartási szakterület; 3. A szántóföldi növénytermesztés szakterülete;

A 131/2008. (X. 1.) a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról szóló FVM rendelet alapján a Tanács az MNVH legfőbb érdekegyeztető, javaslattevő testülete, amely tevékenysége során véleményt alkot a nemzeti, az európai és nemzetközi vidékpolitikáról, valamint hazai szinten közvetíti a vidékpolitikában érintettek érdekeit. Az Elnökség részt vesz az MNVH cselekvési tervének kialakításában, szakmai kérdésekben véleményt alkot, állásfoglalást ad, valamint véleményt nyilvánít a kormány, illetve a miniszterek megkeresésére a vidékfejlesztést érintő stratégiai kérdésekről. Az Elnök jeleníti meg az MNVH szakmai és civil szervezeteinek egységét. A megválasztott elnök, dr. Glatz Ferenc akadémikus, a Párbeszéd a Vidékért Mozgalom elindítója, aki miniszterelnöki megbízottként végzi feladatát. Az Elnök ellátja az MNVH képviseletét, vezeti és képviseli az Elnökséget és a Tanácsot, valamint párbeszédet folytat a vidékfejlesztésben érintett szervezetekkel. Az Elnök továbbá javaslatot tehet a kormánynak és az érintett minisztereknek a vidékfejlesztéssel kapcsolatos intézkedések megtételére. A főtitkár Pásztóhy András a miniszter által kinevezett miniszteri biztos. Irányítja az MNVH cselekvési tervének végrehajtását, az MNVH működését és az Állandó Titkárságot. A Főtitkár közvetíti a vidékfejlesztésben érintett személyek, szervezetek, valamint kormányzati szereplők között, továbbá javaslatot tesz a regisztráltak és a résztvevők számára nyújtandó szolgáltatások körére. Az Állandó Titkárság az MNVH operatív szervezete.

Ebben az időszakban az Elnökség aktívan működött, ugyanakkor a hálózatosodás folyamata lassabban haladt. A vidéki szereplőknek szánt források kihelyezése nem indult el.

4. Élelmiszer-feldolgozási szakterület: magában foglalja az elsődleges feldolgozást, az élelmiszeripari vállalatoktól a helyi termékek előállításáig (gyümölcs, zöldség, tej, hús, gomba); 5. A vidéki örökség szakterülete: a vidék kulturális és természeti örökségének megőrzésében érdekelt tagok; 6. A kertgazdaságok és természet közeli gazdálkodás szakterülete: a gyümölcs-zöldségtermelés, a bio-, öko- és egyéb alternatív termelési módok iránt érdeklődők számára; 7. A LEADER szakterülete: minden LEADER együttműködésben érintett tag számára; 8. Erdészeti és vadgazdálkodási szakterület; 9. Turizmus és vállalkozásfejlesztési szakterület; 10. Társadalmi integráció, humán-erőforrás- és szolgáltatásfejlesztési szakterület: magában foglalja a vidéki közösségi és közszolgáltatások, társadalmi felzárkóztatás témáit; 11. A tudás, innováció, kutatás-fejlesztés, informatika szakterülete.

2. Az átalakulás (2010–2011)

Az érdemi tevékenység hiánya már a 2007–13-as program kötelező félidei értékelési dokumentuma elkészítése során is leírásra került. Itt megfogalmazódott, hogy az EU szabályozók alapján az MNVH-t működtetni kell kötelezően. A 2010-es parlamenti választásokat követően az új főtitkár dr. Mikula Lajos lett, aki az addigi működés átalakítására tett javaslatokat.

Az MNVH-ra az ÚMVP-ben 2013-ig terjedő időszakra hozzávetőleg 26 millió euro forrás állt rendelkezésre. Az EK rendelettel összhangban rendelkezésre álló forrást két célra lehetett felhasználni: az MNVH működtetésére és a tartalmi tevékenységet jelentő egyes programok finanszírozására. A források felhasználása a VKSZI közreműködésével történt. Ehhez kapcsolódóan – 2013-ig terjedő határozott időre – egy-egy szerződést kötött az Irányító Hatósággal a VKSZI-vel a működtetésre, illetve a tartalmi tevékenységet jelentő tevékenység finanszírozására. A működtetéshez és a programokhoz kapcsolódó kifizetéseket a VKSZI teljesítette a partnereknek felé és azokat utólag, az IH teljesítés igazolása után visszatérítette az MVH a VKSZI-nek.

Az IH-VKSZI közötti szerződésekben rögzített forrás évenkénti felhasználását az un. éves Cselekvési Terv alapozza meg. A 2011. évi Cselekvési Terv elfogadásával elindítható lett az újjászerveződő MNVH tevékenysége.

Az MNVH tartalmi tevékenységéhez kapcsolódó döntés-előkészítő munkát az MNVH Elnöksége végezte, a formális döntéseket az IH vezetője hozta a javaslatok alapján. A források felhasználása tervezetten egy egyszerűsített rendszeren keresztül történt. Az elképzelések szerint egy-egy programra viszonylag alacsony mértékű – 2–4 millió forint programonként – támogatások kerültek csak felhasználásra. Ezzel biztosítható volt, hogy nagyszámú szervezet, vidékfejlesztési szereplő részesüljön a forrásokból és tudjon közvetlenül bekapcsolódni a tevékenységbe. A tervezett támogatási nagyságrend esetén 300–400 támogatott programmal számolhattunk. A tervezett rendszer alkalmas volt az egyedi és gyors igények kezelésére is, feltéve, hogy azokban dominált az MNVH lényegét jelentő, együttműködést erősítő jelleg.

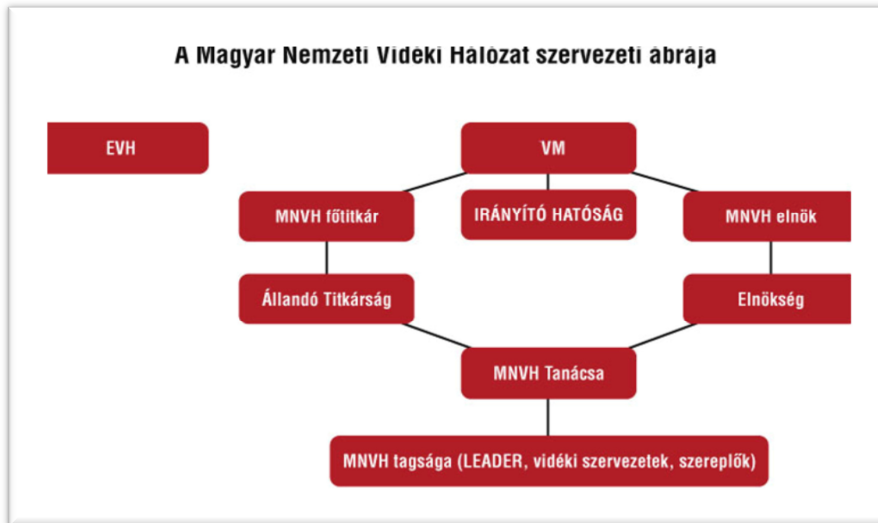
A fenti elképzelések alapján jelent meg a vidékfejlesztési miniszter 36/2010. (XI. 30.) VM rendelete a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról. Az új VM rendelet hatékonyabbá tette a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) működését, meghatározta, pontosította feladatait és szervezetét. A hálózatban regisztráltak így pontosabb és gyorsabb tájékoztatást kaptak az őket érintő vidékfejlesztési intézkedésekről, támogatásokról és a jó gyakorlatokról.

Az MNVH rendszerébe jelentkező személyek és szervezetek regisztráláskor megjelölhették, hogy tevékenységük vagy érdeklődésük az új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) négy tengelye közül melyhez, melyekhez kapcsolódik. Így az aktuális vidékpolitikai hírek közül minden érdeklődő az őt érintőekről kapott tájékoztatást elektronikus úton. Aki támogatásban részesült az ÚMVP forrásaiból, az külön regisztráció nélkül is jogosult lett az MNVH szolgáltatásaira, de bármikor kérhette törlését a hálózat adatbázisából.

Az MNVH célja, hogy tájékoztassa a vidékfejlesztési szereplőket, támogassa az önkormányzatok, civil és vállalkozói szervezetek együttműködését. A hálózat feladata többek között terjeszteni a legjobb gyakorlatokat, felhívni az érintettek figyelmét a hazai és nemzetközi

fejlesztési forrásokra és lehetőségekre, segíteni a módszertani tapasztalatcserét, valamint továbbképzési programokat szervezni. A rendelet 2010. december 3-tól hatályos.

1. ábra. A hálózat felépítése

Forrás: www.mnvh.eu

Az MNVH szolgáltató, információs, kommunikációs, illetve nemzetközi és térségi kapcsolatokhoz kötődő feladatokat lát el. Tevékenysége nyomán az Európai Vidékfejlesztési Hálózatban együttműködő 27 tagország megismerheti a magyar fejlesztési eredményeket és a hazai vidékfejlesztő közösségek is tanulhatnak a külföldi mintákból.

Az MNVH szervezete a hatékonyabb működtetést célozva átalakításra került, amely a jobb, egyszerűbb és átláthatóbb működést hivatott biztosítani. Az MNVH céljainak megvalósulásáért az MNVH Elnöksége felel, amely újjászervezését követően, 2011. február 18-ával kezdte meg hivatalosan is szakmai munkáját. Elnöke dr. Csatári Bálint vidékkutató lett.

Az Elnökség havi rendszerességgel ülésezett és az alábbi témákat érintette részletesen:

- Stratégiai jellegű feladatok meghatározása (például: állásfoglalás valamennyi, a vidékre hatással lévő társadalmi egyeztetési folyamatról, az MNVH szervezésében megvalósuló rendezvények tematikájának kialakításában való közreműködés);
- A vidékfejlesztési projektötlet gyűjtés kapcsán előbb a belső eljárásrend, az előzetes nyilvántartásba vétel majd az egyes fejlesztési témákat érintő felhívási anyagok elkészítése, az e célból létrehozott munkacsoport irányításával;
- A hálózati Tanácsba, amely az MNVH javaslattevő, támogató szerve, az Elnökség tagjai közül az ÚMVP 4 tengelye mentén kijelölésre kerültek szakosztályelnökök, társelnökök, a szakosztályi munkatervek kidolgozása folyamatban van.

Az Elnökség hathatós munkája tette lehetővé a 2011. július, illetve augusztus hónapokban sikerrel végrehajtott előzetes nyilvántartásba vételi eljárások lebonyolítását, továbbá az első fejlesztési téma, a Helyi Akciócsoportokat érintő nemzetközi projekt-előkészítő látogatás pályázati felhívásának meghirdetését. Az MNVH önálló szervezésében megvalósuló „Magyar Vidékaadémia” a helyi termékekről szóló második sorozat után, 2011. április-június között a harmadik és negyedik sorozattal folytatódott. Az Elnökség közreműködött mind a sorozatok témái („Helyi gazdaságfejlesztés – vidéki munkahelyteremtés – foglalkoztatási jó gyakorlatok”, illetve „Az Alföld-program újjáélesztése”), mind az egyes helyszínek meghatározásában. Több tag előadóként is részt vett egy-egy rendezvényen.

Az MNVH a nemzetközi kapcsolatok kiépítésében, több országot érintő együttműködések kialakításában, működtetésében is szerepet vállalt az Európai Vidékfejlesztési Hálózattal közösen. Az EU más tagállamainak nemzeti hálózataival való kapcsolatépítés keretében Lengyelországgal már 2010-ben kötött együttműködési megállapodást, 2011. márciusban pedig Szlovákiával.

Az MNVH kiadványa, a Magyar Vidéki Mozaik első alkalommal 2011 márciusában jelent meg, 5000 példányban. Minden szám egy-egy témát dolgozott fel, például a megújuló energiaforrások, vagy a falusi turizmus kérdéskört bemutatva.

A hálózat önálló honlapot üzemeltet (www.mnvh.eu), ahol bárki számára hozzáférhető többek között az MNVH Cselekvési Terve, a más európai hálózatokkal kötött együttműködési megállapodások, az Elnökség munkáját érintő dokumentumok és letölthető a Magyar Vidéki Mozaik eddig megjelent összes száma. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatba való regisztráció lehetősége a vidékfejlesztésben érintettek, illetve az érdeklődők számára folyamatosan biztosított; a regisztráltak száma 2011. augusztus végén 7453 volt.

3. A munka dandárja, a 2012–13-as Cselekvési Terv¹⁰

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2008 decemberében alakult meg, majd a 36/2010. (XI. 30.) VM rendelet módosította működését. Ez a rendelet rögzíti, hogy az MNVH – az Európai Unió¹¹ mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásaihoz és egyéb intézkedéseikhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvény 81. § (3) bekezdés f) pontjában kapott felhatalmazás alapján, az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 94. § a) pontjában meghatározott – Vidékfejlesztési Miniszteri (továbbiakban Miniszter) feladatkörben került létrehozásra. Az MNVH új, a Miniszter által felkért elnöke és 12 tagú elnöksége 2011. február 1-én kezdte meg tevékenységét.

2. ábra. Az MNVH Elnökségének küldetésnyilatkozata

- az MNVH Elnöksége kitüntetetten fontos feladatának tekinti – az Európai Unió által létrehívott agrár- és vidékfejlesztési támogatásokról, fejlesztési programokról szóló elvi útmutatások és gyakorlati példák alapján, más tagországokban is funkcionáló hasonló társszervezetekkel együttműködve – a vidéki tájakat felelősen használók, gazdálkodók, települési és más helyi társadalmi csoportok, szakmai és civil szervezetek közötti érdemi párbeszéd, illetve a vidékeink megújításáért való közös cselekvés legkülönbözőbb formáinak a kialakítását.
- Az Elnökség tagjai érdemben közre kívánják működni a modern, integrált szemléletű, – sok szempontú tudományos megközelítéseket is alkalmazni képes – jövőbeli magyar vidéktervezés és –fejlesztés szellemi megalapozásában, egy közösen elfogadott vidékfejlesztési tudáskészlet fokozatos megalkotásával és a gyakorlatban való alkalmazásával.
- Az Elnökség aktivizálni, összefogni és szervezni kívánja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat hivatalosan regisztrált személyeinek és szervezeteinek szakmai tevékenységét, lehetőséget teremtve érlelő vitákra, közös vidékfejlesztési programok megfogalmazására, a hálózat szervezetének, találkozási pontjainak fokozatos kiépítésére.
- Az MNVH újjáalakuló szakmai tagozatai – a sokoldalú mezőgazdaság élelemtermelést, megélhetést és a vidéki kultúrtájakat fenntartó feladataitól, a víz-, a természet-, a környezet- és tájvédelmi aktivitásoktól, a falusi-kisvárosi települések tervezésén át, a vidéki szolgáltatások megszervezésének segítségével, a legjobb gyakorlatok terjesztéséig – átfogják és lehetőségeik szerint támogatják mindazokat a tevékenységeket és programokat, amelyek hozzájárulhatnak a magyar vidéki társadalom tagjainak és közösségeinek megújulásához, fejlődéséhez.
- Ezekhez a fő célokhoz rendelt – a kormányzat által működtetett vidékfejlesztési intézményrendszerrel érdemi együttműködésben – az MNVH és annak Elnöksége folyamatos információáramlást biztosít a magyar vidék helyzetéről, változásairól, problémáiról, illetve a saját tevékenységéről a döntéshozók, a hálózatban aktívan résztvevő szakemberek és a média számára.

¹⁰ Kivonat az MNVH IH által elfogadott Cselekvési Tervéből

¹¹ Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 68. cikke végrehajtásához szükséges e szervezet létrehozása és működtetése.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat célja a vidékfejlesztésben érintett kormányzati és önkormányzati intézmények, társadalmi szervezetek, szakmai testületek, gazdálkodó szervezetek információs és együttműködési hálózatba szervezése, tevékenységük összehangolása a vidék társadalmi-gazdasági fejlődése, felzárkóztatása, valamint a vidékre érkező források hatékony felhasználása érdekében. Ezen tevékenységeit és a legjobb vidékfejlesztési gyakorlatokat¹² az MNVH különböző szolgáltatások formájában széles körben terjeszti és hozzáférhetővé teszi.

A Tanács¹³ az MNVH javaslattevő, programjait véleményező, támogató szerve. A benne részt vevő személyek illetve az általuk képviselt szervezetek együttműködése révén segíti, hogy az MNVH céljairól, tevékenységéről, egyes programjairól a vidékiek és szervezeteik minél szélesebb körben értesüljenek. Véleményezi az éves cselekvési tervet, valamint az annak végrehajtásáról szóló beszámolót, kiegészítő javaslatokat tehet az Elnökségnek a vidék jövője tekintetében legfontosabb teendőkre.

Az Elnökség¹⁴ az MNVH céljainak megvalósításáért felelős. Az Elnökség, feladatkörében eljárva elfogadja az MNVH éves cselekvési tervére vonatkozó javaslatot, meghozza az MNVH jogszabályban foglalt feladataihoz és a cselekvési terv végrehajtásához szükséges, feladatkörébe tartozó döntéseket és figyelemmel kíséri a döntések végrehajtását. Javaslatot tesz az MNVH költségvetési forrásaiból finanszírozandó egyes programokra, különös tekintettel a hazai és nemzetközi szakmai eseményekre, rendezvényekre, konferenciákra, különböző képzésekre, vidék-kutatásokra, az integrált vidékfejlesztést tartalmilag is építő kiadványokra. Évente beszámolót készít a cselekvési terv végrehajtásáról az Irányító Hatóság (IH) vezetőjének. Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat szervezeti felépítésének megfelelően az Európai Vidékfejlesztési Hálózat (EVH) koordinációs bizottságába ill., annak tematikus csoportjaiba tagot delegál és őket beszámoltathatja, nekik szakmai kérdésekben állásfoglalást adhat. Ugyancsak tagot delegál az EVH LEADER albizottságába, s őt szintén beszámoltathatja, neki szakmai kérdésekben állásfoglalást adhat.

Az Elnök személye jeleníti meg az MNVH szakmai és civil szervezeteinek egységét. Feladatkörében ellátja az MNVH hazai képviseletét, vezeti az Elnökség, illetve a Tanács üléseit. A Főtitkárral együtt szervezi a hálózatnak a cselekvési tervhez kapcsolódó, a különböző vidéki szervezetek horizontális és vertikális együttműködését szolgáló programokat.

¹² *Legjobb gyakorlatok*: az Európai Unió tagállamainak, az általuk kidolgozott vidékfejlesztési programok végrehajtása során szerzett tapasztalatai.

¹³ A Tanács legfeljebb 200 tagból áll. A Tanács tagjait a vidékfejlesztésért felelős miniszter kéri fel. A Tanács tagjait a vidékfejlesztésben érintett szakmai szervezetek, érdekképviseleti szervezetek, LEADER helyi akciócsoportok képviselői, tisztségviselői, munkatársai, a vidékfejlesztéssel foglalkozó tudományos kutatók és szakértők közül lehet felkérni. Az Elnökség javaslatot tehet további tagok felvételére. A Tanács tagjai az ÚMVP tengelyeihez illeszkedően szakosztályokat hozhatnak létre. Az egyes szakosztályok munkájának szervezésére az Elnökség a tagjai közül kijelöl egy-egy szakosztály elnököt. A Tanács évente legalább egy alkalommal ülésezik. A Tanácsot az Elnökség döntése alapján a Főtitkár hívja össze.

¹⁴ Az Elnökség 13 szavazati jogú tagját, köztük az Elnököt a miniszter kéri fel a vidékfejlesztésben érintett nem állami szervezetek képviselői, munkatársai közül. Az Elnökségnek tanácskozási joggal, szavazati jog nélkül tagja az IH delegáltja és a Főtitkár. Az Elnökség működésének szabályait ügyrendbe kell foglalni, amelyet az IH vezetője fogad el.

A Főtitkár¹⁵ irányítja az MNVH cselekvési tervének végrehajtását, az MNVH működését és az Állandó Titkárságot. Közvetít a vidékfejlesztésben érintett személyek és szervezetek, valamint a kormányzati szereplők között, ellátja az Elnök általános helyettesítését. A vidékfejlesztésért felelős minisztérium javaslatait, szakmai anyagait szükség esetén az Elnökség elé viszi, ill. elfogadásra előterjeszti az MNVH Elnökség által jóváhagyott cselekvési tervet az IH vezetőjének. Évente elfogadásra előterjeszti az IH vezetőjének az Elnökség által készített beszámolót a cselekvési terv végrehajtásáról. Javaslatot tesz az IH vezetőjének az MNVH-ba regisztráltak és a résztvevők részére nyújtandó szolgáltatások körére, valamint az MNVH éves költségvetésére. A VM VKSZI vezetőjével egyeztetve kialakítja az Állandó Titkárság szervezeti felépítését és személyi összetételét, képviseli az MNVH-t a nemzetközi kapcsolatokban, képviseli az MNVH-t az EVH koordinációs bizottságában, szükség esetén gondoskodik a helyettesítéséről, gondoskodik az MNVH képviseléről az EVH koordinációs bizottságának LEADER albizottságába.

A Főtitkár ellenjegyzi, és elfogadásra előterjeszti az IH vezetőjének az Elnökség által elfogadott, a cselekvési terv megvalósítását szolgáló egyes programok támogatására vonatkozó javaslatokat. A Főtitkár az ellenjegyzés előtt megvizsgálja a támogatásra javasolt program illeszkedését az MNVH jogszabályokban és annak cselekvési tervében szereplő céljaihoz, tevékenységeihez, valamint vizsgálja a felhasználni tervezett támogatás nagyságának és a várt eredményeknek az arányosságát. Gondoskodik az MNVH valamint annak Elnöksége szakmai munkáját segítő szakértők listájának elkészítéséről és folyamatos frissítéséről.¹⁶

Az Állandó Titkárság az MNVH operatív szerve. Működési helye a VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete (VKSZI). Az MNVH Állandó Titkársága koordinálja az MNVH regisztrációját, ellátja a Tanács, az Elnök, a Főtitkár és az Elnökség titkársági feladatait, és az ehhez kötődő adminisztrációt. Információt közvetít a Tanács, az Elnökség és az MNVH regisztráltjai között, továbbítja a hozzá beérkező, az MNVH-nak címzett feladatokat és javaslatokat az Elnökség részére, kapcsolatot tart az MNVH szervezeti egységeivel, tagozataival és más szakmai szervezetekkel. Szervezi és ellátja az MNVH nemzetközi kapcsolataiból adódó feladatokat, különös tekintettel az EVH keretében folyó együttműködésekre. Javaslatokat készít elő a Főtitkár részére, ellátja az MNVH napi működésével, valamint a vidékfejlesztési szereplők együttműködésével kapcsolatos szakmai feladatokat.

Az IH-val való egyeztetések alapján részt vesz a LEADER program végrehajtását támogató feladatellátásban, gondoskodik az EVH keretében folyó szakértői munka és szakmai eseményeken elérhető, a regisztráltak számára hasznosítható információ terjesztéséről.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezeti működését tekintve mind horizontálisan, mind vertikálisan építkezik, és elsősorban információs szolgáltatásokat nyújtva segíti a sokoldalú magyarországi vidékfejlesztést, illetve annak nemzetközi beágyazottságát. (3. ábra)

¹⁵ A Főtitkárt a miniszter nevezi ki öt évre.

¹⁶ Az MNVH tisztségviselői 2011–2014. c. táblázat a 2. sz. mellékletben olvasható.

1. táblázat. Az MNVH hálózata

VM	VKSZI	MNVH Állandó Titkárság	MNVH Elnökség				I N F O R M Á C I Ó S R E N D S Z E R
			MNVH Tanács		Országos szervezetek	MTA, egyetemek, főiskolák	
	I. t. szakosztály	II. t. szakosztály	III. t. szakosztály	IV. t. szakosztály	MUT, FATOSZ, Hangya, stb.		
Speciális vidéki térségek		nemzeti parkok, vízügyi, környezetvédelmi szervezetek, stb.					
Megyei vidék- fejlesztési csoportok	agrárkamarak		terepi szakemberek, MNVH találkozási pontok		építészek		
Térségi-táji szerveződésű vidék- fejlesztési csoportok	felvásárlók, vidék- menedzserek	kistérségi szervezetek	térség- fejlesztők, szak- tanácsadók,	LEADER HACS ¹⁷			
Vidéki település- fejlesztési csoportok	agrár- vállalkozók, falu- gazdászok	gazdák, őstermelők,	civilek, népművelők, falu- és tanya- gondnokok, pedagógusok	polgár- mesterek, falu- fejlesztők			

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. táblázat vázlatosan azt jelzi, hogy az MNVH alulról építkező szervezetrendszerében öt szintet lehetséges létrehozni, természetesen tekintettel a regionális különbségekre, a hagyományokra, s az e szerint is adódó vidéki táji, települési, kulturális különbségekre, igényekre, lehetőségekre.

Az alapszintet a falusi, kisvárosi települési csoportok aktív tagjai képezik, akik egyben regisztrált tagjai az MNVH-nak is. Feladatuk különböző vidéket érintő témákban helyi-települési fejlesztési csoportok, közösségek működtetése, s ahol van, ott kapcsolódva az IKSZT-khez, a teleházakhoz, a könyvtárakhoz, községi és kisvárosi művelődési intézményekhez, iskolákhoz. Az önkormányzattal összefogva különböző ötleteiket az MNVH támogatási kereteiből meg is valósíthatják.

A második, a kistérségi, táji, járási szint átalakulóban van. A MNVH elsősorban a LEADER HACS-okra építve, s feltehetően azok megváltozó területi kereteinek kialakítását és megerősítését segítendő, az adott tájban, vidéki térségben elhelyezkedő települések különböző

¹⁷ HACS: Helyi Akciócsoport

vidékfejlesztőinek olyan szakmai – vidéki tájfejlesztői összefogását támogatja, amelyek segítik meghatározni mind a jövőbeli földrajzi kereteket, mind a településközi együttműködésekkel, összefogással hatékonyabban megoldható integrált, területi hatású vidékfejlesztési feladatok körét.

A harmadik szinten, a megyéknek – az időközben jogszabály alapján hozzájuk telepített területfejlesztési feladataikkal együtt – a vidékfejlesztésben betöltött szerepük is megnövekszik. Ezért az MNVH a Megyei Önkormányzatokkal szorosan együttműködve ezen a szinten tartja lehetségesnek ún. terepi szakemberek¹⁸ alkalmazását, akik folyamatosan segítenék és összefognak a megyékben működő települési és térségi vidékfejlesztési csoportok tevékenységét. Rendezvényeket, képzéseket szerveznének, folyamatosan biztosítanák a szükséges új ismeretek, vidékfejlesztési tudásalapok és információk áramlását, a létrehozandó Magyar Vidékfejlesztési Információs Rendszer ezen integrációs szintjének a működését, adatokkal, információkkal való feltöltését, az MNVH fontos alapfeladataként meghatározott legjobb gyakorlatok terjesztését.

Következő, sajátos ill., speciális szinten a vidékeinken, területi illetékességüket tekintve sajátosan szerveződő nemzeti parkjaink, vízügyi igazgatóságaink (Duna, Tisza, Balaton, stb.) fontos rurális fejlesztési és tervezési kereteit lehet megjeleníteni, ha ezt vidékfejlesztési szakmai indokok igénylik. Hasonló jellegű MNVH keretek adhatók meg a határ-menti falusi-kisvárosi vidékeink országhatáron átnyúló fejlesztési-együttműködési lehetőségeit illetően, ami a következő évek egyik kiemelt európai fejlesztési iránya is lesz.

A negyedik szint a jogszabályi keretek által létrehozott MNVH szakosztályok szintje. Az MNVH és annak Elnöksége – a Tanács ezen szakosztályokhoz kötődő szakembereinek az aktív támogatásával és együttműködésével – szakmai munkájának és szervezési feladatainak jelentős hányadát ezen a szinten kívánja elvégezni.

A három területi típusú, alulról építkező, vertikálisan összeépülő hálózati szint tevékenységét, illetve a különböző szinteken regisztrált és aktív tagokat, vidékfejlesztőket a szakosztályok „horizontálisan”, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)- Darányi Ignác Terv fejlesztési-finanszírozási pillérei szerint tematizálva fogják össze. Minden szakosztályt két elnökségi tag vezet. A I–IV. szakosztályok az Elnökség által jóváhagyott programok szerint, elsősorban az MNVH Tanácsában helyet foglaló szakemberekkel, ill. az aktív részvételre jelentkező regisztráltakal együtt érik el közös céljaikat, valósítják meg feladataikat.

Az ötödik szint az MNVH Elnöksége és Tanácsa, amelyek a 36/2010. (XI. 30.) VM rendelet szerint működnek.

Az Elnökség – képviselőjében és felhatalmazásával az Elnök és a Főtitkár – az MNVH horizontális szervezeti struktúrájához illeszkedve folyamatos együttműködést folytat a magyar vidékért felelősen tevékenykedő, országos szervezettségű szakmai, civil és tudományos szervezetekkel, egyetemekkel és főiskolákkal. Azok képviselőivel legalább két éves rendszerességgel áttekintik a lehetséges közös integrált vidékfejlesztési feladatokat, megtervezik a lehetséges és közösen megszervezendő országos szintű rendezvényeket, a megjelenésre szánt fontos kiadványokat, a szükséges vidék-képzéseket, amelyeket konkrét, az Elnökség által is

¹⁸ Olyan vidékfejlesztési szakemberek, akik nem egy adott irodában dolgoznának.

jóváhagyandó, a finanszírozást is előirányzó megállapodásokban rögzítenek. A Tanács tagjai e tekintetben is kitüntetett, kezdeményező, javaslattevő szereppel bírnak.

Az MNVH célja a már meglévő vidékfejlesztési szereplők információs hálózatba szervezése, az önkormányzatok, civil és vállalkozói szervezetek közötti együttműködés elősegítése.

Az MNVH konkrét feladatait a módosított rendelet az alábbiakban határozza meg:

- Szolgáltató, információs feladatai keretében megszervezi a szakmai tapasztalatok cseréjét, segíti a módszertani tapasztalatcserét, terjeszti a legjobb gyakorlatokat, igényfelmérést végez az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III–IV. tengelyének intézkedéseivel kapcsolatosan, szakmai képzési és továbbképzési programokat szervez.
 - Kommunikációs feladatai keretében kapcsolatot tart az ÚMVP végrehajtásához kötődő szervezetekkel és elősegíti a közöttük lévő kapcsolattartást, általános tájékoztatást nyújt az ÚMVP III–IV. tengelyének intézkedéseivel kapcsolatban, kiépíti és kezeli a legjobb gyakorlatok felsorolását tartalmazó projektadatbázist, kiépíti és kezeli a nemzetközi joggyakorlatot tartalmazó információs bázist.
 - Nemzetközi és térségek közötti kapcsolatokhoz kötődő feladatai keretében segítséget nyújt a térségek közötti és nemzetek közötti kooperációhoz, tanulmányutakat, képzéseket szervez. Elősegíti a többszereplős fejlesztéseket, települési és szakmai együttműködési hálózatok kialakítását, tájékoztatást nyújt a vidéki szervezetek és szereplők számára a hazai és nemzetközi vidékfejlesztési források által nyújtott lehetőségekről, biztosítja az Európai Vidékfejlesztési Hálózattal (a továbbiakban: EVH) való együttműködést.
- Az MNVH tevékenységét Cselekvési terv¹⁹ alapján végzi.

Az MNVH-t a vonatkozó jogszabályban foglalt feladatfelosztás szerint az Elnökség és a Főtitkár irányítja. Az MNVH működtetéséhez kapcsolódó adminisztratív feladatokat a VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet (VKSZI) látja el az IH és a VKSZI közötti szerződés alapján.

A I.1–I.5. és III. pontban részletezett feladatok ellátásához kapcsolódóan az MNVH Elnöksége projektötlet felhívást tesz közzé. Az Elnökség javaslata alapján a projektötlet felhívást és a kapcsolódó eljárási rendet az IH hagyja jóvá. A kiválasztott programok finanszírozása a VKSZI-n keresztül történik, az IH és a VKSZI közötti szerződés alapján. A pénzügyi és technikai bonyolítás közbeszerzési kiíráson nyertes közreműködő(k) segítségével valósulhat meg.

A nemzetközi kapcsolatokhoz kötődő források egy részét el kell különíteni a LEADER helyi akcióscsoportok (HACS) számára. Az elkülönített forrásokból 2011–2013 között minden HACS legfeljebb, összességében 6.000 eurónak megfelelő összeget kaphatott projektötleten keresztül a nemzetközi együttműködésekhez kapcsolódó előkészítő látogatások finanszírozására.

¹⁹ *Cselekvési terv*: az MNVH-nak, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK tanácsi rendelet 68. cikk (2) bekezdés *b*) pontja szerint kialakítandó, egy évre szóló munkaterve. A cselekvési tervre vonatkozó javaslatot a Főtitkár közreműködésével az Elnökség készíti elő és az ÚMVP Irányító Hatóság vezetője hagyja jóvá.

Az egyes programok megvalósításának kedvezményezettjei elsősorban a vidéki nonprofit és civil szektor szervezetei. Az előzőeken túl a VKSZI is – mint kedvezményezett – jogosult a kiemelt projektek körében projektötletet benyújtani. A programok megvalósítása során kiemelt prioritásúak azok, amelyek a különböző szektorok közötti együttműködésre, a generációs és esélyegyenlőségi kérdések kezelésére helyezik a hangsúlyt.

Az MNVH forrásaival kapcsolatos projektötleteti rendszer működtetése során a lehetséges projektötletet benyújtóknak előzetes nyilvántartásba vételt kell kérelmezniük. Az előzetes nyilvántartásba vétel feltételeit az Elnökség javaslata alapján az IH vezetője hagyja jóvá.

A IV. pont alatti kiemelt projektek olyan programok, események, amelyek országosan vagy lokálisan a vidékfejlesztési program végrehajtásában, illetve a nemzetközi kapcsolatok szervezéséhez kapcsolódóan kiemelkedő jelentőséggel bírnak és finanszírozási igényük jelentős. A kiemelt projektek kijelölését és megvalósítását az IH hagyja jóvá. A kiemelt projektek lebonyolításával kapcsolatosan a Főtitkár jár el.

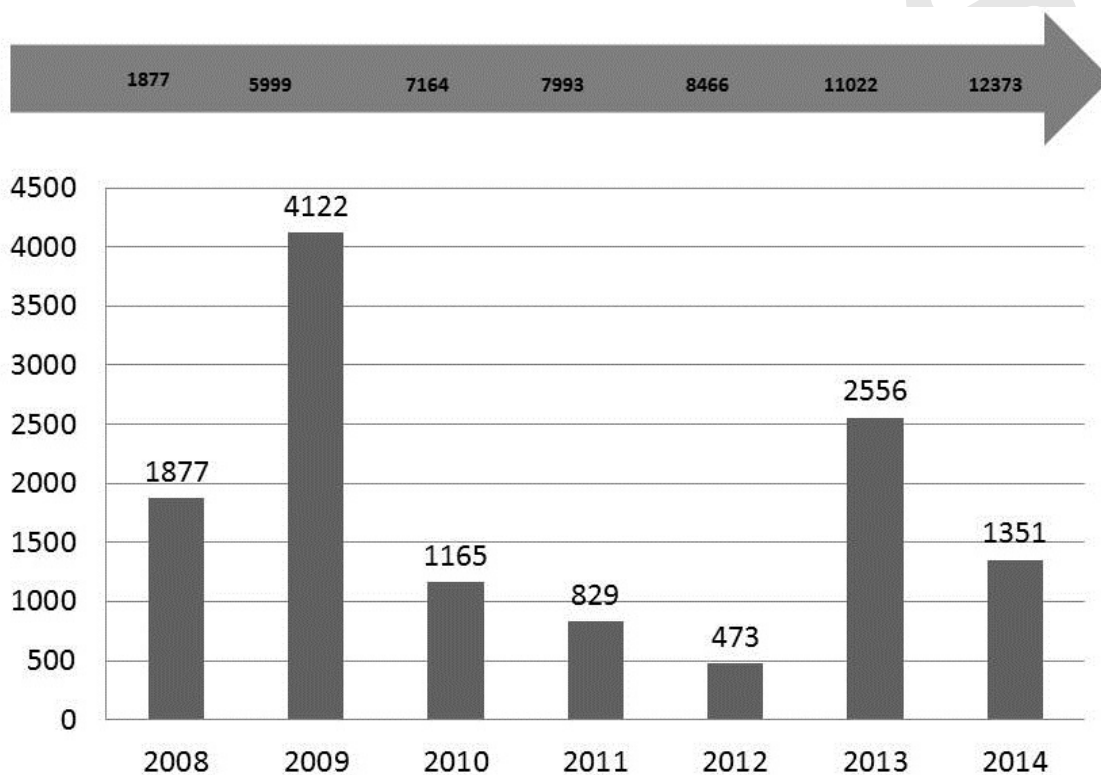
Általában a kitűzött célok elérése és a feladatok végrehajtása által:

- a vidékfejlesztés aktív szereplői megismerik egymást, ezzel hozzájárulva a különböző helyi tényezők szinergiájának (kölsönös egymást segítése) erősítéséhez;
- erősödik a hazai vidékfejlesztési gyakorlatban a szakmaiság és szervezői dinamizmus egységének követelménye;
- folyamatosan bővül a vidéki lakosság széleskörű regisztrációja
- az ÚMVP támogatási lehetőségeiről és a hozzáférés módjáról az érintettek széleskörű tájékoztatást kapnak;
- az interaktív, online szolgáltatások kiépülésével a regisztráltak naprakész információkhoz jutnak hazai és nemzetközi ügyekről;
- az MNVH információs bázisán keresztül a regisztrált értesül a cselekvési terv eseményeiről, a várható rendezvények, továbbképzések és konferenciák témáiról, valamint azok fontosabb szakmai hozamairól;
- a hálózat tagja megismerheti bel- és külföldről mások hasonló területen végzett jó gyakorlatát, vagy közreadhatja, bemutathatja a saját kifejlesztett gyakorlata eredményeit;
- a regisztrált vállalkozók, szervezetek, meghatározott témákban egymás közötti és térségek közötti kapcsolatokat kezdeményezhetnek, amelyhez szakértők segítségét kérhetik;
- lehetővé válik a regisztrált tag vagy szervezet szakmai segítése új nemzetközi kapcsolatok és közös projektek kialakításában.

4. A 2012-es projektötleti felhívások eredményei

2012. december 11-ig az MNVH összes regisztráltjainak száma 7942, ebből 4809 fő magán-személy. A Nemzeti Vidékfejlesztési Program négy tengelye szerinti érdeklődési kör megjelölésére csak az új felületen, 2011. március 17. után volt lehetőség, így ezt csak az azóta regisztráltak és a korábbi MNVH regisztráltak közül a regisztrációjukat megerősítők tudták megadni (a korábbi regisztráltaknál nem minden esetben áll ez az adat rendelkezésre). 2012. december 11-éig érdeklődési körként tehát az I. tengelyt összesen 336 fő, a II. tengelyt összesen 367 fő, a III. tengelyt összesen 534 fő, a IV. tengelyt összesen 523 fő jelölte meg.

3. ábra. Az MNVH regisztrált tagjainak évenkénti változása (fő)

Forrás: NAKVI dokumentáció

Az események célcsoportjának megjelölése sok esetben a szervező szakosztálytól függött. Az MNVH 2012. március 1-ei tanácsülésén ugyanis megalakult a négy szakosztály, amelyek a következők:

- I. szakosztály: A versenyképes mezőgazdasági termelés
- II. szakosztály: Agrár-környezetgazdálkodás
- III. szakosztály: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása
- IV. szakosztály: Leader

A rendezvények, Magyarország helyszíni lefedettségét tekintve, behálózták az országot, nincs olyan régió melyben ne lett volna rendezvény a 2012-es évben. A legtöbb rendezvény a főváros közelsége miatt Pest megyében került megrendezésre.

Az előzetes nyilvántartásba vétel előfeltétele annak, hogy az MNVH által meghirdetett projektötleti felhívásra finanszírozásra vonatkozó ötletet nyújtsanak be. 2012 végéig összesen 478 szervezet került előzetes nyilvántartásba vételre. A 478 szervezet összesen 112 féle – TEÁOR szám szerint besorolt – tevékenységet folytat.

Az MNVH, Cselekvési Tervének értelmében, a nemzetközi kapcsolatokhoz kötődő források egy részét elkülönítette a LEADER Helyi Akciócsoportok számára. Ennek eredményeként 2011. év végéig összesen 79 200 000 forint, míg 2012–2013-as évre 171 000 000 forint állt rendelkezésre ezen projektötleti felhívásra. A felhívás célja a LEADER HACS szervezetek ösztönzése és támogatása abban, hogy együttes fellépést vállaljanak más országokban működő LEADER Helyi Akciócsoportokkal, vagy harmadik ország esetében LEADER-hez hasonló elvek mentén működő szervezetekkel. Célja volt továbbá a vidéki szereplők együttes szerepvállalásának előmozdítása, tapasztalatcserék támogatása, a jó gyakorlatok honosítására, a vidéken élők életminőségének javítására irányuló látogatás finanszírozása. A meghirdetett öt felhívásra összesen 70 projektötlet érkezett a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézethez (a továbbiakban: NAKVI, mint a VKSZI jogutódja névváltozással), melyből az MNVH Elnöksége 30-at javasolt finanszírozásra, 17 497 069 Ft értékben.

A 2012-ben meghirdetett ismeretadási két felhívásra összesen 50 projektötlet érkezett be, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 28-at javasolt finanszírozásra 49 740 992 Ft értékben. Az ismeretadási projektötletekkel kapcsolatban megállapítható, hogy a benyújtó szervezetek között a Közép-Magyarország régióban található székhellyel rendelkezők jelentős számban vannak jelen, azonban pozitívként megemlítendő, hogy a tényleges megvalósulási helyszínek tekintetében már nem ennyire egyenlőtlen a megoszlás: a legtöbb település, ahol ismeretadási tevékenység valósul meg, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található.

Az ismeretadások típusát vizsgálva megállapítható, hogy minden témában volt finanszírozásra kiválasztott projektötlet, 4 témában (vidéki turizmus, épített környezet védelme, hazai nemesítésű fajták alkalmazása, kertkultúra) egy-egy projekt finanszírozásáról döntött az MNVH Elnöksége.

A 2012-ben meghirdetett két felhívásra összesen 55 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 30-at javasolt finanszírozásra 53 222 720 Ft értékben. Csakúgy, mint az ismeretadás esetében, a kiadványokról is megállapítható, hogy legnagyobb arányban közép-magyarországi (budapesti) székhellyel rendelkező szervezetek valósították meg. Audio és audiovizuális kiadványok típusai közül tematikus műsor és tematikus sorozat, a nyomtatott kiadványok közül pedig interaktív kiadvány készítésére nem ítélték meg eddig finanszírozást.

A rendezvények megvalósítására meghirdetett három felhívásra összesen 136 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 54-et javasolt finanszírozásra 70 795 774 Ft értékben. A további meghirdetett két felhívásra összesen 40

projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 24-et javasolt finanszírozásra 49 034 155 Ft értékben.

Az MNVH 2012-ben két nemzetközi szervezetbe nyert tagfelvételt:

- Európai Vidékfejlesztési Intézmények Szövetsége (a továbbiakban: AEIAR)
- Európai Leader Szövetség a Vidékfejlesztésért (a továbbiakban: ELARD)

Az MNVH rendszeresen részt vett az Európai Vidékfejlesztési Hálózat hálózati ülésein, valamint a Leader Albizottsági és Koordinációs Bizottsági munkában delegált szakértők képviselőjében.

5. A 2013-as projektötlet felhívások eredményei

Az előzetes nyilvántartásba vétel kezdeményezésére kialakított elektronikus felület folyamatosan működött ez évben is az előző évhez hasonlóan. 2013. év végéig 887 partner került előzetesen nyilvántartásba vételre.

Az MNVH Cselekvési Tervének értelmében a nemzetközi kapcsolatokhoz kötődő források egy részét elkülönítette a LEADER HACS-ok számára. Ennek eredményeként 2011. év végéig összesen 79 200 000 forint, míg 2012–2013-as évre 171 000 000 forint állt rendelkezésre ezen projektötlet felhívásra.

A felhívás célja, a LEADER HACS szervezetek ösztönzése és támogatása abban, hogy együttes fellépést vállaljanak más országokban működő HACS-ok, vagy harmadik ország esetében LEADER-hez hasonló elvek mentén működő szervezetekkel. Célja továbbá a vidéki szereplők együttes szerepvállalásának előmozdítása, tapasztalatcserék támogatása, a jó gyakorlatok honosítására, a vidéken élők életminőségének javítására irányuló látogatás finanszírozása. 2011 augusztustól 2013 áprilisáig összesen 7 felhívás nyílt meg²⁰.

A 7 felhívást követően az MNVH Elnöksége az IH jóváhagyását követően a megvalósított előkészítő látogatások és workshopok nyomán követése és a meglátogatott jó gyakorlatok tágabb megismertetése érdekében 2013. augusztus 15-én „LEADER Helyi Akciócsoportok által

²⁰ 1. felhívás: 2011. augusztus 15–2011. október 14.: 23 érkezett be, melyből 13-at javasolt finanszírozásra az Elnökség összesen 34 921 euró értékben, mely 9 706 292 Ft (277,95 EUR/Ft); 2. felhívás: 2011. október 15–2012. január 15.: 14 érkezett be, melyből 13-at javasolt finanszírozásra az Elnökség 28 814 euró értékben, mely 9 064 308 Ft (314,58 EUR/Ft); 3. felhívás: 2012. május 1–31.: 4 érkezett be, melyből 3-at javasolt finanszírozásra az Elnökség 5216 euró értékben, mely 1 640 849 Ft (314,58 EUR/Ft); 4. felhívás: 2012. augusztus 1–31.: 1 érkezett be, mely 1-et javasolt finanszírozásra az Elnökség 5520 euró értékben, mely 1 736 481 Ft (314,58 EUR/Ft); 5. felhívás: 2012. október 15–november 15.: 28 érkezett be, melyből 27-et javasolt finanszírozásra az Elnökség 129 307 euró értékben, mely 37 796 436 Ft (292,3 EUR/Ft); 6. felhívás: 2013. március 1–20.: 7 érkezett be, melyből 6-ot javasolt finanszírozásra az Elnökség 28 054 euró értékben, mely 8 200 185 Ft (292,3 EUR/Ft); 7. felhívás: 2013. április 2–21.: 2 érkezett be, melyből 1-et javasolt finanszírozásra az Elnökség 3900 euró értékben, mely 1 139 970 Ft (292,3 EUR/Ft); Azaz összesen 79 darab pályázat érkezettbe, amelyből összesen 64-et hagyott jóvá az Elnökség, összesen 235 732 euro, vagyis 69 284 521 Ft értékben.

megvalósításra kerülő tanulmányútra vonatkozó projektötlet benyújtására” címmel újabb projektötlet felhívást hirdetett meg.

A projektötlet benyújtásának határideje 2013. szeptember 20. napja volt, amelyet követően 2 darab projektötletet véglegesítettek az elektronikus felületen. A Tisza-menti Közhasznú Egyesület (Franciaország) és az Alpokalja-Ikva mente Leader Egyesület (Ausztria) által beadott 1-1 projektötlet összesen nettó 16 173 900 Ft-ot fed le. Mindkét tanulmányút megvalósítására 2014-ben került sor.

Az ismeretátadás keretében 2013-ban meghirdetett 6 felhívásra összesen 120 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 66-ot javasolt finanszírozásra, amelyből az IH döntésének értelmében mind a 66 projektötlet kapott támogatást 151 127 975 Ft értékben.

Az ismeretátadási projektötletekkel kapcsolatban megállapítható, hogy a benyújtó szervezetek között a Közép-Magyarország régióban található székhellyel rendelkezők jelentős számban vannak jelen, azonban pozitívumként megemlítendő, hogy a tényleges megvalósulási helyszínek tekintetében már nem ennyire egyenlőtlen a megoszlás: a legtöbb település, ahol ismeretátadási tevékenység megvalósul Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található.

Szakmai kiadványokra a 2012–2013. évben meghirdetett 6 felhívásra összesen 180 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 113-at javasolt finanszírozásra, ezen projektötletek támogatásához az IH is hozzájárult (amelyből 8 szervezet visszalépett, így a visszalépők nélkül) 184 601 446 Ft értékben. A szakmai kiadványok esetében megállapítható, hogy Magyarország egész területéről érkeztek be projektötletek. A szakmai kiadvány típusa szerint minden témában van finanszírozásra kiválasztott projektötlet, 1 témában (interaktív kiadvány) eddig csak két projekt finanszírozásáról döntött az MNVH Elnöksége.

Legnépszerűbb, a helyi, országos rendezvények esetében meghirdetett kilenc felhívásra összesen beérkezett, az MNVH Elnökség javaslata alapján nyertes projektötletek száma 227 projektötlet, amelyek közül az IH 224 projektötlet finanszírozásáról döntött 392 075 451 Ft értékben. A megvalósítástól 14 projektötlet lépett vissza. A rendezvények projektötlet felhívás célja, hogy a vidék gazdasági, társadalmi és kulturális felemelkedését elősegítő országos, térségi és helyi fórumok, események szervezéséhez nyújtson finanszírozást. 2013. több szempontból is változást hozott a projektötlet vonatkozásában. Az első ilyen változás, hogy a felhívás „1. A projekt-kiválasztási eljárás célja” pontja a célok tekintetében módosult. Ezzel egy időben a felhívás „10.2 Tartalmi értékelés” pontja is módosult, új értékelési szempontként beillesztésre került a gasztronómiai rendezvény esetén a tájéltel/termék nemzeti védjegyhez (Hungarikum; Hagyományok, Ízek, Régiók; Nemzeti Értéktár) történő hivatalos benyújtás vállalásának értékelése.

A nyertesek székhelyét tekintve a legtöbb projektötlet benyújtására Pest megyéből került sor és a megvalósítás is ebben a megyében volt a legmagasabb. Sok esetben megfigyelhető, hogy a projektötletet benyújtó egy projektötleten belül több rendezvény megvalósítását is vállalja. Magas aktivitást mutat továbbá Komárom-Esztergom, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye is.

Összességében elmondható, hogy a rendezvényes projektötlet rendkívül sikeresnek mondható. 2013. évben sikerült elérni, hogy a benyújtott és finanszírozásra javasolt projektötleteket a projektgazdák szinte 100%-ban megvalósították.

A módszertani tanulmányokban, szakmai kiadványokban a meghirdetett három felhívásra összesen 48 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 30-at javasolt finanszírozásra, amelyből az IH döntésének értelmében mind a 30 projektötlet kapott támogatást 72 586 886 Ft értékben.

6. A 2014-es projektötlet felhívások eredményei

2014. szeptember végéig 1271 partner került előzetesen nyilvántartásba vételre. 2014. októbertől az előzetes nyilvántartásba vételi eljárás szünetel, a 2014. szeptember 29. napján meghozott elnökségi döntés értelmében. Így 2014. évben 9 alkalommal volt lehetőség előzetes nyilvántartásba vétel kezdeményezésére.

Az MNVH finanszírozásával a projektötlet felhívásai nyomán eddig mindösszesen több mint 800 projektötlet került megvalósításra a vidékfejlesztésben érdekelt projektgazdák által. A közös munka során mérhetetlen mennyiségű ismeretanyag, tudáskészlet jött létre, amelyek rendszerezése, illetve adatbázisba rendezése kiemelt jelentőségű mind a magyarországi vidékfejlesztési társadalom jövőben való sikeres fejlesztési törekvései, mind az európai érdekeltek teljes körű tájékoztatása érdekében. Erre való tekintettel az MNVH ÁT munkatársai elkészítettek egy, az EVH által is felhasználható, az MNVH rendelkezésére álló forrásokból megvalósult projektek adatait összegyűjtő adatlapot a www.mnvh.eu honlapon történő megjelenítés érdekében. Az említett adatlap megküldésre került a megvalósított projektötletek projektgazdáinak, amelyre válaszul számos adatlap beérkezett. Azon megvalósult projektötletek esetében, amelyekhez nem érkezett be adatlap, az MNVH ÁT munkatársai töltötték fel információval.

LEADER Helyi Akciócsoportok által megvalósításra kerülő tanulmányútra vonatkozó projektötlet benyújtására 2013. szeptember 20. napjáig 2 projektötletet véglegesítettek az elektronikus felületen. A megküldött projektötleteket az MNVH Elnöksége a 2013. szeptember 30-i ülésén megtárgyalta és a Tisza-menti LEADER Közhasznú Egyesület projektötletét egyhangúan elfogadta, míg az Alpokalja-Ikva mente Leader Egyesület projektötletét a résztvevők számának bővítésével fogadta el, amelynek értelmében az Alpokalja-Ikva mente Leader Egyesület ötlete kapcsán 2 tanulmányút került megvalósításra:

- A Tisza-menti LEADER Közhasznú Egyesület által 2014. február 22. és március 1. között Franciaországban megvalósított tanulmányút költsége a végelszámolást követően nettó 10 704 930 Ft.
- Az Alpokalja-Ikva mente Leader Egyesület által 2014. április 2–4. között Ausztriában megvalósított tanulmányút költsége a végelszámolást követően nettó 3 908 458 Ft.

- Az Alpokalja-Ikva mente Leader Egyesület által megvalósított 2. tanulmányút 2014. május 26–28. között valósult meg Ausztriában. A tanulmányút költsége a végelszámolást követően nettó 4 116 906 Ft.

A 2014. évben a sokoldalú és fenntartható vidékfejlesztéssel kapcsolatos országos, térségi és helyi fórumok, események, illetve ismeretátadás szervezése, továbbá szakmai kiadványok szerkesztése, készítése, sokszorosítása és terjesztése tárgyú felhívás keretében megvalósult projektötletek ütemezése:

- A 2013. október 1.–20. közötti projektötlet benyújtási időszak megvalósítási ideje: 2014. január 1.–2014. május 31-ig.
- A 2014. június 1.–20. közötti projektötlet benyújtási időszak megvalósítási ideje: 2014. augusztus 1.–2014. szeptember 30. napjáig, majd a szeptemberben meghozott elnökségi döntés értelmében a megvalósítás határideje meghosszabbításra került 2014. november 15. napjáig.

A 2014. júniusi felhívásra beérkező nagyfokú túljelentkezésre való tekintettel az Elnökség határozatban döntött továbbá arról is, hogy projektötletenként az igényelt támogatási összeg 50%-a, maximum nettó 1 000 000 Ft finanszírozási összeg kerülhet felhasználásra, a meghirdetett nettó 2 000 000 Ft finanszírozással szemben, ezáltal biztosítva több projektötlet megvalósítását.

Ismeretátadási kisprojektek kapcsán a 2013. október 1. napján meghirdetett 6. felhívás során összesen 31 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, amelyből az MNVH Elnöksége 14-et javasolt befogadásra, további 8-at azzal a feltétellel, ha teljesítik a hiánypótlást és 9 elutasításra került. Az IH döntés 14-et jóváhagyott 29 005 530 Ft értékben, további 8-at a hiánypótlást követően kívánt jóváhagyni. A hiánypótlást mindösszesen 6 projektötlet benyújtó teljesítette. Így 20 projektötlet valósult meg 2014-ben 32 589 044 Ft értékben.

A 2014. június 1. napján meghirdetett 7. felhívásra 49 projektötlet érkezett be, amelyből az MNVH Elnöksége 23-at javasolt befogadásra és 26-ot elutasításra. Az IH döntés 23-at jóváhagyott nettó 19 353 860 Ft értékben és 26-ot elutasított. A tényleges megvalósítási összeg a változás és az újraárazást követően nettó 19 338 240 Ft a 23 megvalósított projektötlet esetében.

Szakmai kiadványok esetében 2013. évben meghirdetett 6. felhívásra összesen 59 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 49-et javasolt finanszírozásra, ezen projektötletek közül 48-hoz az IH hozzájárult (amelyek megvalósításától senki nem lépett vissza) 65 683 110 Ft értékben. A 2014. évben meghirdetett 7. felhívásra összesen 56 projektötlet érkezett be a NAKVI-hoz, a beérkezett projektötletek közül az MNVH Elnöksége 24-et javasolt finanszírozásra, ezen projektötletek támogatásához az IH is hozzájárult (amelyből 2 szervezet visszalépett) 19 028 745 Ft értékben. A szakmai kiadványok esetében megállapítható, hogy szinte Magyarország egész területéről érkeznek be projektötletek.

Helyi és országos rendezvényekre meghirdetett 9. felhívásra összesen 140 projektötlet érkezett be, az MNVH Elnökség javaslata alapján nyertes projektötletek száma 79, amelyek közül az IH 80 projektötlet finanszírozásáról döntött 117 556 409 Ft értékben. A megvalósítástól senki nem lépett vissza. A meghirdetett 10. felhívásra összesen 124 projektötlet érkezett be, az MNVH

Elnökség javaslata alapján nyertes projektötletek száma 26, amelyek közül az IH 26 projektötlet finanszírozásáról döntött 20 099 388 Ft értékben. A megvalósítástól 1 projektötlet lépett vissza.

2. táblázat. Az MNVH által 2012 és 2014 között megvalósult projektek száma

Projektek száma (db)	2012	2013	2014	Összesen
I. Vidékfejlesztési projektötletek				
1. LEADER nemzetközi kapcsolat előkészítése	23	27		50
2. Ismeretátadás	11	36	51	98
3. Rendezvény	53	90	111	254
4. Kiadvány	13	50	67	130
II. Kiemelt és országos jelentőségű projektek	22	141	109	272
III. Elnökségi projektek	67	34	17	118
IV. Szakosztályi projektek				
1. szakosztály	14	14	8	36
2. szakosztály	4	3	6	13
3. szakosztály	52	43	3	98
4. szakosztály	10	10	9	29
Összesen	269	448	381	<u>1098</u>

Forrás: saját szerkesztés

Összegzés

Az elmúlt években folytatott, a tervezést és fejlesztést segítő sokrétű munka során kiterjedt hazai és nemzetközi működés vált jellemzővé, számtalan kulturális, hagyományörző fesztivál, hiánypótló vidéki kiadvány, tájékoztató füzet, a tervezéshez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretanyag jelent meg. A Hálózat segítségével valósult meg számos olyan rurális projekt, melyek ma már valóban működő gazdasági és társadalmi, szociális elemeket is tartalmazó helyi vagy vidéki térségi programokká váltak. Ezek egy része a hagyományosnak tekinthető helyi fejlesztésekhez kapcsolható, de voltak olyanok is, amelyek már több ágazat (természetvédelem, biogazdálkodás, falusi turizmus, közösségépítő képzések, stb.) együttes hatását próbálták érvényesíteni, megfeleltek a helyre szabott fejlesztések kritériumainak.

Ezek a sikeres próbálkozások arra mutatnak, hogy a magyar vidék adottságaira alapozva a „vidékfejlesztésnek” is a lehető legszélesebb körű értelmezésre van szüksége, s ehhez komoly szakmai, tervezési és programozási segítséget adhat a Hálózat további kiépítése és működtetése. Azaz a hagyományos mezőgazdasági szereplőkön túl többek közt a közművelődés és kultúra, a társadalmi felelősségvállalás és az esélyegyenlőség biztosítása, a környezettudatosság és fenntarthatóság, valamint a fiatalokat segítő ifjúságpolitika területén működő helyi szereplők (vidéki formális és nem formális közösségek, egyházi szereplők, önkormányzatok, vállalkozók, stb.) összefogását kell célul kitűzni.

Az MNVH hangsúlyos feladataként kell megjelenie olyan szakmai tematikus mintaprogramok tervezésének, menedzselésének és megvalósításának, amelyek tapasztalatait felhasználva – sikeres eredmény esetén – később országos lefedettségű helyi programokká fejleszthetők. Ezekkel a kísérleti mintaprogramokkal pedig a helyre szabott fejlesztéseket kellene preferálni, melyekkel szemben még nem feltétlen elvárás az eredményorientált működés, céljuk a közösségi kezdeményezések felkarolása, a többalapú támogatások (multifund) helyi modellezése, majd az adaptálható „jó gyakorlatok” kipróbálása, begyakorlása és széles körben történő elterjesztése.

Felhasznált irodalmak

- 131/2008. (X. 1.) FVM rendelet a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról
- www.mnvh.eu
- www.umvp.eu
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_Nemzeti_Vid%C3%A9ki_H%C3%A1l%C3%B3zat
- Az MNVH tevékenységéről szóló éves beszámoló

Czibere Ibolya

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezeti struktúrája és irányítási rendszere – az „MNVH-modell”

Bevezetés

A szervezeti képességek összességét a folyamatok, a szervezeti struktúra, a hálózati működés, az irányítás, a tagság, stb. elemzésén keresztül értelmezhetjük és értékelhetjük. Mindezek feltárása és leírása magában foglalja a stratégiai gondolkodás jellemzőinek, a szervezeti folyamatok mentén kialakított legfontosabb belső szabályok, előírások elemzésének, a hatáskörök és felelősségmegosztások elemzésének, az egyes szervezeti egységekkel szembeni elvárások és a legfontosabb kontrollszisztémák beépülésének összegzését. A működésvizsgálat leírásával tehát elsődleges célunk az MNVH „*cél-feladat-eszköz*” összhangjának, hatékonyságának feltárása. A szervezetek hatékonysága döntően azon múlik, hogy milyen a struktúrájuk, hogyan illeszkednek egymáshoz a működési folyamataik, milyen vezetési elveket és módszereket alkalmaznak, és mennyire támogató jellegű a szervezeti kultúrájuk. A környezet változékonysága és komplexitása együttesen a bizonytalanság különböző fokozatait jelentik a szervezetek számára. *Statikus (stabil) és egyszerű, azaz viszonylag biztos környezetben* a szervezet működésével szembeni követelmények jól áttekinthetők, viszonylag stabil tervek készíthetők, a struktúrák jól szabályozhatók. Ilyen feltételek mellett az úgynevezett mechanikus szervezeti forma eredményesen alkalmazható. E szervezettípust a feladatok fokozott specializációja és pontos leírása, a szabályok és eljárások szigorú formalizáltsága, merev hierarchia (amely meghatározza a tagok közötti interakciókat és irányítja a kommunikációt) és erőteljesen centralizált döntéshozatal jellemzi, amelyben a vezetők szorosan irányítják és ellenőrzik beosztottjaik magatartását. Mindezekkel ellentétben *a dinamikus és összetett, azaz rendkívül bizonytalan környezetben* a bizonytalanság kezelésére alkalmas ún. organikus jellegű szervezet kialakítására van szükség. Előtérbe kerül a beosztottak részvételére építő participatív vezetési stílus, a döntéshozatal decentralizálása, a szervezeti egységek tevékenységének koordinációját biztosító mechanizmusok alkalmazása. A következőkben ezen szempontok alapján értékeljük az MNVH szervezeti struktúrájának és irányítási rendszerének sajátosságait.

1. Módszertani kérdések

A kötet következő jelenlegi és következő fejezetének jelentős része szervezeti dokumentumok elemzésére épül. A dokumentumelemzés a szociológiai elemzések egyik kvalitatív kutatási technikája. Jellegénél fogva egy olyan szükségszerűen retrospektív (visszatekintő) kutatási

módszer, amely bár viszonylagos szabadságot biztosít az elemzés során a kutató számára, de csak az explicit módon megjelenő tartalmak vizsgálatára alkalmas, mögöttes, rejtett összefüggések feltárására nem. A dokumentumelemzés egyes eseteiben a kutatás célja pusztán a leírás: egy új jelenség első megismerése, bemutatása. Ha a kutatás tárgyáról már rendelkezünk bizonyos ismeretekkel, akkor ennél többet, a kutatás tárgyának okát és következményeit is vizsgálhatjuk (amellett, hogy a kutatás tárgyára vonatkozó leíró információk bővítésére és pontosítására is sor kerülhet). E fejezetben, ahol csak az információk engedik, ez utóbbi összefüggések bemutatására törekszünk.

Az elemzett dokumentumok jellemzői

A dokumentumok tematikus feldolgozását követően két elemzési egység körvonalazódott, a működést szabályozó jogi keretek dokumentációi és a szakmai tevékenységeket leíró dokumentációk (a szakmai tevékenység elemzésével a következő fejezetben foglalkozunk). A jogi dokumentációk körébe elsősorban a működést szabályozó jogszabályokat, a belső eljárásrendeket és ügyrendeket soroltuk, míg a szakmai tevékenységek dokumentációja elsősorban a stratégiai terveket, szakmai beszámolókat, projektfelhívásokat, stb. tartalmazta. Az elemzésre átadott dokumentációk kizárólag a szervezet alaptevékenységének kereteit leíró információkra vonatkoztak, de nem tartalmazták a szervezetben dolgozó munkatársak tevékenységét szabályozó, leíró dokumentumokat (munkaszerződések, munkaköri leírások, létszámadatok, stb.), valamint a pénzügyi elszámolásokat és kimutatásokat, ennél fogva ezen területek átfogó leírása nem része a tanulmánynak. A dokumentáció 2010–2013 közötti időszakra vonatkozóan tartalmazott információkat.

2. Szervezeti struktúra és irányítás az MNVH-ban

Szervezeti struktúra, társaságirányítás és munkaszervezet

A szervezetek működésének két szintje a társaságirányítási és a munkaszervezeti szint. A *társaságirányításnak*, a jogi formától függően, kötelezően előírt testületei és szereplői vannak. Ezek a testületek, illetve személyek a szervezettel kapcsolatos tulajdonosi döntéseket hozzák meg, illetve a döntések tulajdonosi és törvényességi felügyeletét gyakorolják. Az MNVH-ban a testületi elv és döntés érvényesítését az MNVH Elnöksége és az MNVH Tanácsa testesíti meg. A *munkaszervezet szintje* azokat a szervezeti rendszereket foglalja magában, amelyek a tulajdonosi célok, elvárások, döntések operatív végrehajtására alkalmas szervezeti működési kereteket, végső soron a szervezeti modelleket adják. Az MNVH ezen szerepeket betöltő operatív szerve az Állandó Titkárság. Az MNVH egyik jellegzetes strukturális jellemzője, hogy *viszonylag lapos struktúrájú szervezet, emellett mégis leginkább bürokratikus működési sajátosságokkal bír* (miközben a bürokratikus szervezetek egyik leginkább jellegzetes vonása a magas szervezeti struktúra). Ezen ismérvek alapján az MNVH társaságirányítási és munkaszervezeti feladatai az alábbi szervezeti struktúrában írhatók le.

Az egyes irányítási szintek és területek feladatai és hatáskörei (rövid összefoglalás)

Az MNVH Tanácsa

A Tanács az MNVH *javaslattevő és támogató szerve*, amely elősegíti, hogy az MNVH céljairól, tevékenységeiről és programjairól a szakmai közönség minél szélesebb körben értesüljön. Szakmai feladatai közé tartozik az éves cselekvési terv, valamint az annak végrehajtásáról szóló beszámoló véleményezése, valamint javaslatok megfogalmazása az Elnökség számára az éves cselekvési terv végrehajtására vonatkozóan. *Tagsága* legfeljebb 200 főből állhat, tagjai a vidékfejlesztésben érintett szakmai szervezetek, érdekképviseleti szervezetek, LEADER helyi akciócsoportok képviselőiből, tudományos kutatókból és szakértőkből tevődik össze. A Tanács tagjai *szakosztályokba* szerveződhetnek, melyek munkájának szervezését egy-egy elnökségi tag irányítja szakosztályelnökként

Szakosztályok:

1. *Versenyképes mezőgazdasági termelés szakosztály*: célja a vidéken élők, a vidéken működő szakmai műhelyek szakmaiságának, programjavaslatainak, a helyes, átadható gyakorlatoknak az összegyűjtése, adatbázisba foglalása és terjesztése.
2. *Agrár-környezetgazdálkodási szakosztály*: célja a környezetbiztonság és élelmiszerbiztonság együttes érvényesülését segítő, az adottságoknak megfelelő gazdálkodási mód és intenzitás szemléletének elsajátítása, európai jó gyakorlatok tanulmányozása, terjesztése, hazai és nemzetközi szakpolitikai képviselet.
3. *A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása szakosztály*: célja párbeszédet kezdeményezni a vidéki életéről, a vidéki gazdálkodásról, a vidék értékeiről, a hagyományokról, hazai és nemzetközi szakpolitikai képviselet.
4. *LEADER szakosztály*: célja a LEADER HACCS-ok, valamint a LEADER programban érintett szereplők hálózatba szervezése, valamint az EVH szakmai tevékenységeibe történő bekapcsolódás.

Az MNVH Elnöksége

Az Elnökség felelős az MNVH céljainak megvalósításáért. Ennek érdekében elfogadja az MNVH cselekvési tervére előterjesztett javaslatot, döntéseket hoz a cselekvési terv végrehajtásával kapcsolatban, javaslatokat tesz egyes szakmai programok (pl. hazai és nemzetközi szakmai események, képzések, kutatások, kiadványok, stb.) finanszírozására, beszámol az IH vezetőjének a cselekvési terv végrehajtásáról, beszámoltathatja az Európai Vidékfejlesztési Hálózat koordinációs bizottságába delegált tagot, és megválasztja az EVH tematikus munkacsoportjaiba delegált tagot (a Főtitkár javaslatára) az MNVH szakértői listájáról. Az Elnökség 13 szavazati jogú tagból áll, az Elnököt a miniszter kéri fel.

Az MNVH Elnöke

Az Elnök testesíti meg az MNVH szakmai és civil szervezeteinek egységét. Feladatkörébe tartozik az MNVH hazai képviseletének ellátása, az Elnökség és a Tanács üléseinek vezetése. Az Elnököt a miniszter kéri fel.

Az MNVH Főtitkára

A Főtitkár közvetlen irányítási feladatokat lát el. Szakmai feladatai körében többek között irányítja az MNVH cselekvési tervének végrehajtását, irányítja az MNVH működését és az Állandó Titkárságot. Közvetítői feladatokat lát el a vidékfejlesztésben érintett személyek és szervezetek, valamint a kormányzati szereplők között. Az Elnök általános helyettese. A vidékfejlesztésért felelős minisztérium javaslatait és szakmai anyagait az Elnökség elé terjeszti, elfogadásra előterjeszti az IH vezetőjének az Elnökség által készített beszámolót a cselekvési terv végrehajtásáról. Javaslatot tesz az MNVH-ba regisztráltak és a résztvevők számára nyújtandó szolgáltatások körére. Javaslatot tesz az MNVH éves költségvetésére. Kialakítja az Állandó Titkárság szervezeti felépítését és személyi összetételét (a VM VKSZI vezetőjével egyeztetve). Képviseli az MNVH-t a nemzetközi kapcsolatokban, képviseli az MNVH-t az EVH koordinációs bizottságának LEADER-albizottságában. A Főtitkárt a miniszter nevezi ki.

Az MNVH Állandó Titkársága

Az Állandó Titkárság az MNVH operatív szerveként koordinálja az MNVH regisztrációját, ellátja a Tanács, a Főtitkár és az Elnökség titkársági feladatait, információt közvetít a Tanács, az Elnökség és az MNVH regisztráltjai között, továbbítja a hozzá beérkező javaslatokat az Elnökség részére, kapcsolatot tart az MNVH szervezeti egységeivel és egyéb szakmai szervezetekkel. Szervezi és ellátja az MNVH nemzetközi kapcsolataiból adódó feladatokat, különösen az EVH keretében folyó együttműködéssel összefüggésben.

Az MNVH elsődleges strukturális jellemzői (standardizáltság, szabályozottság, formalizáltság)

A szervezeti forma (modell, struktúra) leírására szolgáló fogalmakat általánosan strukturális jellemzőknek szoktuk nevezni, ezek közül az alábbiakat emeljük ki és értelmezzük: *munkamegosztás, hatáskörmegosztás, koordinációs eszközök, konfiguráció*. A munkamegosztás, a hatáskörmegosztás és a koordinációs eszközök, mint elsődleges strukturális jellemzők vehetők figyelembe, míg a konfiguráció másodlagos, vagyis az előzőekből származtatott jellemző. Az elsődleges strukturális jellemzők kapcsán említjük meg azt a három fogalmat, amely mindhárom elsődleges szervezeti jellemzővel összefüggésbe hozható, ennél fogva az értelmezése nem megkerülhető a továbbiakra vonatkoztatva. Jellemzőiket a következő táblázatban foglaltuk össze (1. táblázat).

1. táblázat. Standardizáltság, szabályozottság, formalizáltság

Szervezeti jellemző	Meghatározás	Mérték	
		Erős	Gyenge
Standardizáltság	A feladatok ismétlődésének gyakorisága	Ismétlődő, rutinszerű feladatok	Változó, egyedi feladatok
Szabályozottság	A feladatvégzés módjának, szabályainak meghatározása	A munkatársak előre kialakított szabályok szerint járnak el	A munkatársak az igényeknek megfelelően saját maguk alakítják a szabályokat
Formalizáltság	A szabályok közlésének, közreadásának módja	Írásban rögzített szabályok - részletes szabályozása - keretek szabályozása	Nincsenek írásban rögzített szabályok (a vezető szóbeli utasításokat ad vagy rábízta a kivitelezés módját a munkatársaira)

Forrás: saját szerkesztés

Standardizáltság alatt a feladatok ismétlődésének gyakoriságát értjük. Ha a feladatok azonos módon rendszeresen ismétlődnek, erős, ha ritkán ismétlődnek, vagyis inkább egyedi feladatokról van szó, akkor alacsony fokú standardizáltságról beszélünk.

A szabályozottság kapcsán azt értékeljük, hogy a munkatársak rögzített szabályok szerint járnak-e el, vagy maguk alakítják a szabályokat. Erősen szabályozott szervezetben a munkatársak teljesítményét, magatartását előre meghatározott, részletes szabályok alapján kontrollálják. Vagy a szabályok végrehajtását, vagy a keretek betartását ellenőrzik. Ez utóbbi esetben a vezetőknek és a munkatársaiknak többnyire nagyobb mozgásterük van a feladatvégrehajtás mikéntjének a meghatározásában. Gyengén szabályozott szervezetben kevés a szabály, a munkatársak magáról a feladatról vagy annak végrehajtási módjáról is maguk döntenek, alkalmazkodva az aktuális helyzethez, igényekhez. A működés szabályai lehetnek írásbeliek, vagy pl. kulturális normák által meghatározottak.

A formalizáltság a feladatok elvégzési módjának írásban rögzített szabályozását jelenti. Erős formalizáltság esetében a feladatok és azok végrehajtásának módja írásban rögzített (függetlenül attól, hogy ezek részletes vagy keretjellegű szabályok). Gyenge formalizáltság esetén nincsenek előre rögzített írásbeli szabályok a feladatvégzés módjára vonatkozóan, vagy csak csekély számban találkozhatunk a szervezetben írásbeli szabállyal.

A standardizáltság, a szabályozottság és a formalizáltság nehezen választható el egymástól. A standardizált feladatok általában erősen szabályozottak és erősen formalizáltak, hiszen nehezen elképzelhető, hogy rendszeresen előforduló, tömeges feladatokkal kapcsolatosan ne dolgozzon ki szabályokat a menedzsment, és az is, hogy ezeket a szabályokat ne foglalják írásba. Egyedi

feladatokhoz viszont nehéz (vagy inkább felesleges) előre kidolgozni részletes szabályokat, jellemzően a kereteket lehet csak rögzíteni, vagy még azokat sem.

A dokumentumelemzésekből jellemző módon az állapítható meg, hogy az *MNVH nagyon lényeges ismérveként írható le az erőteljes szabályozottságra való törekvés* – mind a munkamegosztás, mind a hatáskörök kialakításánál. A vezetői hatásköröket jellemzően a részleteiben rögzített feladatokhoz igazítják, és mint alapvetően funkcionális jellegű szervezet, alaptevékenységét tekintve standardizált, erősen formalizált és szabályozott (1. ábra).

1. ábra. Az MNVH jellemzői a standardizáltsága, formalizáltsága és a szabályozottsága szempontjából

		Standardizáltság			
		Erős (ismétlődő, rutinszerű feladatok)	Gyenge (változó, egyedi feladatok)		
Formalizáltság	Erős (írásban rögzített szabályok)	MNVH			
	Gyenge (nincsenek írásban rögzített szabályok)				
					Szabályozottság

Forrás: saját szerkesztés

Az *MNVH szervezeti koordinációját* vizsgálva a technokratikus eszközök használata a legjellemzőbb. Viszonylag stabil környezetben működő szervezet, így tevékenységei jól elhatárolhatóak egymástól, illetve viszonylagos állandóságuk miatt le is szabályozhatóak, rögzíthetőek. A működés szabályainak rögzítésével *a szervezet működése önjáró, ellenőrizhető, nyomon követhető* az írásban rögzített szabályok segítségével. A rendszeresen és standardizált módon végezhető feladatok kapcsán a szervezetben nem válik szükségessé rendszeresen egyedi döntések meghozatala arról, hogy kinek és milyen illetékességi körébe tartozzanak bizonyos feladatok, azt hogyan oldják meg, kinek a közreműködésével és mikorra. A szervezet vezetésének csupán akkor kell ilyen döntéseket meghoznia, ha új, egyedi, ritka és ezért le nem szabályozott problémákat kell megoldania, vagy ha a rögzített szabályok már nem felelnek meg az elvárásoknak, azaz részben vagy teljesen elavulttá váltak. Ebben az esetben viszont egy ilyen kialakítású szervezeti rendben lehetőség van arra, hogy a vezetők a megváltozott igényeknek megfelelően újraszabályozzák az adott feladatkört, működési területet (vagyis nem hosszabb távon is fenntartott egyedi döntéseket hoznak, és nem kialakított szokásjogokat alkalmaznak).

A technokratikus eszközök sajátossága (mint minden funkcionális típusú szervezetben), hogy nem csupán a működés kereteit, hanem azok részleteit is centralizált módon szabályozzák és foglalják írásba. Ugyanilyen szabályozottsággal találkozunk az MNVH szervezési folyamataiban is, ügyrendek, belső szabályok, eljárásrendek alakítják a szervezeti működés részleteit.

A strukturális eszközök használatára ilyen szervezeti környezetben különösen nagy szükség van annak érdekében, hogy hozzájáruljanak ahhoz, hogy a különböző szakmai szempontok intézményesített keretek között konfrontálódhassanak és kiegyenlítődhessenek, valamint azért is, hogy az újszerű problémák megoldására és az eddig nem végzett feladatok ellátására a viszonylag merev struktúra keretei között is lehetőség nyíljon.

3. Az MNVH működésének deklarált céljai és jogi keretei

Célkitűzések és stratégiaalkotás

A célkitűzés és stratégiaalkotás kettős funkciót tölt be, egyrészt irányítúként szolgál a szervezet számára, másrészt felméri és mozgósítja azokat az erőforrásokat, amelyek szükségesek a stratégia megvalósításához. A stratégiát úgy értelmezzük, mint a szervezet jövőbeni céljaira és azok megvalósítási módjaira vonatkozó elképzelések összességét. A stratégiaalkotás a szervezet küldetésének (misszió) és jövőképének (vízió) megfogalmazására épül. A szervezeti *küldetés* kialakításakor a legfontosabb kérdések a következők:

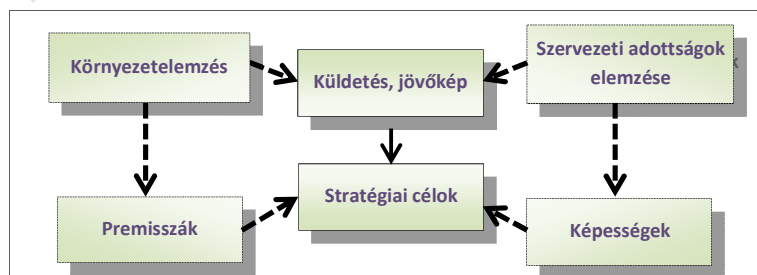
- Mi a rendeltetése a szervezetnek?
- Milyen politikai, társadalmi szerepet kíván betölteni?
- Milyen értékei vannak?
- Milyen viselkedési normákat kíván követni?

A *jövőkép* megfogalmazásakor a következő kérdésekre szükséges választ keresni:

- Milyen jövőbeni állapotot akar elérni a szervezet?
- Milyen alapvető képességekkel rendelkezik?
- Milyen tevékenységekkel akar foglalkozni?

Ezeknek a küldetésre és jövőképre irányuló kérdéseknek a megválaszolása teremt lehetőséget arra, hogy a szervezet vezetői kialakítsák a stratégiai célokat, vagyis azokat a célkitűzéseket, amelyeket a szervezet hosszabb távon meg szeretne valósítani (2. ábra).

2. ábra. A küldetés, a jövőkép és a stratégiai célok kialakítását befolyásoló tényezők

Forrás: saját szerkesztés

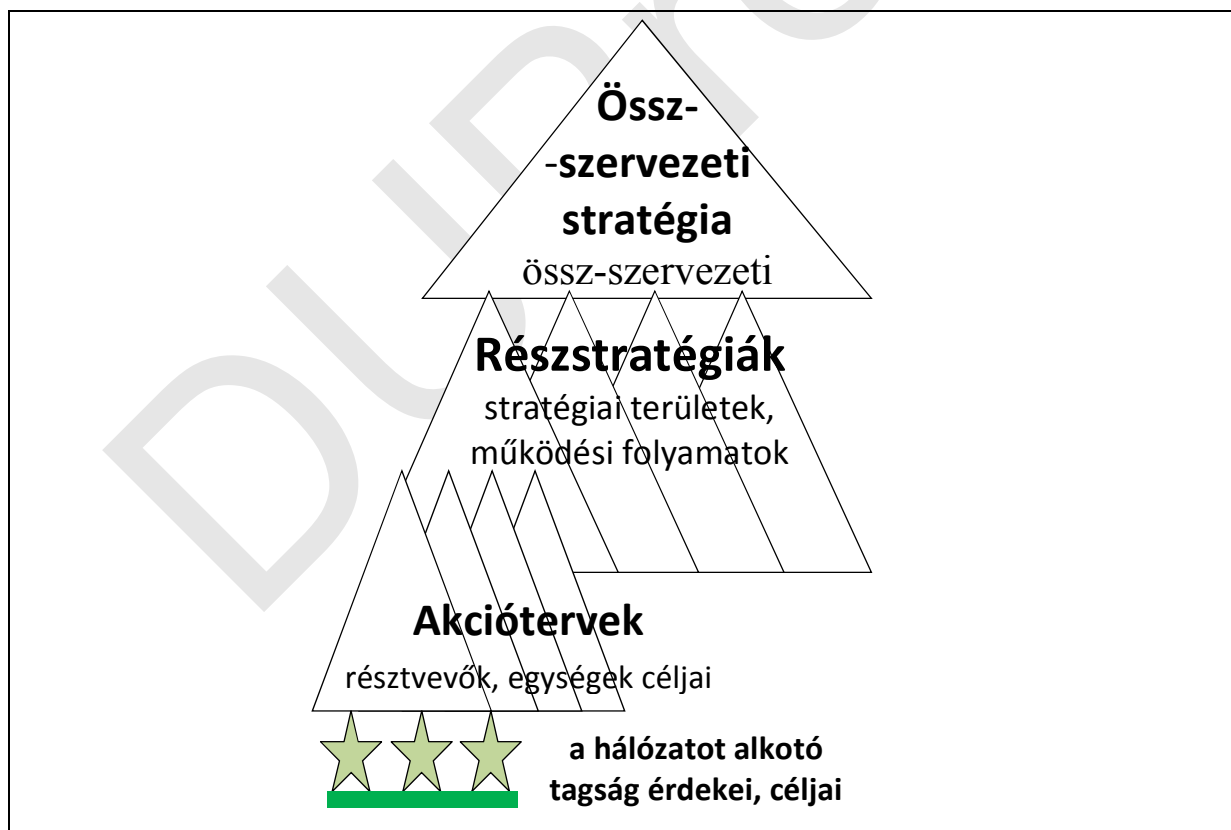
Az MNVH 2008 decemberében alakult meg, működését jelenleg a 36/2010. (XI.30.) VM rendelet szabályozza. Az MNVH szakmai feladatainak részletes leírását a cselekvési terve tartalmazza. A cselekvési terv megalkotására vonatkozó javaslatot a Főtitkár közreműködésével az MNVH Elnöksége készíti elő és az ÚMVP Irányító Hatóság hagyja jóvá, amely a szervezet céljainak pontos definícióját is tartalmazza.

„Az MNVH célja a vidékfejlesztésben érintett kormányzati és önkormányzati intézmények, társadalmi szervezetek, szakmai testületek, gazdálkodó szervezetek információs és együttműködési hálózatba szervezése, tevékenységük összehangolása a vidék társadalmi-gazdasági fejlődése, felzárkóztatása, valamint a vidéki területekre érkező források hatékony felhasználása érdekében. Ezen tevékenységeit és a legjobb vidékfejlesztési gyakorlatokat az MNVH különböző szolgáltatások formájában széles körben terjeszti és hozzáférhetővé teszi.” (A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2012–2013. évi Cselekvési Terve, 1. old.)

Az MNVH célhierarchiája

A 3. ábrán bemutatjuk az MNVH célhierarchiáját, amely jól értelmezhetően jelképezi a szervezet sajátos helyzetének jegyeit:

3. ábra. Az MNVH szervezeti célhierarchiája

Forrás: Maczó (2007) nyomán, saját szerkesztés

Az MNVH célhierarchia ábráján az átfedések azt jelképezik, hogy míg a célok lebontása a szervezet struktúrájában a felsőbb szintről nézve megoldási utakat, feladatokat eredményez, addig az alsóbb szinteken ugyanazok magukat a célokat jelentik, vagyis azt lehet mondani, hogy a célhierarchia célok láncolatából áll. A lebontott célokkal egyre kisebb közösségek érdekei képesek összehangolódni. Az MNVH sajátosan bonyolult helyzetéből fakadóan (felülről bürokratikus, alulról hálózati elv mentén működik) ezzel a célebontással és célhierarchiával (megfelelő működtetési feltételek között) kiválóan képes elérni a szervezetet/hálózatot alkotó egyes munkatársakat, tagokat, akik érintetté és bevonódottá vál(hat)nak. Az MNVH célhierarchiájának erőssége, hogy valamennyi irányítási szinten értelmezhető, vagy még inkább, hogy egyetlen szervezeti célhierarchiája van, amely az irányítási szintek szerint „szeletelhető” vertikálisan is, és az irányítási területek és egységek szerint horizontálisan is.

4. Szervezetirányítási szintek az MNVH-ban: stratégiai, operatív és diszpozitív irányítási szintek eredménytartalmak és kapcsolati jellemzők szerint

Az MNVH szervezetirányítása egy olyan speciális hierarchiával írható le, melyet három, egymásra épülő irányítási szint képvisel, a *stratégiai*, az *operatív* és a *diszpozitív* szintek. Ezek mindegyikében érvényesül a tervezés, irányítás (mérés, elemzés), visszacsatolás folyamatköre is. A diszpozitív szinten válik kézzel foghatóvá az MNVH működése, alaptevékenysége, vagyis ezen a szinten nyújtják a szolgáltatásokat. Amíg a stratégiai és az operatív szinteken a dokumentáltság a tudatos irányítás elengedhetetlen jellemzője, addig a diszpozitív szinten elsősorban a mérés dokumentálása és a tényadatok rögzítése történik. Ezek képezik a szükséges aggregálás után minden szinten az elemzések, értékelések és a visszacsatolások alapját.

2. táblázat. Az MNVH stratégiai, operatív és diszpozitív irányítási szintjei az eredménytartalmak jellemzői szerint

Szintek	Cél/Eredmény	Eredménytartalmak	Célelérés időtávja	Folyamat-szakaszok
Stratégiai irányítás	<i>Elhatározott változás és bevonódás/Megfogalmazódik a változás iránya, a kívánatos állapot.</i> Jelenleg a 2014–2020-as vidékfejlesztési stratégia tartalmazza.	jövőkép, célok, keretfeltételek, trendek, lehetőségek, irányelvek, prioritások, mérföldkövek	7–10 év	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stratégiai tervezés ▪ stratégiai irányítás (mérés, elemzés) ▪ stratégiai visszacsatolás
Operatív irányítás	<i>Aktivitás a változás végrehajtására/Megfogalmazódik a változás hogyanja.</i> Jelenleg ennek az elsődleges dokumentuma	operatív célok, ütemterv feltételek, kapcsolódó kapacitásigények és allokált erőforrások	2 év, illetve egy-egy feladat (pl. projekt, akció, beruházás) időtávja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ operatív tervezés ▪ operatív irányítás (mérés, elemzés)

	az MNVH Cselekvési Terve, de egyéb célkitűző dokumentumok is szólnak erről.			<ul style="list-style-type: none"> ▪ operatív visszacsatolás
Diszpozitív irányítás	<i>Elért változás/Tényleges tevékenységek az előrehaladás érdekében.</i> Jelenleg ennek dokumentumai az adott témák, szakterületek feladatait rögzítő és részletező operatív szabályzatok	konkrét feladatok végrehajtásához kötődő célok, határidők, intézkedések, elemzési alapadatok	napi, heti, havi, de jellemzőbben az operatív szinten megfogalmazott feladatok ütemezésének megfelelő részidőtáv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „napi” ütemezés ▪ „napi” irányítás ▪ (mérés, elemzés) ▪ „napi” értékelés

Az összegző 2. táblázatból jól látszik, hogy az MNVH *stratégiai irányítási céljait* jelenleg leginkább a 2014–2020-as vidékfejlesztési program határozza meg és befolyásolja (az általános működési feltételeit szabályozó keretjogszabályokon kívül). Az MNVH céljait az Elnökség küldetésnyilatkozata tartalmazza. Ebben legfontosabb üzenetként megfogalmazza elsődleges céljait, a vidékfejlesztésben érintett szereplők hálózatba szervezését, tevékenységük összehangolását, elköteleződését a vidék társadalmi-gazdasági fejlődésének elősegítésére a rendelkezésre álló eszközök segítségével, valamint hozzájárulását a vidéki területekre érkező források hatékony felhasználásának elősegítésére. Az elvárt eredmények kommunikációja a korábban említett jövőképen túl elsősorban az egyes szakmai prioritások kommunikálásában, irányelvek, szakmai ajánlások megfogalmazásában történik.

Az MNVH *operatív irányításának* szakmai dokumentuma a Cselekvési Terve, amely elsősorban az operatív célokat és cselekvési programelemeket tartalmazza (átfogó és konkrét célkitűzéseken keresztül), valamint az ezekhez kapcsolódó várható eredményeket.

Az MNVH *diszpozitív irányítási* céljait, elveit, módszereit az egyes szabályzatok, ügyrendek, eljárásrendek tartalmazzák. Eredménytartalmukat tekintve ezek a dokumentumok közvetítik a konkrét feladatok végrehajtásához kötődő célokra, határidőkre, intézkedésekre, elemzési alapadatokra, résztvevőkre, felelősökre vonatkozó információkat.

3. táblázat. Az MNVH stratégiai, operatív és diszpozitív irányítási szintjei a kapcsolati jellemzők szerint

Kapcsolati jellemzők				
Szintek	Gyakoriság-egymásutánosság	Kompetencia-jellemző	Információ-jellemző	Tevékenység-súlypontok/ eszköz-támogatottság
Stratégiai irányítás	viszonylag ritka, rövid, de intenzív folyamat, megelőzi az operatív irányítást	elsősorban döntési kompetenciát igényel	„csúcsinformáció”: ebből a szintből kell a többi tartalmait levezetni	„rendszerfejlesztés” jellegű vezetői-fejlesztői kreativitást, fantáziát igénylő munka sok egyedi megoldással és kommunikációval/egyedi rendszerelemzések szoftvertámogatása

Operatív irányítás	jól meghatározható gyakoriságú és időtartamú, ütemezett folyamat, megelőzi a diszpozitív irányítást	jó munkamegosztás mellett a döntési, szakmai és módszertani kompetenciák egyensúlya jellemző	„átvezető információ”: kifejti a stratégiai tartalmakat és irányt ad a diszpozitív szintnek	„folyamatalkalmazás” jellegű, kevesebb fantáziát és kötöttebb kreativitást igénylő munka és ehhez kapcsolódó kommunikáció standardizálható kidolgozási, számítási feladatokkal/standard tervezési-elemzési szoftver támogatás
Diszpozitív irányítás	„mindennapos”, valójában konkrét feladathoz kötődő (nem csak az irányítói struktúrában, hanem a hálózatban is)	szakmai/kivitelezői kompetencia dominál	„alapinformáció”: a tény alapadatok keletkezési és rögzítési szintje	„tevékenységvégrehajítás” jellegű rutin feladatok/hatékony támogatás adatbáziskezelőkkel-elemzőkkel

Forrás: Maczó (2007) nyomán, saját szerkesztés

Az ellenáramú tervezés, az alulról felfelé építkezés és a horizontális szerveződés elve – az MNVH hálózati formája

Amennyiben a tervezés irányából közelítjük meg, illetve értelmezzük az MNVH szervezeti/szerveződési modelljét, az *operatív tervezés modelljének* meghatározása is típusalkotó jellemzőként használható. Mindez annak a következménye, hogy az operatív tervezés a szervezeti modelltől függően többféle módon történhet. *A fentről lefelé történő tervezés* esetén a centralizált tervezési logika a jellemző, amelyben a felsővezetés határozza meg a szervezet és az egyes szervezeti egységek tervét. *A lentől felfelé történő tervezés* esetén a decentralizált tervezési logika érvényesül, amelyben a központ (felső vezetés) a szervezet (önálló) egységei által megalkotott részterveket veszi át, fogadja el és összegzi. *Az ellenáramú tervezés* esetén vegyes tervezési logika érvényesül, vagyis az előző két típus ötvözete. Ellenáramú tervezéskor bizonyos döntéseket (leginkább az alsóbb egységek önálló tervezési kereteinek kijelölését) a központ hoz meg centralizáltan, de az egységek a saját részterületük kialakításában – relatív önállósággal – maguk is aktívan részt vesznek.

Az MNVH operatív tervezési modelljét, sajátos strukturális adottságaiból fakadóan egyaránt jellemzi a centralizált (fentről lefelé) és a decentralizált (lentől felfelé) tervezési logika, vagyis a szervezet leginkább az ellenáramú tervezési logika mentén kategorizálható be. Ennek jellemzőit és további összefüggéseit a következőkben részterületenként tárgyaljuk.

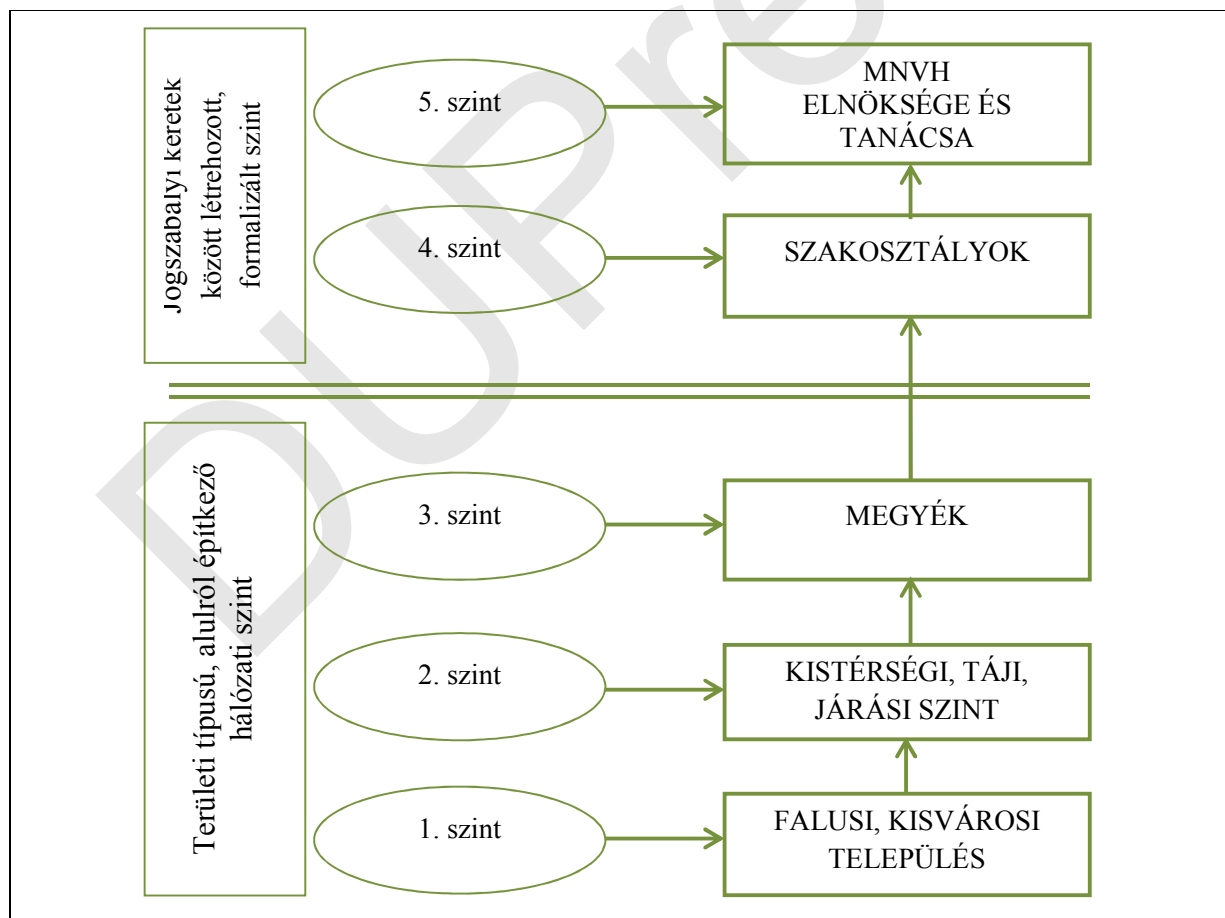
Az MNVH hálózatának szintjei

A 36/2010. (XI.30.) VM rendelet újraszabályozta az MNVH céljait, feladatait és szervezeteit. A legfőbb célként a vidékfejlesztésben érintett összes szereplő együttműködési hálózatba szervezését határozta meg, vagyis az érintett kormányzati, önkormányzati és civil közreműködők,

gazdálkodó és társadalmi szervezetek, szakmai testületek információs és együttműködési hálózatba szervezését, tevékenységeik összehangolását. A hálózatosság elsődleges célja „a vidék társadalmi-gazdasági fejlődése, a felzárkóztatás, valamint a támogatási források hatékony felhasználása. Nem kevésbé fontos cél továbbá a gyakorlatorientált térségközi és nemzetközi kapcsolatok kiépítése, a magyar nemzeti érdekek és értékek európai képviselete. Az MNVH tevékenysége nyomán az Európai Vidékfejlesztési Hálózatban együttműködő 27 tagország megismerheti a magyar fejlesztési eredményeket és a hazai vidékfejlesztő közösségek is tanulhatnak a külföldi mintákból” (Mezőszentgyörgyi 2013).

Az MNVH deklarált öndefiníciója szerint alulról felfelé építkező szervezet, amely mind horizontálisan, mind vertikálisan építkezik (Cselekvési Terv 2010–2013), ennek keretében információs szolgáltatások nyújtásával segíti a sokoldalú magyarországi vidékfejlesztést, illetve annak nemzetközi beágyazottságát. *Hálózati rendszerében* öt szint különül el, amelyből az első három szint területi típusú, alulról építkező, vertikálisan összeépülő hálózati szint, a felső két szint pedig a jogszabályi keretek között létrehozott, formalizált szervezeti szint.

4. ábra. Az MNVH alulról építkező, területi elveket és szempontokat is figyelembe vevő hálózati struktúrája

Forrás: MNVH Cselekvési Terv 2012–2013 (Saját szerkesztés)

Mint ahogyan a 4. ábrán is látszik, az első szintet (alapszint) a *falusi, kisvárosi településeken* élő aktív tagok képezik. A tagság ezen csoportja elsősorban helyi-települési fejlesztési csoportokat, közösségeket szervez és működtet, és kapcsolatot tart a helyi intézményrendszerrel (IKSZT-k, teleházak, iskolák, könyvtárak, művelődési intézmények).

A *kistérségi, táji, járási szint* tervezetten a LEADER HACS-okra építve, az adott tájban, térségben elhelyezkedő települések különböző vidékfejlesztőinek szakmai-vidéki tájfejlesztő összefogását és tevékenységét foglalja magában.

A *megyék szerepe* várhatóan növekedni fog a vidékfejlesztésben. A Cselekvési Terv 2012–2013, mint stratégiai anyag, a jövőre vonatkoztatva fogalmaz meg stratégiai célokat ezen a szinten. Kiemelt feladatként említi az ún. terepi szakemberek alkalmazását (2013. február 1-től álltak munkába). A terepi szakemberek olyan diplomás vidékfejlesztő szakemberek, akik telephellyel (irodával) rendelkeznek, de tevékenységük és munkaidejük nagy részében a szükséges vidéki területeken, konkrét vidékfejlesztési feladatok szervezését és kapcsolatépítéseket végeznek.

A *szakosztályok szintje* a dokumentumok szerint tervezetten az MNVH és az Elnökség szakmai munkájának és szervezési feladatainak jelentős hányadát ellátó szintté fejlesztendő cél. A szakosztályok a három területi típusú, alulról építkező, vertikálisan összeépülő hálózati szint tevékenységét, valamint a különböző szinteken regisztrált és aktív tagokat a szakosztályok horizontálisan fogják össze, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló Nemzeti Vidékfejlesztési Program fejlesztési-finanszírozási pillérei szerinti tematikában.

Az MNVH Elnöksége és Tanácsa a 36/2010. (XI.30.) VM rendelet szerinti tevékenységeket látja el az abban meghatározott működési formában és keretek között. Az Elnök és a Főtitkár (az Elnökség képviselőjében) folyamatos együttműködést folytat az országos szervezettségű szakmai, civil és tudományos szervezetekkel, egyetemekkel és főiskolákkal. Különlegesen fontos jelentőséggel bír az MNVH Tanácsa Tudományos és Felsőoktatási Tagozatának megalakítása, mely kiemelten kíván foglalkozni a vidék problémáinak szakmai-tudományos vetületeivel, ill. a magas szintű szakemberellátás kérdéseivel.

A vertikális és a horizontális elvek érvényesülését, valamint a szervezeti felépítés működtetését és benne az optimális információáramlást szolgálja és biztosítja a tervezetten folyamatosan fejlesztésre kerülő MAVIFIR, vagyis a Magyar Vidékfejlesztési Információs Rendszer.

A fentiekből is érzékelhetően, az MNVH hálózati működési logikájában több fontos szerveződési elv is szerepet kap, de ezen elvek érvényesülésének területeit, eredményességét, érvényre jutásuk formáit, és nem utolsósorban a hatékonyságukat a rendelkezésre álló dokumentumokból nem áll módunkban pontosan leírni. A területi elv, a horizontális szerveződési elv, az alulról szerveződés elve, a vertikális szerveződés elve az MNVH működési logikájában, szervezeti struktúrájában különböző célok mentén, deklaráltan érvényesítendő elv. Ugyanakkor ezek együttes érvényesítésének lehetősége kihívások (még inkább konfliktusok, problémák, nehézségek) elé állítja a szervezetet. Szükséges lehet szintenként definiálni a működési logikát és a hálózati elv kiteljesedésének érvényesítése érdekében az erre irányuló beavatkozásokat is megtenni.

Felhasznált irodalom

- 36/2010. (XI.30.) VM rendelet a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról
- A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2012–2013. évi Cselekvési Terve
- Maczó K. (2007): Controlling a gyakorlatban. Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ, Budapest
<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/controlling-gyakorlatban/ch01s06.html>
- Mezőszentgyörgyi D. (2013): A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2008–2013. közötti tevékenysége.
<http://umvp.kormany.hu/download/9/da/60000/7%20MNVH%20besz%C3%A1mol%C3%B3%20MB-nek%2020130313%20-%20MD.pptx> Utolsó letöltés: 2014.05.12.

Czibere Ibolya

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szakmai tevékenysége: eredményesség- és hatékonyság-elemzés

A szervezetek elemzése során *a szervezeti méret struktúra- és működésbefolyásoló tényezőként* vehető figyelembe. Mint ahogyan Max Weber is fogalmaz a bürokratikus szervezetek tárgyalása kapcsán, a nagy szervezetekben a közvetlen személyes kapcsolattartás nem alkalmas arra, hogy megfelelő eligazítást adjon a szervezet tagjai számára a feladatok célszerű végrehajtási módját illetően. Szükség van tehát úgynevezett „absztrakt orientációs eszközökre” a szervezet tagjai tevékenységének összehangolása céljából. Ezt a szerepet a bürokratikus szervezetekben a részletes munkamegosztás, az írásbeli szabályok, a hierarchia stb. töltik be. A méret és a szervezeti struktúra kapcsolatának empirikus szervezetszociológiai vizsgálati eredményei szerint a nagyság összefügg a szervezeten belüli munkamegosztás (specializáció) mértékével és a tevékenységek írásbeli szabályozottságával. Minél nagyobb a szervezet, annál részletesebb specializációt alkalmaz. A specializáció lehetővé teszi, hogy a szervezetenél az egyes munkafeladatokat magas szintű speciális szakismeretek és kellő rutin alapján végezzék. A nagy szervezetekben ezért fokozottan jelentkezik az összehangolás, az integráció követelménye. A részfeladatok és funkciók összehangolásában fontos szerepet játszik az írásbeli szabályozás. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy minél nagyobb méretű egy szervezet, annál több és részletesebb szabály alkalmazására van szükség. Amíg a kisebb szervezetknél a szervezeti és működési szabályzat mellett néhány szabályzat elégséges a megfelelő működéshez, addig a nagyobb szervezeteknél a szabályzatok átfogó rendszere jellemző, amely részletesen előírja az egyes feladatok végrehajtásának módját és a különböző funkcionális területek kapcsolatát.

A bürokratikus szervezeti forma (funkcionális-lineáris) legtipikusabb jellemzői között említendő a specializáció által elért nagy rutin az operációs tevékenységekben, a formalizált szabályok és szabályozás, a feladatok, melyeket funkciók szerint csoportosítanak, a központosított hatalom, a szűk span-ek, és az utasítási folyamatot követő döntéshozatal. A bürokrácia legfőbb erőssége, hogy a standardizált folyamatokkal magas hatékonyság érhető el. A funkcionális részlegesítés eredménye a méretgazdaságosság. A standardizált műveletek magas fokú formalizáltsággal párosítva, centralizált döntéshozatalt eredményeznek.

A funkcionális szervezetek esetében a hatáskörökre elsősorban a döntési jogkörök centralizációja jellemző. Mind a stratégiai, mind az operatív döntési jogkörök túlnyomó részével a felső vezetés rendelkezik. A különböző szakmaterületek szempontjai a legfelső szinten kerülnek egyeztetésre, ez egy kollektív, felső vezetői grémium keretében történő döntéshozatalt (egyeztetést) jelent. E szervezetben tehát a középvezetők inkább a döntések előkészítésével, illetve a döntések végrehajtásával felruházott vezetők, akik sem operatív, sem stratégiai döntések meghozatalára nem jogosultak. Ez a függelmi viszony az utasítás és jelentés kapcsolatrendszerével írható le.

1. Alapfeladatok (tevékenységi körök) és a tervezési feltételrendszer

A szervezet alapfeladatait együttesen tevékenységi körnek nevezzük. A tevékenységi körön a továbbiakban azt értjük, hogy a szervezet milyen szolgáltatások nyújtásával foglalkozik, továbbá, hogy milyen a végzett feladatok belső struktúrája, kiterjedtsége, egymásra épülése, stb. A tevékenységi kört az alábbi ismérvekkel szokás jellemezni:

- a szolgáltatói tevékenység
- a diverzifikáltság (kiterjedtség)
- a vertikális (egymásra épülés)
- a szolgáltatások komplexitása
- a tevékenységi kör tartóssága
- a tevékenység újdonságtartalma

A szervezet által végzett *szolgáltatói tevékenységek* köre nagymértékben befolyásolja az ellátandó funkciókat, továbbá az azokhoz szükséges folyamatokat és szervezeti megoldásokat. A *diverzifikáltság* a szervezet tevékenységi körének a szolgáltatási ágak, területek szerinti kiterjedtségét fejezi ki. Ez határozza meg, hogy elegendő-e a szervezet funkcionális tagolása, vagy egyéb széttagoltabb formára szükséges-e áttérni. A tevékenység *vertikalitása* a szervezeten belüli és a szervezeten kívüli kapcsolatokban egyaránt figyelmet érdemel. A szolgáltatásokat nyújtó szervezetekben a vertikális a teljes munkafolyamat olyan tagozódását jelenti, amelyben az egyes szolgáltatási feladatok és fázisok szorosan egymásra épülnek. A szolgáltatások *komplexitása* befolyásolja a fejlesztési és szolgáltatási folyamatok szakmai tartalmát, továbbá fokozott követelményeket támaszt a munkatársak kiválasztásával és képzésével szemben. A *tevékenységi kör tartóssága* kihat a szervezetalakítás lehetséges formáira. A *feladatok újdonságtartalma* befolyásolja az írásbeli szabályozás célszerű mértékét is. Minél nagyobb újdonságtartalma van a feladatnak, annál kevesebb ismeret áll rendelkezésre a végrehajtás módjára, az alkalmazandó eljárásokra vonatkozóan, és ennek következtében viszonylag alacsony fokú írásbeli szabályozásra van lehetőség.

Mindezek figyelembe vételével és a korábbiakban leírt strukturális összefüggések alapján, csupán a dokumentumok elemzésére hagyatkozva is megállapítható, hogy az MNVH *szolgáltatói tevékenységi köre* jelentős számú, a vidék fejlődését elősegítendő, a cselekvési tervében deklaráltan kinyilvánított funkciót vállal fel, melyekhez igyekszik megtalálni a leginkább illeszkedő, a megvalósítást leginkább elősegítő szervezeti megoldásokat. Bár, erre vonatkozóan az elemzett dokumentumok nem tartalmaznak információkat, de szervezetszociológiai értelemben ebben a helyzetben a környezethez történő nagyfokú alkalmazkodási kényszer rendkívül rugalmas szervezési, irányítási és menedzselési technikákat követel meg.

Az MNVH *diverzifikáltságát* leginkább a hálózati szervezeti rendjén keresztül lehet megragadni. A kötet előző fejezetében jeleztük, hogy az MNVH hálózati modellje többszintű, mely egy alulról építkező, horizontális elveket követő rendszer, centrumában magával az MNVH vertikálisan szerveződő, felülről irányított hatalmi struktúrájával. Ehhez képest a dokumentumok tanúsága (célok-eredmények-indikátorok) szerint jelenlegi széttagoltsági szintje képes hatéko-

nyan szervezni és irányítani a jelen állapotában lévő hálózati folyamatokat. Az MNVH intézményi terve és az azt alkotó résztervek *egységes tervezési feltételrendszerre épülnek*. Sajátossága a tervezésnek, hogy az információk egy részét a külső környezet, illetve a belső adottságok határozzák meg (intézményi-hálózati feltételrendszer), más részét viszont a felügyeleti szervek elvárásai, valamint a szervezeti célok.

Az MNVH szakmai feladatai

Az MNVH konkrét szakmai feladatait a 36/2010.(XI.30.) VM rendelet szabályozza, nevesítve 3 kiemelt szakmai tevékenységet:

- 1) *szolgáltató, információs feladatok* (pl. szakmai tapasztalatok és know-how csere, módszertani tapasztalatcserek szervezése, a legjobb gyakorlatok terjesztése, igényfelmérések, szakmai képzési és továbbképzési programok szervezése)
- 2) *kommunikációs feladatok* (pl. kapcsolattartás a szervezetek között, tájékoztatásnyújtás, projektadatbázis kiépítése a legjobb gyakorlatokról, nemzetközi joggyakorlatokat tartalmazó adatbázis kiépítése és kezelése)
- 3) *nemzetközi és térségek közötti kapcsolatokhoz kötődő feladatok* (pl. térségek közötti és nemzetek közötti kooperációhoz segítségnyújtás, tanulmányutak, képzések szervezése, többszereplős fejlesztések, együttműködési hálózatok kialakítása, a vidéki szereplők és szervezetek számára tájékoztatás nyújtása a hazai és nemzetközi fejlesztési források által nyújtott fejlesztési lehetőségekről, stb.)

Mindezekhez kötődően stratégiai jelentőségű feladata a projektek generálása és a projektötletek kezelése, amelynek lényegi összetevőit az alábbiakban foglaljuk össze.

Projektek, projektötletek

Az MNVH szakmai tevékenységének szervezéséhez és megvalósításához projektötlet felhívásokat tesz közzé. A pályázók elsősorban a szakmai tapasztalatok és know-how csere biztosítása, a módszertani tapasztalatcsere megvalósítása, valamint a legjobb gyakorlatok gyűjtése, rendszerezése és terjesztése témájában nyújthatnak be projektötleteket, az alábbi bontásban:

- LEADER Helyi Akciócsoportok nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatásra
- Sokoldalú fenntartható vidékfejlesztéssel kapcsolatos országos térségi és helyi fórumok, események szervezése
- Sokoldalú fenntartható vidékfejlesztéssel kapcsolatos ismeretátadás szervezésére
- Sokoldalú fenntartható vidékfejlesztéssel kapcsolatos módszertani és gyakorlati tanulmányok készítésére
- Sokoldalú fenntartható vidékfejlesztéssel kapcsolatos szakmai kiadványok szerkesztésére, készítésére, sokszorosítására és terjesztésére

A projektötletekre vonatkozó felhívásokat és a kapcsolódó eljárásrendeket az IH hagyja jóvá az Elnökség javaslata alapján. A nyertes projektötletek pénzügyi és technikai bonyolítása közbeszerzési kiíráson nyertes közreműködő szervezetek közbeiktatásával valósul meg.

A projektek kedvezményezettjei elsősorban a vidéki nonprofit szektor szervezetei. Ugyanakkor az ún. kiemelt projektek kategóriában is jogosultak a pályázók projektötletet benyújtani. A kiemelt projektek azon hálózati és nemzetközi projektek, amelyek az IH jóváhagyásával kerülnek megvalósításra, illeszkedve a NAKVI kötelezettségvállalási eljárásrendjébe. Ezen projektek prioritásai elsősorban a szektorok közötti együttműködésekre, a generációs és esélyegyenlőségi kérdések kezelésére helyezik a hangsúlyt.

Kiválasztás, döntés

A projektötletek kiválasztása a projekt-kiválasztási eljárásrend szabályzatában foglaltak alapján történik. A szabályzat kitér a projekt-kiválasztási eljárás szakaszaira, az előzetes nyilvántartásba vételi eljárás kérelmezésének kezdeményezésére, menetére, a projektötletek benyújtásának feltételeire és módjára, a projektötletek értékelésére, és a döntéshozatalra is.

Közbeszerzés

A Vidékfejlesztési Minisztérium által az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap vonatkozásában ellátandó feladatok elvégzésére az alábbiakban meghatározott 3 különböző tárgyban közbeszerzési eljárás indult:

1. táblázat. Közbeszerzési eljárások

Tevékenység	Keretösszeg	Nyertes
1. Stratégiai kommunikációs, kreatív feladatokkal kapcsolatos szolgáltatói, szervezői, koordinációs és tanácsadói tevékenység, valamint PR	692 913 385 Ft + ÁFA	Young & Partners Kommunikációs és Tanácsadó Kft.
2. Rendezvényszervezés	984 251 988 Ft + ÁFA	MAHIR Kiállítás- és Rendezvényszervező és Kivitelező Kft.
3. Nyomdai, grafikai tervezés, DTP és egyéb produkció, illetve feladatok elvégzése	560 000 000 Ft + ÁFA	HSC Consulting Kft.
<i>Összesen:</i>	<i>2 237 165 373 Ft + ÁFA</i>	

Forrás: Mezőszentgyörgyi D. (2013)

A közbeszerzési eljárás eredményével összefüggésben keletkező feladatok végrehajtására vonatkozóan eljárásrend készült, amely részletesen szabályozza a fenti táblázatban nevesített három feladat bonyolításával összefüggő tevékenységeket, kötelezettségeket.

Itt jegyezzük meg ugyanakkor, hogy az MNVH intézményesültségi szintje lehetővé tenné és indokolná is, hogy ezen kiszervezett feladatokat saját szervezeti keretein belül, önállóan lássa el.

2. A szervezési feladatok

A szervezés, mint vezetési funkció, olyan tevékenység, amely előre meghatározott célok megvalósítása érdekében összehangolja, optimálisan kombinálja egymással a szervezet személyi és tárgyi erőforrásait is. Esetünkben tehát a szervezés a szervezeti struktúrák kialakítására és megváltoztatására (szervezettervezés), a folyamatok összehangolására (folyamatszervezés), valamint a munkavégzés rendjének megteremtésére, illetve a munkakörök létrehozására (munkaszervezés) irányuló feladatokat jelenti.

Az elemzett dokumentumok tanúsága szerint az MNVH szervezeti kultúrájában a fent említett szervezési tevékenységek mindegyikének van egy közös jellemzője: a célokat, kereteket, elvárásokat mindig a felső vezetés határozza meg, függetlenül attól, hogy a részletek kidolgozásában később mennyire vesz részt. Szükségesnek tartottunk volna egy másik jellemzőt is vizsgálni, de az értékelt dokumentumok ezt nem tették lehetővé, nevezetesen annak elemzését, hogy vajon a szervezési feladatokat arra a vezetői csoportra/szintre bízzák-e, amely majd a kialakított rendszer működtetéséért felelősséggel fog tartozni?

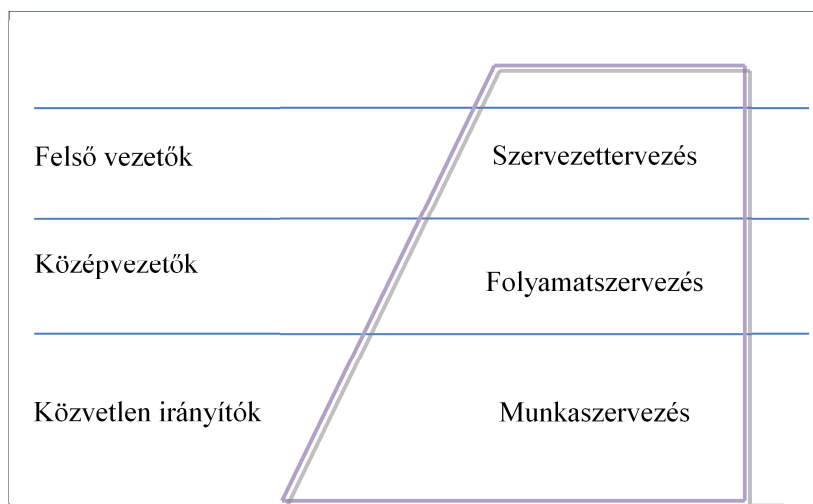
Nevesítve a három szervezési részterületet, menedzsment szempontokat is figyelembe véve, a kialakított rendszerek működtetéséért három különböző vezetési szintet lehet felelőssé tenni a következők szerint (melyet vizsgálni kívántunk):

1. *A szervezettervezés*, vagyis a szervezeti struktúra ki- és átalakítása elsősorban felelős vezetői feladat, mivel a szervezet működési kereteinek meghatározása stratégiai, koncepcionális kérdés. Az például, hogy milyen üzleti területei (divíziói) legyenek a szervezetnek, vagy az, hogy a vezetőket milyen hatalommal és döntési hatáskörökkel ruházzák fel, stb. rendkívüli jelentőséggel bíró és felső vezetői célokat szolgáló kérdésnek számít.

2. *A folyamatszervezési tevékenységet* – a felső vezetői célok, elvárások rögzítését követően – elsősorban a szervezet középvezetői gyakorolják. A folyamatszervezés olyan tudást igényel, amely a szervezeti tevékenységek operatív végrehajtásával függ össze, és ezek egymáshoz kapcsolódását, összefüggéseit is ismerni kell. Ezzel az ismerettel pedig elsősorban a középvezetők rendelkeznek.

3. *A munkaszervezés* az egyéni, sokszor műveleti szintű vagy személyekhez köthető feladatvégzés rendjének kialakítását jelenti, így ebben leginkább a közvetlen irányítók tudnak érdemben részt venni.

1. ábra. Az MNVH szervezési feladatai vezetési szintenként

Forrás: Dobák-Antal (2010) nyomán saját szerkesztés

Vélelmezzük az előzőekben leírtak alapján, hogy az MNVH rendszerében ez a szempont valamilyen formában és mértékben érvényesül a munkaszervezés során, de eredményekkel nem tudjuk alátámasztani.

3. A vállalt feladatokból következő szervezeti szerepek – az MNVH centrum-szerepei

Az MNVH a fenti célokból következően kvázi ernyőszerkezeti célokat és feladatokat vállalt és lát el. Az ernyőszerkezetek általában *integráló erőként* definiálják önmagukat az egyes szakmacsoportokon belül, illetve regionális, vagy országos szinten, *érdekartikuláló, érdekképviselő, nyomásgyakorló csoportként* lépnek fel a döntéshozói, érdekegyeztető fórumokon, *társadalmi és civil kontroll* intézményeként végzik tevékenységüket, a partnerek ekként azonosítják őket, *szakmai-módszertani* (információ, tanácsadás, képzés, forrásszervezés stb. biztosítása) *szolgáltatásokat* végeznek tagszervezeteik számára, *a szektor fejlődésének, fejlesztésének* elkötelezett harcosai, készek és képesek a hazai és nemzetközi kapcsolataikat ennek szolgálatába állítani (Nemoda 2002). Bár, több fent nevesített feladatot is ellát, az MNVH egyetlen dokumentumában sem deklarálja ezen státuszát. Ugyanakkor, a dokumentumokból is kiolvashatóan, több olyan (centrum) szerepet is betölt a szervezet, amelyeknek egy jelentős része szintén nem kinyilvánított formában, de a vállalt szakmai feladatok következtében, az intézményesülési folyamatok részeként köréje szerveződött. Ilyen ún. „központszerepekben” tűnik föl, mint pl. tudásközpont, forrásközpont (forráskezelő és forrásallokáló), innovációs központ, hálózati központ, stratégiai központ, információs központ, projektközpont. Mindezek még formalizmusok nélkül, az egyéb szakmai feladatokhoz kötődően jelennek meg a szervezet és munkatársai tevékenységei körében,

de már ez is jelzi mindazt a fejlődési utat, és azt az intézményesültségi szintet, illetve azokat a lehetséges fejlesztési irányokat, amelyek mentén az MNVH képessé válhatna független, önálló szervezetként működni a jövőben.

Az MNVH szolgáltatásainak célcsoportja

Az MNVH szolgáltatásainak igénybevétele regisztrációhoz kötött. Az MNVH összes regisztráltjainak száma 2013 december hó végéig 10683, melyből 5783 magánszemély. A jogosultak körét az alábbi táblázat foglalja össze (2. táblázat):

2. táblázat. Az MNVH célcsoportja

A regisztrációra jogosultak
a) minden 18. életévét betöltött, Magyarországon állandó lakhellyel rendelkező természetes személy
b) mikro-, kis- és középvállalkozás, továbbá bármely egyéb vállalkozás
c) önkormányzat, települési önkormányzat
d) egyesület, társadalmi szervezet
e) felsőoktatási intézmény
f) érdekképviselői szervezet
g) szakmai és gazdasági kamara
h) egyház
i) vidékfejlesztéssel foglalkozó országos hatáskörű közigazgatási szerv
j) az ÚMVP Monitoring Bizottságának tagja
k) LEADER helyi akciócsoport
l) Helyi Vidékfejlesztési Közösség (HVK)
m) regionális fejlesztési ügynökség
n) egyéb vidékfejlesztésben érintett szereplő

Forrás: 36/2010.(XI.30.) VM rendelet

4. Az MNVH teljesítménye (eredményesség és hatékonyság)

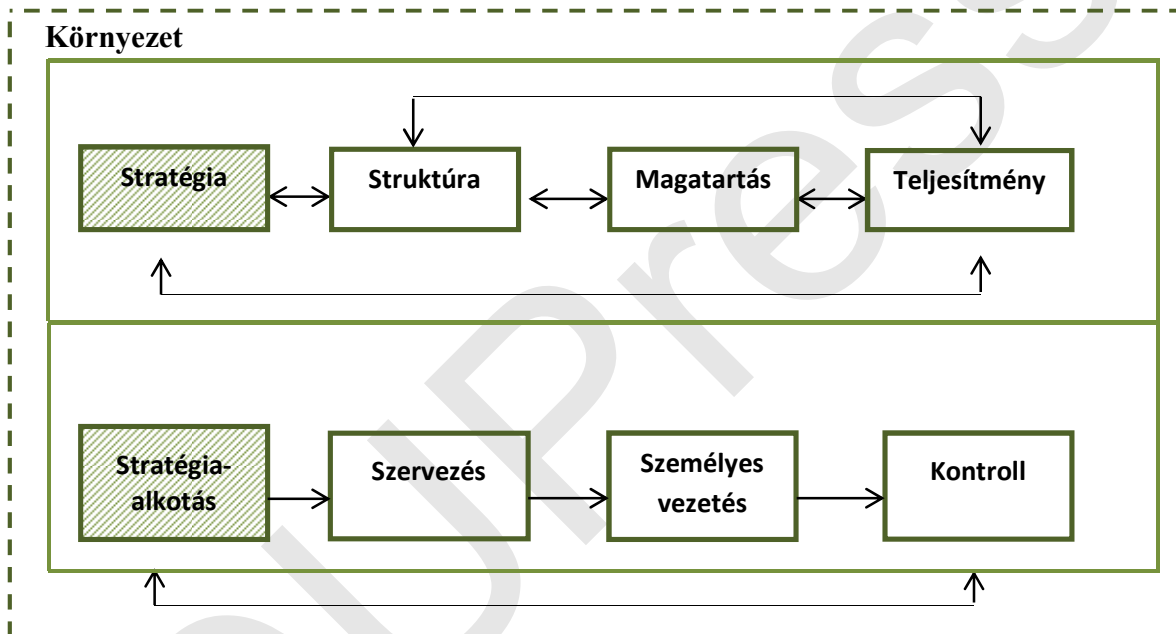
A szervezet eredményességének vizsgálatakor általában arra keressük a választ, hogy a szervezet céljai folyamatosan megfelelnek-e a külső környezet által támasztott elvárásoknak. Másként megfogalmazva, a kérdés az, hogy a szervezet a helyes célokat követi-e, és eléri-e a kitűzött célokat? Valójában az eredményesség tehát a szervezet outputja és célja közötti viszony: minél inkább hozzájárul az output a célok eléréséhez, annál eredményesebb a szervezet.

A szervezet hatékonysága azt fejezi ki, hogy a szervezet képes-e elérni kitűzött céljait, és a rendelkezésre álló erőforrásokat képes-e ehhez gazdaságosan felhasználni. A hatékonyság az

outputok inputokhoz viszonyított aránya. „A szervezet akkor hatékony, ha jól teszi a dolgát, és akkor eredményes, ha a jó dolgokat teszi.” (Anthony-Govindarajan 2009: 140) A két teljesítményfogalom természetesen nem zárja ki egymást, a jó teljesítmény egyaránt megkívánja az eredményességet és a hatékonyságot, valamint felveti a rugalmasság és stabilitás kérdését is.

A szervezeti teljesítmény tartalmát, mutatóit tekintve a gazdaságossági, jövedelmezőségi szempontok mellett számos más tényezőt is figyelembe szükséges venni a szervezet teljesítményének értékelésekor. Ilyenek lehetnek pl. a humán tényezők, a szervezet erőforrás-ellátottsága, a szervezeti innovációk száma és a szervezet tevékenységének társadalmi hasznossága. Minél összetettebb kritériumrendszert alakítunk ki a mutatók kombinálásával, annál nagyobb az esélye, hogy valós képpel rendelkezünk a szervezet teljesítményéről.

2. ábra. A szervezet teljesítményét befolyásoló tényezők

Forrás: Dobák-Antal (2010) nyomán saját szerkesztés

Eredménymutatók

Az MNVH-n belül zajló tevékenységek, teljesítmények dokumentumokból fellelhető információi elsősorban a legfontosabb elnökségi döntésekről, a Tanács ülésein elhangzott legfontosabb témákról, a regisztrációk számáról, a tagság számáról, a projektötletek számáról, valamint ezek finanszírozási igényeiről szólnak. Az alább bemutatott, számszerűsített eredmények kiemelkedően nagy érdeklődést és aktivitást mutatnak a szervezet környezetében, amely azt bizonyítja, hogy mint ahogyan a fenti ábrában is bemutattuk, a strukturális jellemzők jelenleg pozitívan befolyásolják az MNVH teljesítményét és eredményességét. Bár, az ábra több elemének vizsgálata a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem lehetséges, az MNVH kiemelkedő

teljesítménye egyértelműen visszavezethető a kiépített strukturális jellemzőkre, a kialakított szervezeti kultúrára és a személyes vezetői erényekre.

a) A legfontosabbnak ítélt elnökségi döntések 2012–2013-ban:

A legfontosabbnak ítélt döntések elsősorban a tudásközvetítésre, a szakmai kapcsolatok építésére, a szakmai képviseletre, a tudományos kutatások iránti igény megfogalmazására, a hálózati tevékenység fejlesztésére és szakmai állásfoglalásokra irányultak. Ezek pl.:

- A Falu c. folyóirat MNVH általi gondozása
- Az MNVH képviselete a Hortus Hungaricus Nemzetközi Kertészeti Szakkiállítás és Vásáron
- A VM-MTA-MNVH közötti háromoldalú megállapodás alapján a 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Program tervezését támogató komplex vidékkutatás beindítása
- Az MNVH megyei referensek munkába állítása
- Az alábbi vidékpolitikai kérdésekkel kapcsolatos MNVH állásfoglalások megfogalmazása és megküldése a döntéshozók felé:
 - A LEADER HACS-ok működését illetően
 - A nemzeti vidékstratégiában is megfogalmazott célok megvalósítását illetően
 - A Magyar Faluszövetség magyar vidék gazdaságát, társadalmát, településeit érintő súlyos problémákkal kapcsolatos vitairatát illetően
 - A 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Program 1. verziójának tervezetét illetően.

(Mezőszentgyörgyi 2013b)

b) Az MNVH Tanácsüléseken elhangzott legfontosabbnak ítélt témák 2012–2013-ban:

A legfontosabbnak ítélt tanácsülési témák elsősorban tudományos és stratégiai kérdések bemutatására, a hálózatosodást segítő új szervezeti szereplők stratégiai-szakmai terveinek bemutatására, valamint az új Vidékfejlesztési Program több szempontból történő bemutatására irányultak. Ezek pl.:

- A vidékeinket érintő globális kihívások és a lehetséges magyar válaszok (Dr. Németh Tamás MTA főtitkár előadásában)
- Vidék – vidéktudományok – vidékfejlesztés (Dr. Csatári Bálint előadásában)
- Az MNVH négy szakosztályi tervének megismertetése (a szakosztályi elnökök és társelnökök előadásában)
- A 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Program társadalmassítási fórumainak tapasztalatai (Dr. Medgyasszay László előadásában)
- A 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Program bemutatás (Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid előadásában)
- Állásfoglalás megfogalmazása a 2014–2020 közötti Vidékfejlesztési Programmal kapcsolatban

(Mezőszentgyörgyi 2013b)

c) *Az MNVH regisztrációs mutatói*

- 2013. december 31-ig az MNVH-ban regisztráltak száma összesen: 10 683 fő
- A tengelyek szerinti érdeklődés mennyiségi megoszlása:
 - I. tengely: 2230 fő
 - II. tengely: 2168 fő
 - III. tengely: 3143 fő
 - IV. tengely: 3214 fő

(Mezőszentgyörgyi 2013b)

d) *A projektötleti felhívások és előzetesen nyilvántartásba vett szervezetek és személyek, valamint a finanszírozásra jogosult projektötletek mutatói*

Ebben az eredménymutatóban elsősorban az előzetesen nyilvántartásba vett, vagyis projektötlettel pályázni kívánó szervezetek és személyek száma, a témák szerint kiírt projektötletek száma, valamint a finanszírozott projektötletek nagyságrendje jelenik meg. Ezek pl.:

- Előzetesen nyilvántartásba vett szervezetek száma: 878 db
- A projektötleti felhívások körében az egyes altémákban kiírt felhívások száma:
 - LEADER HACS-ok tanulmányútja: 2 alkalom
 - Országos, térségi és helyi fórumok, események szervezése: 9 alkalom
 - Ismeretátadás szervezése: 6 alkalom
 - Szakmai kiadványok szerkesztése, készítése, sokszorosítása és terjesztése: 6 alkalom
 - Módszertani és gyakorlati tanulmányok készítése: 3 alkalom
- A finanszírozásra jogosult projektötletek száma és a lekötött források (2012–2013):
 - HACS előkészítő látogatás: 47 db (60 903 921 Ft)
 - HACS tanulmányút: 3 db (25 678 638 Ft)
 - Országos, térségi és helyi fórumok, események szervezése: 210 db (392 074 451 Ft)
 - Ismeretátadás szervezése: 76 db (129 594 834 Ft)
 - Szakmai kiadványok szerkesztése, készítése, sokszorosítása és terjesztése: 105 db (185 615 063 Ft)
 - Módszertani és gyakorlati tanulmányok készítése: 29 db (70 961 286 Ft)

(Mezőszentgyörgyi 2013b)

Összegzésként

Megfelelő feltételek mellett a tanulmányban leírt, az MNVH-t jellemző működési forma számos *előnyös tulajdonsággal* bír. Legfőbb előnyét a specializált és standardizált munkafolyamatok jelentik, amelyek révén hatékonyan lehet nagy tömegű feladatokat elvégezni. A szervezetben nincsenek párhuzamos kapacitások, amely a modell olcsóságát bizonyítja. A stratégiaalkotás ebben a struktúrában viszonylag egyszerű és olcsó. Ennek az a magyarázata, hogy e szervezet nem diverzifikált, a környezet viszonylag egyszerű, ráadásul a döntések centralizáltak. Így nincs folyamatos stratégiaváltási kényszer, lehet hosszabb időtávokra is stratégiát alkotni, illetve az erőforrásokat, a célokat elég egyetlen vagy csak kevés területre koncentrálni. És mindezt a felső

vezetés dönti el, ezért nem kell hosszadalmasan egyeztetni az alsóbb hierarchiaszintekkel. Amikor a döntéseket centralizáltan hozzák, az azt is jelenti, hogy viszonylag hamar lehet döntésre jutni, és mivel a döntéseket a funkcionális felső vezetők és apparátusuk közreműködésével hozzák meg, ezért az is állítható, hogy többszempontú döntések születnek, olyanok, amelyekben minden szakmai terület szempontja érvényre juthat. Mivel a szervezet erősen szabályozott, formalizált, ezért viszonylag alacsonyak a koordinációs költségek. A szabályzatok részletesen leírják a működést, ennek alapján minden érintett tudja a feladatát, ismeri a hatáskörét. A szabályok képesek stabilan orientálni a munkatársakat és a szolgáltatásokat igénybe vevőket egyaránt. A kiépített szervezeti formája egyszerű és áttekinthető struktúra.

A szervezeti modell legfőbb hátrányának a centralizált működéshez kötődő lassúság, valamint a szabályozott működésnek köszönhetően az alkalmazkodóképesség nehézségei tekinthető. Az ilyen típusú szervezeteknél általában megfigyelhető az ún. funkcióegoizmus, vagyis, hogy a funkcionális területek eltérően ítélik meg az átfogó, koncepcionális kérdéseket, és kizárólag a saját szempontjaikat, önérdekeiket követve kezelik azokat (ennek vizsgálatára a kutatás keretei nem adtak lehetőséget, csupán mint veszélyforrást említjük meg). Összességében is igaz az ilyen típusú szervezetekre, hogy nem könnyű az egyes szakterületek munkáját összehangolni, amely mögött az eltérő orientációik és a jelentős kölcsönös függés áll. A kölcsönös függés ráadásul megnehezíti a teljesítmények, valamint a felelőségek egyértelmű megállapítását. A szervezeti működésből fakadóan hangsúlyozottan szükséges figyelni arra, hogy elkerülhető legyen az alacsony vagy hiányzó autonómia miatti, a gyenge innovációs képesség miatti, illetve a rutinból, a szabályzatokhoz ragaszkodva végzett munka.

Visszacsatolva a korábban leírtakra, hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy mindezek a strukturális adottságok, sikerek, eredmények és bizonytalanságok a jelenlegi szervezeti szinten és a fejlődésnek ezen stádiumában igazak, de, a már korábban emlegetett erőteljes intézményesülési folyamat hatására strukturális értelemben ez csupán egy átmeneti állapot, amelyet a szervezet lendületes fejlődése és a környezeti igények együttes hatása előbb-utóbb túlhaladottá tehet, amely természetesen maga után von(hat)ja az MNVH klientúra körébe tartozó hálózati világ átszerveződését is.

Felhasznált irodalom

- Anthony, R. N.–Govindarajan, V. (2009): Menedzsmentkontroll-rendszerek. Panem Kft., Budapest
- Dobák M.–Antal Zs. (2010): Vezetés és szervezés. Aula Kiadó, Budapest
- Mezőszentgyörgyi D. (2013): A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2008–2013. közötti tevékenysége
- Mezőszentgyörgyi D. (2013b): A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2012–2013. évi tevékenysége. www.mnvh.eu/sites/default/files/mdbesz.pdf. Utolsó letöltés: 2014. 05. 12.
- Nemoda I. (2002): A foglalkoztatási célú ernyőszerkezetek és az OFA. In: Pongrácz L. (szerk.) Jubileumi évkönyv 1992–2002. OFA, Budapest

Kovách Imre

Az MNVH hálózati működési formájának leírása és értékelése

1. A hálózatiság és a hálózati társadalom fogalma a társadalomtudományi irodalomban

A hálózatok és hálózatiság kutatása a társadalomtudományok egyik kitüntetett területévé vált az elmúlt két évtizedben. A hálózatkutatások a legkülönbözőbb témákat ölelik fel és vannak ágazataik, amelyek a természettudományokkal szoros kapcsolatban alakították ki módszereiket, alapfogalmaikat. A társadalomban létező hálózatok leírásához a természeti/fizikai világban jelenlévő hálózatok általános leírására és modellezésére is alkalmas matematikai és szimulációs módszereket dolgoztak ki, de például a hálózatok összekötő, integrációs mechanizmusainak az elemzéséhez szociálpszichológiai, kvalitatív módszereket is használnak. A kapcsolatok erősségére, intenzitására, valamint a kapcsolatok valóságos tartalmi funkciójára vonatkozó hálózatkutatás alapjai negyven évvel ezelőtt fogalmazódtak meg (pl. Granovetter 1973). A magyar társadalom hálózatairól is egyre több munka jelenik meg (pl. Albert-Dávid 2012; Angelusz-Tardos 2006). A magyarországi kutatások kapcsolódnak a hálózatok általános jellemzőit elemző nemzetközi kutatási irányokhoz is (pl. Németh-Takács 2010; Vedres-Stark 2010).

A hálózati szerveződés legteljesebb elméleti, fogalmi leírása Manuel Castells hálózati társadalomról szóló háromkötetes munkájának első részében történik meg (Castells 1996; 2005). A kötet összegző fejezete szerint a jelenkori társadalmi szerkezetek meghatározó funkciói és folyamatai hálózatokba rendeződnek. Castells szerint új társadalmi morfológia van kialakulóban, amelynek az alapja a hálózat, ami a társadalomszerveződés minden korszakában létezett, de korunkban az információs technikák fejlődése ad materiális alapot a hálózatosodás általános kiterjedéshez a társadalomban. A hálózatokhoz történő kapcsolódás vagy az azokból történő kimaradás, az egyes hálózatok dinamikája, a domináns pozíciók megszerzése a társadalmi változás döntő faktora.

Castells a hálózatot az egymással összeköttetésben álló csomópontok halmazaként határozza meg. A csomópont jellege a konkrét hálózatok tartalma szerint változhat. A könyv példái szerint hálózati csomópontok lehetnek a tőzsdepiacok a globális pénzügyi áramlatokban, a minisztertanácsok és EU bizottságok a politikai hálózatokban, a televíziós rendszerek és hírügynökségek az információáramlás világában, vagy más példával élve, az MNVH fórumai, rendezvényei a magyarországi vidékfejlesztés eszméket, tudást, információt és támogatásokat áramoltató rendszerében. A hálózatokban történő részvétel, vagy az azokból történő távolmaradás, valamint a hálózatok közötti kapcsolatok mintázata határozza meg a lényeges társadalmi folyamatok és funkciók összekapcsolását. A hálózatok a castells-i fogalomhasználatban nyitott struktúrák, amelyek korlátlan bővülésre, újabb és újabb csomópontok kiépítésére és befogadására képesek.

A bővülés mindaddig lehetséges, amíg a csomópontok egymás közötti kommunikációja működik, értékeik és érdekeik közösek vagy hasonlóak. A hálózati szerveződés és működés megfelelő eszköz a jelenkori gazdaság, a politika és a társadalom számára is. A hálózatok elrendeződése a hatalmi viszonyok változásának és átrendeződésének a forrása is, mert a hálózatokat összekötő kapcsolódásokat biztosító szervezetek, intézmények a hatalom privilegizált eszközeivé váltak. A gazdasági, politikai és társadalmi/kulturális hálózatok a legtöbb esetben átszövik egymást és ezért a hálózatok közötti átjárások fölötti ellenőrzés biztosíthatja a társadalom vezetésének, szervezésének és manipulálásának a lehetőségét. Az MNVH hálózati működésének szempontjából különösen kiemelendő, hogy az elméleti munkák szerint a hálózati szerveződés nem csak a társadalom, hanem a gazdaság működését is hangsúlyosan jellemzi. Az új gazdaság az információ, a tőke és menedzsment globális hálózatai köré szerveződik. A hálózati társadalom irányába mutató folyamatok átalakítják a társadalom és a termelés viszonyait, ugyanakkor döntő hatásuk van a hatalmi viszonyokra és kapcsolatokra, a globalizált és a helyi kultúra változásaira is. Castells összegző értékelése szerint a hálózati társadalom minőségi változást hoz az emberi lét gyakorlatában.

A hálózatok, hálózatiság és kutatásuk a vidékirodalomban

Ez az alfejezet azzal a céllal ad áttekintést²¹ a vidéktudományok hálózatkutatásairól, hogy bemutassa a vidékhálózatok sokoldalúságát és multiplikatív jellegét. Az MNVH egyik továbbfejlődési lehetőségét többek között abban is látjuk, hogy olyan létező hálózatok irányába bővíti tevékenységét, amelyeket addig csak esetlegesen kapcsolt össze. Előjáróban is ilyennek tartjuk a nagyobb gazdasági együttműködések hálózatait vagy például a város/vidék kapcsolatok jelentős részét.

A hatvanas években történt az a tematikai és metodikai fordulat, amely elősegítette a vidéki hálózatok kutatását. A vidéki társadalmak sajátosságait az urbánus társadalmakhoz kapcsoltságuk mértéke és jellege szerint elemezte a legtöbb kutatás, és egyfajta hálózati kapcsolat szerint írt le vidéki jelenségeket. A vidéktudományok a későbbiekben is a vidéki társadalmakat érő külső hatásokat, a külső integrációs tényezőket elemezték előszeretettel, például a globalizációval (McMichael 1996; Ploeg 2008), a hálózatosodással (Murdoch 2006), a fejlesztési rendszerekkel (Marsden 1998), a migrációval (Boyle–Halfacree 1998), a város-falu kapcsolattal (Esparcia-Buciega 2005) vagy a vidékimázzsal (Short 1992; 2006) foglalkozó írásokban. Az integrációval, és az ezzel kapcsolatos hálózatokkal foglalkozó kutatások kiterjedtségét magyarázza, hogy a vidéki települések külső erőforrásokra szorulnak, a vidékkel kapcsolatos döntések jelentős részét külső hatalmi centrumokban hozzák. A külső (városi) fogyasztók igényei határozzák meg a vidék gazdaságának a működését. A föld használata a termeléssel szemben egyre inkább a rekreáció, a tömegturizmus, vidék szolgáltatásai: a zöld környezet és az idill képzete, az autentikusnak tartott hagyományok és javak szerint történik. A média és az internet a legeldugottabb kistelepülés értékeit, normáit és viselkedésmintáit is meghatározza.

²¹ Az áttekintés ezen munkák alapján történt: Csurgó–Megyesi–Kovách (2009), Kovách (2012), Kovách–Megyesi (2012)

Az erős külső hatások és kényszerek ellenére a vidéki közösségek képesek az önszerveződésre, de ennek a formáit is erősen befolyásolják a belső és külső hálózatok. A helyi identitás és kultúra újrateemtése, a hagyományok felkutatása és átértelmezése, a szociális és gazdasági együttműködés útjainak a keresése mögött is gyakran ott állnak a betelepülők hálózatai vagy az erőforrások beáramlását elősegítő külső szervezetek.

A hálózatiság elemzése a vidékkutatásokban erőteljesen kapcsolódik a globalizációs hatások vizsgálatához. Michael Woods (2007) például a globalizációt az integráció és kölcsönhatások olyan dinamikus és sokarcú folyamatoként határozta meg, amely a lokálist a globális szinten szerveződő hálózatokba kapcsolja az emberek, javak, eszmék és reprezentációk világméretű körforgásának az elősegítésével. A korábban lassabban változó gazdasági és társadalmi struktúrákat a heterogén hálózatok váltják fel vidéken is, és a vidék egyre inkább összetett jelenségek, struktúrák helye (Murdoch 2006). A hibriditást Cloke (2006) a vidék elsődleges jellemzőjének tekinti.

A vidékpolitika hálózatosodása és ezzel párhuzamosan az agrárium és az agrárpolitikai dominancia háttérbe szorulása az Európai Unióban a '80-as évek közepétől gyorsult fel (Marsden et al. 1993; Murdoch 2006). A magyarországi önkormányzati politika hálózatosodása az utóbbi évek egyik legjellegzetesebb hatalomszerkezeti változása (Pálné 2008). Az agrárium szereplői Magyarországon az ezredfordulóhoz közeli években hozták létre politikai hálózataikat (Csite 2005; Csite–Kovách 2002). Hatékony érdekképviseletük befolyásolni tudta az európai integráció lépéseit és az uniós rendszerek hazai működését. A gazdasági hálózatok sokasodása a mezőgazdasági termelésben erős integrációs rendszerek létrehozásához vezetett (Fertő–Szabó 2002; Kelemen–Megyesi 2007; Fejes 2005). Az élelmiszer-nagykereskedelem tíz legnagyobb hazai és multinacionális szervezete ellenőrizte a magyarországi élelmiszer-kereskedelem többségét 2004-ben, ami jelentős mértékben meggyengítette a helyi „rövid élelmiszerláncokat” (Kovách–Megyesi 2006). Az élelmiszer-kiskereskedelem integrációja és koncentrációja 2010-ig tovább nőtt. A sikeres agrártermelők sokszereplős, egyénileg változó gazdasági kapcsolatrendszer alakítottak ki (Tömpe 2007).

Az új gazdasági formációkról szóló tanulmányok következtetése, hogy a vállalatok és partnereik kölcsönös, hálózati függősége a feltétele a vidéki innovációnak. Az új, helyi politikai/hatalmi networköket a hatalmi központokból vezérelt hatalomgyakorlást váltó „új kormányzás” legfontosabb elemének tekintik. A hierarchikus döntéshozással szemben a partnerség, a szövetség, és az együttműködés egyéb formái és technikái hatékonyabbak a többszintű kormányzás rendszerében (Rhodes 1997; Goodwin 2006). A gazdasági versenyben történő részvételen túl a vidéki helyek, emberek, javak, eszmék és reprezentációk összekapcsolódása is történik a globalizáció részeként (Woods 2007). A vidék nem kevésbé globalizálódott és hálózatosodott, mint a város. Woods (2011) a piaci liberalizációnak, a hálózatok kiterjedésének és megerősödésének, a nemzetközi mobilitásnak (turizmus, javak és munkaerő), az információ áramlás felgyorsulásának tulajdonítja ezt. A vállalkozók, a menedzserek, kereskedők, befektetők katalizátor szerepet töltenek be a vidéki régióknak a globális hálózatokhoz kapcsolásában (Woods 2011).

A magyar helyi társadalom hálózatosodásának a jeleit a hazai kutatások is leírták (Csurgó és társai 2009; 2010/1; 2010/2). A vidék hálózatosodásának technikai feltételei jelentősen javultak

2006 után (Kovách 2012). A települések közötti digitális egyenlőtlenségek csökkentek. Az ezredforduló után regisztrált digitális különbség (Csigó 2006) csökkent ugyan általában a falvak és a városok között, de a falvak között is jelentős digitális eltérések vannak. Az információs technika a vidéki kistérségekben egyrészt a társadalmi hálózatokon keresztül tejed, másrészt további hálózatosodás forrása. A többszörösen hátrányos kistérségekben az információs technika térhódításával hozzáférhető hálózatok a globalizáció elsődleges csatornái (Csurgó-Megyesi 2006; Kovách-Megyesi 2012).

A vidékpolitika hálózatosodása az agrárpolitika vidéki dominanciájának a csökkenésével együtt következett be, amely az Európai Unióban a hetvenes évek elején kezdődött és a nyolcvanas évek közepétől gyorsult fel (Marsden és társai 1993; Murdoch 2006). A magyarországi önkormányzati politika hálózatosodását Pálné (2008) írta le. Az eszközök és a finanszírozási források szűkössége, az állami szabályozás és ellenőrzés bizonytalanságai, a települési önkormányzati rendszer folyamatos átszervezése és a konszolidáció elmaradása miatt az (állami)/önkormányzati feladatok jelentős részének a megosztása, és a civil, non-profit szféra intézményeibe történő kiszervezése történik a hálózati együttműködés logikája szerint.

A kormányzat szerepének gyors átértékelődése történik. Bonnano (2006) szerint a vidéki struktúrák komplexebbé válása miatt lett folyamatosan változó az államok vidékpolitikája. A vidék gazdasági és kulturális globalizációja (Lyson 2006), különösen a globális tőke térhódítása, a politikai networkök kényszerű átalakulásához vezető komplexitást eredményez. A nemzeti politikai intézmények befolyása csökken, és az egyes szektorokat átszövő (mezőgazdaság, gazdaságfejlesztés, tervezés és környezetvédelem) európai, nemzeti, regionális és lokális helyszíneken működő (érdek) hálózatok veszik át a helyüket. A hálózatok a társadalmi koordináció erőforrásai és eszközei. A helyi/önkormányzati döntéshozás is lényegében a politikai hálózatokban történik (Csurgó és társai 2010/1).

A vidékfejlesztés decentralizálása (Ray 2001) és hálózatosodása megváltoztatja a helyi hatalmi viszonyokat. A projektesített fejlesztéspolitika arra ösztönzi a közhatalmi intézményeket és a résztvevőket, hogy fejlesztési projekthálózatokat hozzanak létre. A hálózati együttműködés során hatalommegosztás jön létre, ami újabb politikai networkök létrehozását indít(hat)ja el és a vidék/város között javakat, szolgáltatásokat közvetítő szereplők szereznek konvertálható hatalmi pozíciót.

A vállalatokat és intézményeket több körülmény is ösztönzi a hálózati együttműködésre. A lokális hálózatok kialakítása hatékonyan segíti a tudástranszfert, az innovációt és a tanulás folyamatát. A kutatások szerint (Laschewski és társai 2002) a helyi társadalmakba kívülről érkező szereplők különösen aktívak az új hálózatok létrehozásában. A vidéki gazdasági innováció terjedése a kapcsolati hálózatok erejétől függ (Letenyei 2002; Csizmadia 2000, 2002).

A helyi társadalom hálózatosodását segítik a migrációs folyamatok. Európában folyamatos a vidékiek városokba vándorlása, de a nagyobb városokból vidékre történő migráció ennél erősebb folyamat (Boyle és Halfacree 1998; Champion és társai 1998). A magyar vidéki társadalom hálózatosodása (és globalizálódása), beleértve a leghátrányosabb helyzetű településeket is, jelentős mértékű. A gazdaság-, a politika- és a társadalomszerveződés területén ez kimutatható

jelenség. Kérdés, hogy az MNVH tevékenysége milyen módokon, milyen intenzitással és milyen típusú hálózatosítással járult hozzá eddig e visszafordíthatatlan folyamathoz.

A hálózatok típusai

A gazdaságban, társadalomban és a hatalmi mezőben létező hálózatok bonyolult és szerteágazó rendszerek és ennek megfelelően sok kísérlet történt a tipizálásukra. Ezek közül a közgazdasági irodalom foglalkozott talán a legtöbbet a működő hálózatok típusainak a leírásával. A gazdasági hálózatok típusjegyeinek a megállapításakor számolnak azzal, hogy a gazdasági szereplők együttműködéseit nem csupán az önmagában is összetett piaci logika szerint lehet megérteni. A hierarchikus elemek piaci hálózatokba épülése illetve a piaci elemek feltűnése a hierarchiákban olyan hibrid hálózati koordinációs rendszereket hoznak létre, amelyek típusokba rendezése megfelelő mintát adhat az MNVH jellegű, nagyon összetett funkciójú szervezetek megértéséhez. A releváns közgazdasági irodalom azzal számol, hogy a hálózat olyan hierarchikus vonásokkal átszőtt gazdasági rendszer, amelyben kölcsönös tanulási és tudásátadási folyamatok is zajlanak, és hogy érdemes különbséget tenni a hagyományos üzleti kooperáció és a stratégiai szövetség között (Yamin 1996; Kocsis 2000). A stratégiai céllal létrehozott hálózatnak is piaci céljai vannak, de ezt kiegészítheti az új képességek és tudások megszerzése. Yamin szerint a hálózatok legnagyobb részét tudáshálózatnak tekinthetjük.

A hálózattipizálás kategóriarendszereit összegző leírás (Nyíró 2009) húsz olyan szemponttal számol, amelyek szerint a hálózatok jellemzése elvégezhető (a kialakulás módja, a vállalati határokhoz való viszony, a tagok száma, a domináns kapcsolódási formák, a kapcsolatok jellege, a kapcsolatok szorossága, a résztvevő szervezetek mérete, a tagok közötti erőviszonyok, a tagok tevékenységének a jellege, a tagok működési területe, a tevékenység jellege, a szervezet kiterjedtsége, a feladatvégzés módja, a tagok kompetenciája, a vállalati kultúra, a jogi keretek, a szervezeti kapcsolatok jellege, a partnerek egymás közötti viszonya, a tagok közötti partneri viszony jellege, a hálózati struktúra). E szempontok alapján készülnek hálózatjellemzések, de jelen munkánkban a felsorolt tipizálási ismérvek egy része a rendelkezésre álló adatok, illetve a speciális közgazdasági, vállalati megközelítés miatt kevésbé használható. Van viszont néhány elemzési szempont, amelyek figyelembe vétele kamatoztatható az MNVH hálózatiságának a megítélésékor. Elsőként talán azt emelhetjük ki, ahogy a hálózatokat az innováció elsődleges eszközeiként tekintik. Az új tudás megszerzése a hálózatokban ismétlődő kooperáció következménye. A tudásgeneráló kooperáció egyik kiemelt célja a rejtett tudás elsajátítása, ami a hálózati részvétel többelhasználja. Ez a rejtett tudás emberekhez kötött, csak közvetlen személyes kapcsolatokon, példákön, kísérleteken keresztül, a hálózatokban történő részvétellel hozzáférhető (Senker-Faulkner 1996). Steward-Conway (1996) ötfajta informális hálózatot különböztet meg: szabadidős hálózat, foglalkozási/szakmai hálózat, tudományos hálózatok, innovációt használó felhasználói hálózatok, baráti hálózatok. Mindezekből az informalitás előnyeit megőrző formális hálózatok is alakulhatnak.

A hálózatok ideális esetben tartós együttműködések, a résztvevő szervezetek közötti bonyolult és gyakori interakciók, és az azokból kiforruló közös érdek képviselői (Kocsis 2000). A hálózati interakciók kommunikációs tartalmúak (információ és tudás áramoltatása a hálózat

tagjai között), cseretartalommal rendelkeznek az informális vagy formális tranzakciók során, vagy normákat és várakozásokat közvetítenek a hálózat tagjai között. A hálózati együttműködés irányultsága is lehet a tipizálás alapja a következők szerint (Kocsis 2000):

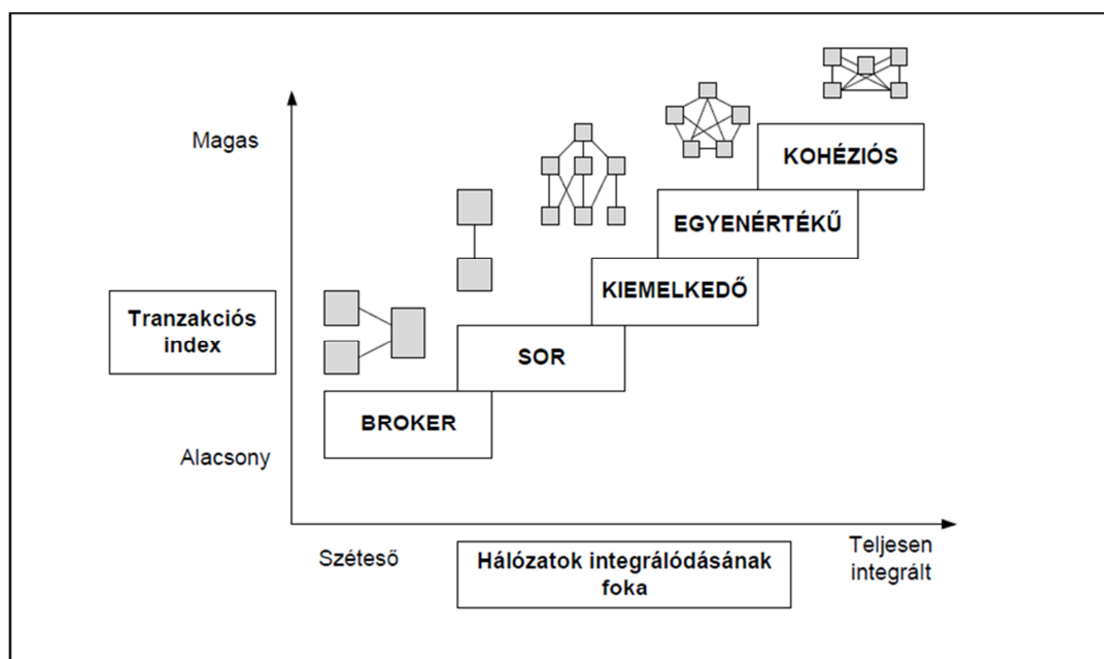
- milyen célfeladatra, új tudás szerzésére vagy üzleti megfontolásokra irányul
- milyen szervezeti adottságokból indul ki, nagy szervezet-e a kezdeményező vagy kisebb egység
- milyen mértékben támaszkodik a virtuális mozgástér infrastruktúrájára
- milyen típusú struktúrához kíván alkalmazkodni
- milyen mértékig kötődik a lokális vagy a globális környezethez

A hálózat csoportosítható a kapcsolatok jellegéből kiindulva, amelyek alapján a kitüntetett szervezeti helyzetű „összekötő”, a diadikus, láncrendszerben működő „híd”, a számos összekapcsolódó elem közvetlen kapcsolataiból álló „csillag”, illetve az egymással kapcsolatban nem levő hálózati tagokból összetevődő „elszigetelt” típusok léteznek. A kapcsolatok szorossága szerint a hálózat lehet

- laza – könnyen bomló, újraszerveződő struktúra
- kölcsönösen függő – az érdekrendszerek fennállásáig stabil
- hatalmi – stabil rögzített struktúra
- kombinált – stratégiai szövetség, amelyben nincs hatalmi kapcsolat

A szerkezet alapján a külső erőforrások bevonására irányuló kötött hálózatról, az információs tudást és kapcsolatokat áramoltató közvetítő hálózatról és belső hálózatról beszélhetünk, amely nem irányul külső erőforrás vagy tudás bevonására. A hálózatok integritásának foka és a tranzakciós indexen mért értékek alapján Sheater és Hannah (2000, idézi Nyíró2009) egy komplexebb hálózattipológiát ad. A széteső és alacsony integráltságú bróker hálózatban egy központi szereplő (szervezet) köti össze az egymással kapcsolatban nem lévő résztvevőket. A sor- vagy lánchálózat esetében valamivel erősebb az integráció és előnyösebb a tranzakciós index, viszont a kapcsolatok csak egy-egy résztvevőre terjednek ki. A kiemelkedő hálózat integritásága és tranzakciós indexe átlagos, a hálózat egyes tagjai együttműködhetnek, de egy kiemelkedő szereplő közvetítésével kapcsolódnak össze hálózattá. Az egyenértékű hálózat erőteljesen integrált a résztvevők egymás közötti interakcióin keresztül. A kohéziós a legerősebben integrált hálózat, amelyben a tagok sokszoros interakciókat bonyolítanak részint egymással, részint az együttműködések bonyolításában központi szereplő kohéziós tevékenységnek a következtében (1 ábra).

1. ábra. A hálózatok típusai

Forrás: Nyíró (2009) alapján

2. Az MNVH hálózata

Az adatok

Az elemzés során az MNVH-tól kapott adatokat használjuk, illetve a Csatári Bálint kutatócsoportja által 2014-ben készített online felmérés négy kérdésére adott válaszokat. A négy kérdés válasza alapján képzett változók összes keresztábra variációját is megkaptuk kollégáinktól.

Az MNVH-tól származó adatok a regisztrálások során rögzített és személytelenített információkat tartalmazzák, illetve a szervezet honlapján megjelenő, az MNVH által támogatott rendezvények adatait. Megkaptuk még az MNVH által támogatott kisebb projektek és kiadványok bázisadatait is. Ezek az adatok lehetővé teszik az MNVH hálózati működésének az értékelését, a hálózatiság kiterjedtségének és részben intenzitásának a mérését is. Ismerjük a 11 611 regisztrált magánszemély és szervezet egyes adatait, illetve 26 665 rendezvény alapadatait. Az elemzés korlátja viszont, hogy nyers adatokat kaptunk és nem szervezett adatfile-okat. Az adatbázis tisztítására, a többszörös regisztrálások kiszűrésére nem volt módunk. Különösen az önkormányzatok esetében fordult elő a többszörös regisztráció, de az előzetes nyilvántartásba vétel kötelezettsége miatt más szervezetek is többször regisztrálhattak a projektötletek, támogatások meghirdetéseikor. Egyes adatokat újrakódoltunk, de ezzel sem nyertünk a társadalomkutatásokban megszokott egységes és szervezett adatfile-okat, amelyek kialakítására az adatok mennyisége és állapota miatt nem volt lehetőségünk. Elemzéseink jelentős része ezért alapsor jellegű információkra vonatkozik. Az adatelemzés további korlátja az online felmérés

jellege, mert nem ismert, hogy a válaszadók mennyire reprezentálják az MNVH regisztrált tagságát. Az online felvétel során kevesebb, mint ezer esetben töltötték ki kérdőívet és nagyon valószínű, hogy a válaszadók a legaktívabb, illetve az internetet leginkább használó MNVH tagokból kerültek ki. Problémát és bizonytalanságot okoz az MNVH aktív tagjainak és csak a meghirdetett projektek miatt regisztráltak számának, illetve a megadott terület egységek (megyék) szerinti arányának a megállapítása. Az adatokat használó elemzések ezért, az alapadatok kivételével, nem adnak statisztikai bizonyosságot és arra alkalmasak, hogy a legfontosabb tendenciákat és a továbblépés irányait és lehetőségeit jelezzék. Az adatelemzést, a fenti bizonytalanságok miatt is, interjúzással bővítettük ki. A szervezet és az MNVH adminisztrációjának a vezetőivel készített interjúk jelentős mértékben kiegészítették az adatszerű források információit.

Az MNVH hálózat értékelése

A hálózat kiterjedtsége és jellege

Az MNVH kiterjedtségének egyik legfontosabb jellemzője, hogy 11 611 regisztrált tagja van. A hálózat átszövi az országot, minden megyében és tájegységben jelen van, tevékenysége jellegadó módon eléri a vidéki lakosságot. Az 11 611 regisztráltak valamivel több, mint a fele magánszemély (6058 fő). A regisztráltak 16 százaléka egyesület, non-profit szervezet, 12 százaléka vállalkozás. Az intézmények esetében nem világos, hogy a regisztrálásuk hány magánszemély hálózathoz kapcsolását vonja magával és hogy milyen jellegű településeken működnek. A nyilvántartásba vett szervezetek egy része valóságos és nagyhatású résztvevője a vidékfejlesztésnek, sok más szereplőt köt az MNVH-hoz, de a szervezetek nagyobb részéről ilyen hálózati hatás nem feltételezhető. Az összes regisztráltak a magyarországi községi népességhez, illetve a teljes magyar lakossághoz viszonyított aránya (0,39 illetve 0,11 százalék) mégis jelentősebb hálózati kiterjedtséget mutat. Ugyanerre utal, hogy a magyarországi települési önkormányzatok fele, 1610 önkormányzat is a regisztráltak között van.

Az MNVH regisztráltak felének a működési területéről nincs adatunk. Az ismert működési területű regisztráltak döntő többsége (3357 MNVH tag) a települési szinten tevékeny, de a térségi/kistérségi, megyei/regionális illetve az országos szinteken működő hálózati tagok is nagyobb számban vannak jelen (összesen 1970 regisztrált) és 161 hálózati tag tevékenysége nemzetközi kapcsolódású. Az MNVH szervezetének az öt szintje megfelelőképpen leképeződik a regisztráltak működési terület szerinti megoszlásában is. Nincs olyan szintje a magyar vidékiségnek, amelyet az MNVH valamilyen mértékben ne ért volna el, bár a hálózat kiterjesztése további feladat mennyiségi és tartalmi értelemben is. Az MNVH regisztrált tagjainak megközelítően a kétharmada él 10 000 fő alatti településen.

1. táblázat. Az MNVH regisztráltak működési területe

	Regisztráltak	%
nincs adat	6121	52,7
települési	3357	28,9
térségi	359	3,1
kistérségi	465	4
megyei	229	2
regionális	307	2,6
országos	610	5,3
nemzetközi	161	1,4
nincs adat	6121	52,7
együtt	11609	100

Forrás: saját szerkesztés

A regisztráltak megoszlása a megyék szerint viszonylag egyenletes hálózatosodást mutat (2. táblázat). Az egyes megyék hálózathoz kapcsolódása különböző mértékű, amelynek a markáns eltéréseit a regisztráltaknak a megyék összlakosságához, illetve községi lakosságához mért aránya szemlélteti. Hajdú-Bihar, Baranya, Nógrád, Heves és Somogy megyék mutatnak nagyobb hálózati részvételt, míg például Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-Moson-Sopron, Tolna és különösen Csongrád megyék lakosságának hálózati részvétele marad el az átlagostól. A községi lakossághoz viszonyított arányok (3. táblázat) szerint Baranya, Békés, Hajdú és Zala megyék intenzívebb hálózati részvétele figyelemreméltó. A két mutató értékei szerint szintén Baranya, Hajdú-Bihar és Zala és részint Békés a vidékhálózatban legaktívabban résztvevő megyék. Néhány nagyobb alföldi megye (Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun) hálózati aktivitása átlagos. A regisztráltak száma szerint relatíve alacsonyabb aktivitású megyék között vannak az iparosodottabb területek (pl. Komárom-Esztergom, Fejér vagy Győr-Moson-Sopron megye), de néhány erőteljesebben rurális megye is (Tolna vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg). Az információk jellege miatt szükségszerűen használt mutatók nem alkalmasak arra, hogy az MNVH által képviselt hálózatoság területi különbségeinek a mélyebb okaira következtessünk. A hálózatoság egyenlenségeit és a hálózatépítés területi lehetőségeit azonban az előbbi adatok megfelelően prezentálják.

2. táblázat. Az összes regisztrált megoszlása a megyék szerint

	Fő	%
Bács-Kiskun	635	5,5
Baranya	673	5,8
Békés	499	4,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	917	7,9
Budapest	454	3,9

Csongrád	332	2,9
Fejér	620	5,3
Győr-Moson-Sopron	505	4,4
Hajdú-Bihar	996	8,6
Heves	512	4,4
Jász-Nagykun-Szolnok	524	4,5
Komárom-Esztergom	359	3,1
Nógrád	419	3,6
Pest	911	7,8
Somogy	569	4,9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	677	5,8
Tolna	310	2,7
Vas	506	4,4
Veszprém	479	4,1
Zala	712	6,1
Összesen	11 609	100

Forrás: saját szerkesztés

Az MNVH hálózatiság területi továbbépítésének kiemelten lényeges eleme lehet a megyei referenci rendszer felállítása. A megyei referensek működésének a hatását is valószínűsíthetjük az utóbbi negyedévek növekvő számú regisztrációi mögött. A megyei szintű tanácsadás és koordináció mindenképpen előfeltétele a hálózat kiterjesztésének és erősítésének. Az interjúk szerint a hálózatépítés főszereplőit elég világosan azonosítani lehet. Egy kulturális tőkével, kapcsolatrendszerrel rendelkező, megfelelően motivált, de nem túl nagyszámú vidéki szereplőcsoport a hálózat kulcsszereplője, akiknek a tevékenységét a részben decentralizált szervezet segítheti hatékonyan.

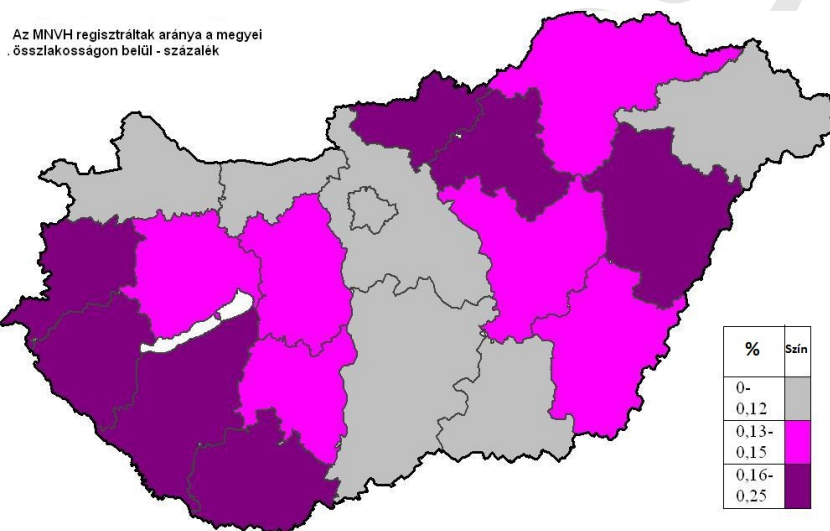
3. táblázat. A regisztráltak aránya a megyei összlakossághoz és a községi népességhez viszonyítva

megye	a megyei összlakosságon belül %	a községi népességen belül %
Bács-Kiskun	0,12	0,38
Baranya	0,17	0,51
Békés	0,14	0,55
Borsod-Abaúj-Zemplén	0,13	0,32
Budapest	0,03	0
Csongrád	0,08	0,32
Fejér	0,15	0,35
Győr-Moson-Sopron	0,11	0,28
Hajdú-Bihar	0,18	0,91

Heves	0,17	0,3
Jász-Nagykun-Szolnok	0,14	0,46
Komárom-Esztergom	0,12	0,34
Nógrád	0,21	0,36
Pest	0,07	0,22
Somogy	0,18	0,38
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,12	0,26
Tolna	0,13	0,31
Vas	0,2	0,5
Veszprém	0,14	0,35
Zala	0,25	0,58

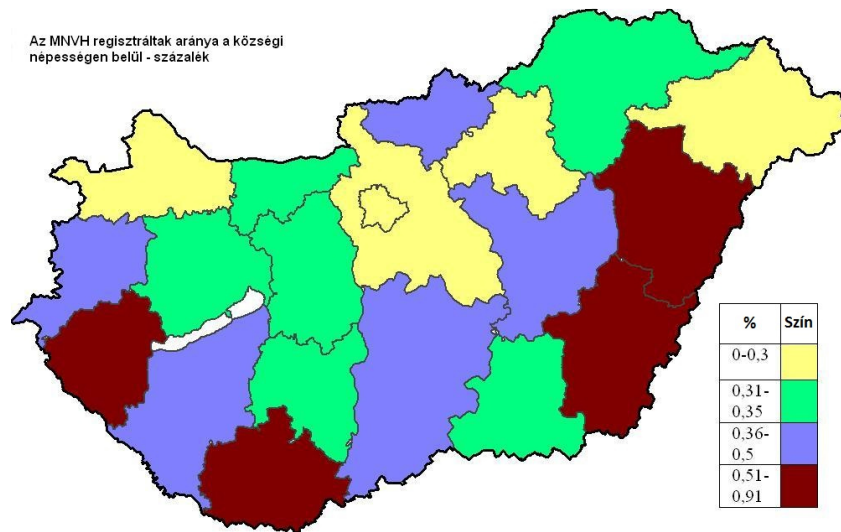
Forrás: saját szerkesztés

2. ábra. A regisztráltak a megyei összlakossághoz viszonyítva

Forrás: saját szerkesztés

3. ábra. A regisztráltak a községi népességhez viszonyítva

Forrás: saját szerkesztés

A regisztráltak száma a hálózatiság értékelése szempontjából önmagában csak egy mennyiségi mutató. Az adatokból nem derül ki a regisztrálás célja és a regisztrálás utáni hálózati aktivitás sem. Az MNVH több alkalommal hirdetett pályázatokat. A pályázás feltétele az előzetes nyilvántartásba vétel volt, ami nem feltétlenül vezetett további hálózati tevékenységhez. A regisztráltak dinamikája világos képet rajzol a regisztráltak egyenletes eloszlásáról, illetve ciklikusságáról. A regisztráltak negyedéves adatai 2011 után egyértelműen jelzik a ciklikusságot. A 2013 negyedik negyedévében például közel annyi nyilvántartásba vétel történt, mint a megelőző három negyedévben együttesen. A MNVH hálózatiságának a szempontjából mindez a viszonylag nagyszámú „projekttagság” létrejöttére utalhat, ami egyszeri és folytatás nélküli kapcsolódást jelent. A „projekttagság” nagyságának még a becslése sem lehetséges a jelenlegi információk alapján.

2010 előtt 7193-an 2010 után 4418-an regisztráltak. Az első időszakban 4471 magánszemély és 2722 szervezet lépett be az MNVH hálózatába. 2010 után ez az arány megfordul és kétszer annyi szervezet regisztrált, mint magánszemély. 2010 után 2831, míg 2010 előtt 2722 szervezet került a hálózati nyilvántartásba, amelyekből 814 illetve 796 volt önkormányzat. A szervezetek és az önkormányzatok hálózatba lépése mögött a 2010 után megindult MNVH projektkiírásokat feltételezzük. Az MNVH történetének első szakaszában nagyobb rendezvényeket szerveztek, de nem írtak ki projekteket. Az alapítástól 2010–11-ig laza hálózatosodás történt, meglehetősen formális tagsággal és hálózati aktivitással, valamint a magánszemélyek nagyobb arányú kapcsolódásával. Az MNVH tipikusan bróker jellegű hálózat volt 2011 előtt. 2010-et követően a különböző projektkiírások és a rendezvénytámogatások változtattak az MNVH hálózatiságának a jellegén, amely jelenleg egyesíti a „bróker”, a „sor” és a „kiemelkedő” hálózatok ismérveit. Az MNVH történetének két szakaszában egyfajta kiegyenlítődés történt a regisztráltak megyék szerinti megoszlásában, valószínűleg azért, mert az első szakaszban kevésbé aktív vidékiek

sámára az MNVH átalakulása az összetett hálózat irányába és a projektkiírások nagyobb ösztönzést adtak a regisztrációra 2011 után.

Az MNVH dinamikusan fejlődő, ugyanakkor több hálózat típusjegyeit is felmutató szerveződés, amit pontosan mutat, hogy az utolsó hat negyedévben történt a 2011 januárját követő regisztrálások 70 százaléka(!).

A hálózat kiterjedtsége és jellegének a szempontjai szerint az MNVH számára az a stratégiai kérdés, hogy

- hogyan lehet a vegyes hálózati ismérvekkel rendelkező MNVH-t „kohéziós” hálózattá változtatni
- hogy miként lehet az eddig kevésbé aktív, kiterjedtebb vidéki területeket és régiókat valamint az iparosodottabb, város közeli településeket jobban hálózatosítani
- hogyan lehet erősíteni a regionális, helyi szaktanácsadást és a hálózati aktivitáshoz szükséges tudás sokkal hatékonyabb közvetítését
- hogyan lehet intenzívebbé tenni és megnövelni a külső erőforrások áramoltatását a hálózatban
- hogyan lehet növelni a valódi hálózati működés akceleratoraként működő projektek összegét és számát
- hogyan lehet a valóban alulról építkező LEADER együttműködések az MNVH tevékenységéhez kapcsolni a kölcsönös előnyök alapján

4. táblázat. A 2010 utáni regisztrálások száma és aránya negyedévenként

	Regisztrálások száma	%
2011. 1. negyedév	421	9,5
2011. 2. negyedév	132	3
2011. 3. negyedév	112	2,5
2011. 4. negyedév	121	2,7
2012. 1. negyedév	100	2,3
2012. 2. negyedév	136	3,1
2012. 3. negyedév	107	2,4
2012. 4. negyedév	126	2,9
2013. 1. negyedév	411	9,3
2013. 2. negyedév	517	11,7
2013. 3. negyedév	399	9
2013. 4. negyedév	1266	28,7
2014. 1. negyedév	491	11,1
2014. 2. negyedév	77	1,7

5. táblázat. A regisztrált magánszemélyek és intézmények

	2010 előtt	2010 után	Összesen
magánszemély	4 471	1 587	6 058
intézmény, cég	2 722	2 831	5 553
ebből önkormányzat	796	814	1 610
Összesen	7 193	4 418	11 611

Forrás: saját szerkesztés

A hálózati kapcsolatok

A vidékhálózat szerveződésének minőségi mutatója a hálózati kapcsolatok jellege és erőssége. A hálózati együttműködésekre vonatkozó online kérdések (lásd Csatári ebben a kötetben) alapján a válaszadók mintegy harmadáról – feléről feltételezhető, hogy a regisztrálást követően semmilyen hálózati aktivitást sem mutattak. Nem ismernek regisztrált MNVH tagokat (14,5%), nem működtek együtt vidékfejlesztési tevékenysége során MNVH taggal (23,3%), és nem győztek meg senkit arról, hogy csatlakozzon az MNVH-hoz (48,3%). és saját hálózathoz kapcsolódásuknak nincs köze regisztrált MNVH taghoz (35%). Átlagos aktivitásúnak mutatkozott a válaszadók harminc-harmincöt körüli százaléka, az átlagnál nagyobb hálózati aktivitást a kérdezettek 15–20 százaléka mutatott. A kapcsolati aktivitások csak az esetek egy részében járnak együtt. Az online felmérés válaszadóinak egyötöde tekinthető minden vonatkozásban inaktívnak és 5–10 százaléka igazán tevékenynek. Ezeknek az adatoknak az értelmezésénél nem hagyható figyelmen kívül, hogy valójában nem tudjuk, hogy az online kérdésekre válaszolók milyen mértékben reprezentálják a regisztráltakat, milyen torzulásokat okoznak a rendelkezésre álló adatbázis hiányosságai és hibái. Joggal feltételezhető viszont, hogy az online válaszadásra az egyébként is tevékenyebb hálózati résztvevők vállalkoztak, ezért az előbb ismertetett óvatos becslések a valóságosnál előnyösebb képet adnak a hálózat tagjainak az aktivitásáról. Valószínűsíthető, hogy a valójában inaktív és a „projektregisztrációt” végző hálózati résztvevők aránya inkább ötvenhatvan százalék körüli.

Az MNVH-t a fentiekben összetett, átmeneti szerveződésként jellemeztünk, amely a fejlődés jelentős potenciáljával rendelkezik. A komplexitás a hálózati kapcsolatokra is vonatkozik.

A hálózati tagok közötti kapcsolattípusok közül a diadikus, láncrendszer szerűen működő „híd” a „csillag”, és az „elszigetelt” típus előfordulása is feltételezhető. A típusokra vonatkozó becslésünket a 4. ábra tartalmazza. A kapcsolatok szorosságának a típusai közül a laza, könnyen felbomló és újraszerveződő és a kölcsönösen függő, az értékrendszerek fennállásáig stabil kapcsolatstruktúrák vannak a leginkább jelen az MNVH-ban. A hatalmi viszonyok befolyásolhatják az egyes hálózati tagok kapcsolatait, de az MNVH-hoz kötődő tevékenységüket ez talán kevés valószínűséggel hatja át. A stratégiai cél az „elszigetelt” kapcsolattípus arányának jelentős csökkentése, a diadikus kapcsolatok „csillag” jellegűvé alakítása és a stratégia szövetség(ek) létrehozásának a hatékony elősegítése.

6. táblázat. A hálózati kapcsolatok (az online kérdőív alapján)

<i>Ismer-e Ön regisztrált MNVH tagokat?</i>		
Válasz	Fő	%
nem	97	14,5
igen, 1–5 tagot	268	40,5
igen, 6–10 tagot	82	12,5
igen, 10–20 tagot	59	9
igen, 20-nál több tagot	92	14,1
Nincs válasz	57	8,7

<i>Előfordult-e, hogy vidékfejlesztési tevékenysége során együttműködött regisztrált MNVH taggal?</i>		
Válasz	Fő	%
nem	153	23,3
igen, 1–5 taggal	305	46,5
igen, 6–10 taggal	49	7,4
igen, 10–20 taggal	30	4,5
igen, több mint 20 taggal	43	6,5
Nincs válasz	75	11,4

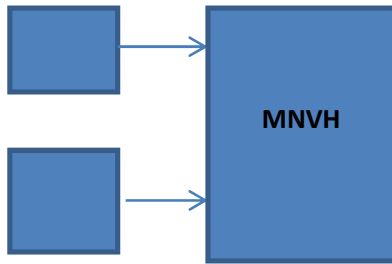
<i>Előfordult-e, hogy Ön győzött meg magánszemélyeket, szervezeteket arról, hogy MNVH tagként regisztráljanak?</i>		
Válasz	Fő	%
nem	317	48,3
igen, 1–5 főt, szervezetet	198	30,2
igen, 6–10 főt, szervezetet	16	2,4
igen, 10–20 főt, szervezetet	12	1,8
Igen, több mint 20 főt, szervezetet	36	5,4
Nincs válasz	76	11,6

<i>Honnan szerzett tudomást az MNVH működéséről és a tagként történő regisztrálás lehetőségéről?</i>		
Válasz	Fő	%
Sajtóból, elektronikus médiából	36	5,5
internetről	120	18,3
MNVH szóróanyagból	15	2,2
MNVH rendezvényről	51	7,7
MNVH tagtól	116	17,7
LEADER résztvevőktől	176	26,9
szóbeszédből	19	2,9
Egyéb	59	9
Nincs válasz	63	9,6

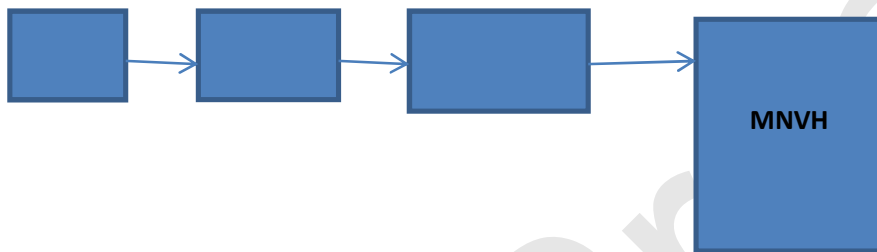
Forrás: saját szerkesztés

4. ábra. Az MNVH tagjai közötti kapcsolatok típusai és becsült arányuk

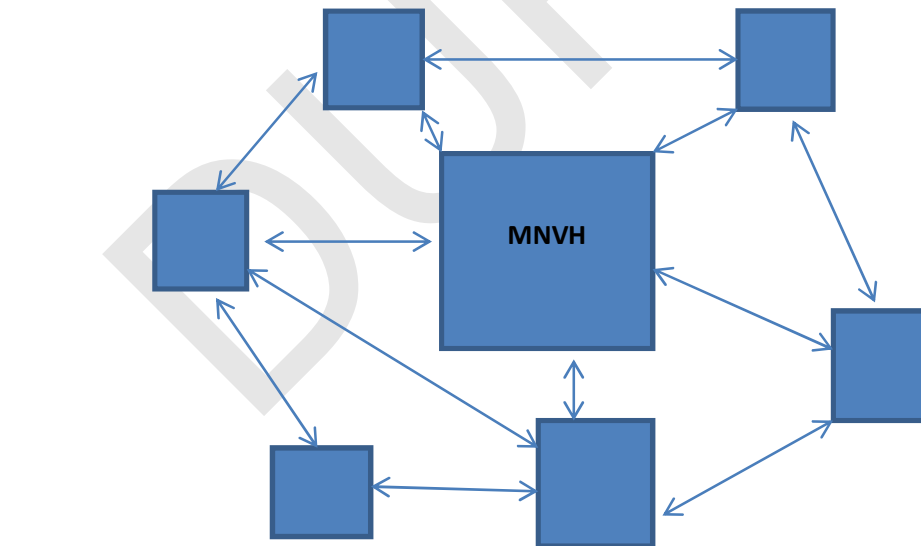
Az elszigetelt típus (60%)

A diadikus, híd kapcsolattípus (30%)

A csillag kapcsolattípus (10%)

Forrás: saját szerkesztés

A rendezvények és a projektötletek a hálózatiság szempontjából

Az MNVH közvetlen szervezésében vagy támogatásával 28 721 rendezvényt tartottak. 2008 és 2010 között 2056 rendezvényre került sor, amelyek inkább nagyobb városokban (Budapesten) tartott országos találkozók voltak, amelyek felhívó ereje is hozzájárult ahhoz, hogy hétezernél többen csatlakoztak az MNVH-hoz. 2011 februárja, az MNVH újraszervezését követően 26665 olyan találkozó volt, amely valamilyen módon kapcsolódott a hálózathoz. A rendezvények „behálózta” az országot, egy napra átlagosan több rendezvény is jutott az utóbbi három és fél évben. Az MNVH égisze alatt megtartott konferenciákat, találkozókat, ünnepeket és fesztiválokat a legkülönbözőbb témák közé szervezték. A résztvevők számát lehetetlen megbecsülni, mert a létszám a 10–20 fős találkozótól a tömegek által látogatott fesztiválokig változik. A rendezvények valamivel több, mint harmadát tartották falvakban, ami az MNVH hálózati működése szempontjából kiemelkedő eredmény (8. táblázat). Az utóbbi három és fél évben háromszor annyi MNVH érdekltségű rendezvényt tartottak, mint ahány község van az országban. A rendezvények megszólása nyilván nem volt egyenletes, és vannak olyan falvak is, ahol évente több találkozót, fesztivált is meg tudtak szervezni. A rendezvények egy részét sikerült többször is megszervezni, ami jelentősen növeli hálózati értéküket.

A rendezvények megyék szerinti eloszlása (7. táblázat) jobban lefedi a vidéki/városi népesség országos megszólásait, mint a regisztráltaké. A községekben és városokban tartott rendezvények (9. táblázat) arányai azt mutatják, hogy az alulról is induló hálózatosodás sikerrel terjedt ki a vidéki településekre, ahol egy kulturális eseménynek jelentős identitásformáló szerepe van. A vidékiesebb megyékben arányosan több a községekben tartott rendezvény. A mezővárosi többségű megyékben természetesen módon (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun) alacsonyabb a községi rendezvények aránya. Szabolcs-Szatmár-Beregben, Békésben és Csongrád megyében volt kevesebb falusi rendezvény. A rendezvények sikere adja az MNVH hálózatbővülésének az egyik alapját, mert az alulról építkezésnek és kezdeményezésnek biztosít teret.

Az MNVH hálózat sajátossága, hogy abban megjelennek a város/vidék kapcsolathálók is. A rendezvények témáiban viszont ez kevésbé tükröződik. A vidék megismertetése a városokban a hálózatosodás további lehetőségeit rejti. A projektötletek kivitelezésének a települési megszólása világosan utal erre. A városokban sokkal több projektötletet valósítottak meg, ami fontos jelzés a hálózatfejlesztésben is lényeges humántőke városi koncentrációjáról. Az MNVH hálózatiságának továbbfejlődése nagymértékben függ attól, hogy megvalósítható-e a városokban koncentrálódó tudástőke átadása és transzfere. A tudásátadás, az információáramlás és a képzés elősegítése a hálózatbővítés egyik legfontosabb stratégiai iránya. A megyei referensek munkája mérföldkő az MNVH hálózatépítésében, de a képzés és tudásátadás további formáit is ajánlott kialakítani.

7. táblázat. Az összes rendezvény a megyék szerint

	A rendezvények száma	%
Bács-Kiskun	1 441	5
Baranya	1 114	3,9
Békés	1 856	6,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	1 605	5,6
Budapest	122	0,4
Csongrád	1 199	4,2
Fejér	1 238	4,3
Győr-Moson-Sopron	1 169	4,1
Hajdú-Bihar	1 313	4,6
Heves	880	3,1
Jász-Nagykun-Szolnok	1 669	5,8
Komárom-Esztergom	1 289	4,5
Nógrád	891	3,1
Pest	1 814	6,3
Somogy	1 469	5,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	979	3,4
Tolna	837	2,9
Vas	677	2,4
Veszprém	1 788	6,2
Zala	1 389	4,8
nincs adat	3 982	13,9
Összesen	28 721	100

8. táblázat. Az összes rendezvény megoszlása a községek és városok szerint

	A rendezvények száma	%
Község	9 795	34,1
Város	14 751	51,4
nincs adat	4 175	14,5
Együtt	28 721	100

Forrás: saját szerkesztés

9. táblázat. A községekben tartott rendezvények az összes rendezvényen belül

	A rendezvények száma	%
Bács-Kiskun	405	28,1
Baranya	531	47,7
Békés	258	13,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	666	41,5
Csongrád	320	26,7
Fejér	736	59,5
Győr-Moson-Sopron	523	44,7
Hajdú-Bihar	230	17,5
Heves	594	67,5
Jász-Nagykun-Szolnok	383	22,9
Komárom-Esztergom	523	40,6
Nógrád	503	56,5
Pest	860	47,4
Somogy	775	52,8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	312	31,9
Tolna	425	50,8
Vas	224	33,1
Veszprém	945	52,9
Zala	579	41,7
együtt	9 795	34,1

Forrás: saját szerkesztés

Összegző megállapítások

Az MNVH jelentős fejlődési potenciállal rendelkező hálózat, amelynek további működése és fejlődése nélkülözhetetlen a nemzeti vidékfejlesztési célok megvalósításához. Egyedi és kivételes funkciójú szerveződés, fenntartása, forrásainak bővítése és önálló tevékenysége jogi, adminisztratív kereteinek a megfelelő szabályozása és biztosítása nemzeti érdek. Az MNVH több hálózat ismérveit ötvöző átmeneti szervezet, amelynek megvan a lehetősége a kohéziós hálózattá történő alakulásra. A vidékhálózat fejlesztésének jelentős területi lehetőségei vannak, amelyekről az előző részekben írtunk. Ajánlásaink itt a humántőke, a személyi és hatalmi feltételek továbbfejlesztéséről szólnak. Az interjúk adtak kiegészítő támpontokat az ajánlások kidolgozásához. A szervezetet és a hálózatot jól ismerő interjúalanyok egyértelmű véleménye szerint a hálózat bővülése és működése mögött olyan vidéki kötöttségű közép- vagy vidéki felső-középosztályi csoportok tevékenysége és érdekei rejlenek, akik megfelelő intellektuális és kapcsolati tőkével rendelkeznek és jártasságot szereztek a projektalapú vidékfejlesztés gyakorlatában.

A szakirodalom felhívta a figyelmet egyrészt a városi fogyasztók, a vidéki termelők és szolgáltatók közötti közvetítő szereplők, másrészt az úgynevezett projektosztály növekvő jelentőségére a vidékfejlesztésben. A vidékhálózat továbbépítésének ők a kulcsszereplői, mert érdekeiknek és társadalmi kapcsolataiknak is a hálózatbővítés felel meg. Aktív részvételük nélkül hálózatépítés sem, és vidékfejlesztés sem lehetséges. Ők képesek a helyi szereplőket bevonni a hálózat tevékenységébe, ugyanakkor a közvetítésre a hálózat tagjai között. A jelenlegi tudásunk szerint az egyetlen stratégia a kohéziós hálózat létrehozására e hálózati szereplők tevékenységének a megerősítése.

A hálózatépítés szempontjából mindennek több következménye is van. Egyrészt jelentősen bővíteni kell a hálózaton keresztül áramoltatott profit elvű és non-profit projektek számát és azok összegét is, mert az erőteljes projektelés jelent és teremt e társadalmi csoportok számára érdekeltséget.

Másrészt a megfelelő intézményekkel együttműködve meg kell teremteni a hálózaton keresztül történő tudástranszfer jelenleginél sokkal hatékonyabb rendszerét. A rendszer itt különös jelentőséggel bír, mert egyfajta tudásátadás eddig is történt a hálózat rendezvényein és egyéb tevékenységein keresztül, de a komplex tudástranszfer intézményesítésére van szükség a hálózat előbbi fejezetekben vázolt minőségi és mennyiségi fejlesztésének az érdekében. Az MNVH hálózatát és tevékenységét ki kellene bővíteni a tudástranszferre alkalmas intézményekkel történő együttműködéssel.

Harmadszor tudatosan ki kell terjeszteni a vidékhálózatot a legfontosabb stratégiai szövetségesek irányába, amelyek közül a hazai és akár a multinacionális gazdasági hálózatokat lehet elsőként megnevezni.

A negyedik stratégiai hálózatfejlesztési irány a városiakkal történő jelentősebb kapcsolatbővítés, nem csak bemutatók és prezentációk segítségével, hanem az aktív gyakorlatok kiterjesztésével, amire a környezet, a biztonságos élelem és a vidékiség iránti növekvő érdeklődés megfelelő alapot adhat. Az ötödik hálózatfejlesztési irány a LEADER közösségek és vidékhálózat közötti erősebb, érdekalapú stratégiai kapcsolat.

A vidékhálózat fejlődése a hatalmi viszonyok szempontjából is fordulóponthoz érkezett. Az MNVH mindeddig erős befolyással és domináns, kezdeményező hatalmi pozícióval rendelkezett a vidékhálózatban. Úgy tűnik, hogy a hálózat fejlesztése a továbbiakban is megkövetel egy ilyen centrális szerepkört, de a hálózat gyorsan új fejlődési szakaszába érkezhethet, amelyre az MNVH szerepének az újraértelmezésével érdemes felkészülni. Az új fejlődési szakaszban az MNVH szerepe nem a hálózatosodás közvetlen segítése és szervezése lesz, hanem a hálózat működésében kulcsszerepet vivő helyi és közvetítő szereplők kondicionálása a fentiekben leírt stratégiák szerint és módokon.

Felhasznált irodalom

- Angelusz, R.–Tardos, R. (2006): Hálózatok a magyar társadalomban. In: Kovách I. (szerk.), Társadalmi metszetek. Érdekek és hatalmi viszonyok, individualizáció és egyenlőtlenség a mai Magyarországon. (pp. 227–252). Budapest: Napvilág Kiadó.
- Beluszky P.–Györi R. (1999): A magyarországi városhálózat és az EU-csatlakozás. Tér és Társadalom, XII. évf. 1–2. sz., 1–30.
- Boyle, P.–Halfacree, K. (1998) (eds.): Migration into Rural Areas: Theories and Issues. Wiley, Chichester, 41–60.
- Castells, M. (2005): A hálózati társadalom kialakulása. Gondolat, Budapest
- Champion, T.–Atkins D.–Coombes, M.–Fotheringham, S. (1998): Urban Exodus, Council for Protection Rural England, London.
- Csité A. (2005): Reménykeltők, politikai vállalkozók, hálózatok és intézményesülés a magyar vidékfejlesztésben 1990–2002 között. Századvég Kiadó
- Esparcia, J.–Buciega, A. (eds.) (2005) New Rural-Urban Relationships in Europe. University of Valencia, Valencia
- Csité A.–Kovách I. (2002): Vidéki történet. In: Kovách I. (szerk.) Hatalom és társadalmi változás. A poszt szocializmus vége. Napvilág Kiadó, Budapest, 219–309
- Csurgó B.–Megyesi B. (2006): Családi döntések, munkamegosztás és társadalomszerkezet. In: KOVÁCH I. (szerk.) Társadalmi metszetek. Érdekek és hatalmi viszonyok, individualizáció és egyenlőtlenség a mai Magyarországon. Budapest, Napvilág, Budapest, 293–310.
- Csurgó B.–Kovách I.–Megyesi B. (2009) Helyi hálózatok Európában és Magyarországon Politikatudományi Szemle 18:(2) pp. 120–144
- Csurgó B.–Kovách I.–Légmán A.–Megyesi B. (2010): Energy demand, Governance and Infrastructure in Hajdú Bihar County: The Hungarian Case. In: Kovách I., Gotts N. (szerk.) Climate Change and Local Governance: Alternative approaches to influencing household energy consumption: a comparative study of five European regions. Budapest: MTA Politikatudományi Intézet, pp. 185–224.
- Csurgó B.–Kovách I.–Légmán A.–Megyesi B. (2010): Energy demand, governance and infrastructure: Comparative Report of five European Countries. In: Kovách Imre, Gotts Nick

- (eds.) *Climate Change and Local Governance: Alternative approaches to influencing household energy consumption: a comparative study of five European regions*. Budapest: MTA Politikatudományi Intézet, pp. 5–75.
- Sheather, G.–Hanna, D. (2000): Towards an integrated supply network model, *The Journal of Enterprise Resource Management* 3.3 (2000): 5–10
 - Goodwin, M. (2006): Regulating rurality? Rural studies and the regulation approach. In: Marsden, T.–Cloak, P.–Mooney, P. (eds.) *Handbook of Rural Studies*. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 304–316.
 - Granovetter, M. (1973): The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1.
 - Harper, S. (1989): The British rural community: an overview of perspectives. *Journal of Rural Studies*, Vol. 5, 89–105.
 - Kocsis É. (2000): Új szervezeti formák a modern kapitalizmusban. In: Bara Zoltán–Szabó Katalin (szerk.): *Gazdasági rendszerek, országok, intézmények. Bevezetés az összehasonlító gazdaságtanba*. Aula Kiadó, Budapest
 - Kovách I.–Megyesi B. (2012): Az átalakuló kormányzás hatása a vidéki települések társadalmára. In: Kovách I.–Dupcsik Cs.–P Tóth T.–Takács J. (szerk.) *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Argumentum Kiadó, Budapest, pp. 167–190.
 - Kovách I. (2012): *A vidék az ezredfordulón: A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*, Budapest: Argumentum Kiadó
 - Letenyei L. (2000/2): Regionális társadalmi hálózatok. *Falu Város Régió*, 2000 (7). <http://www.vati.hu/Fvr>.
 - Marsden, T.–Murdoch, J.–Lowe, P.–Munton, R.–Flynn, A. (1993): *Constructing the countryside*. UCL Press, London
 - Marsden, T. (1998/2): New rural territories: regulating the differentiated ruralspace. *Journal of Rural Studies*, 14, 104–117.
 - McMichael, P. (1996): Globalisation: myths and realities. *Rural Sociology*, 61 (1), 25–55.
 - Murdoch, J. (2006): Networking rurality: emergent complexity in the countryside. In: Marsden, T.–Cloke P.–Mooney, P. (eds.) *Handbook of Rural Studies*. Sage Publications, London, 171–185.
 - Németh A.–Takács K. (2010): The Paradox of Cooperation Benefits. *Journal of Theoretical Biology* 2., 301–311.
 - Nyíri A. (2009): *A hálózatok tipológiájának rendszere*. Norrea
 - Pálné Kovács I. (2000): Integráció és dezintegráció a területi közigazgatásban. In: Verebélyi I. (szerk.) *Egy évtized önkormányzati mérlege és a jövő kilátásai*. Magyar Közigazgatási Intézet–MTA Politikai Tudományok Intézete–MTA Regionális Kutatások Központja, Budapest, 89–101.
 - Rhodes, R. A. W. (1997): *Understanding governance: policy networks, governance reflexivity and accountability*. Open University Press, Maidenhead.
 - Short, B. (1992): *The English rural community: image and analysis*. Cambridge University Press, Cambridge.

- van der Ploeg, J. D. (2008): The New Peasantries: Struggles For Autonomy And Sustainability. In: An Era of Empire And Globalization, Earthscan, London
- Vedres B.–Stark D. (2010): „Structural Folds: Generative Disruption in Overlapping Groups.” American Journal of Sociology 115(4):1150–1190.
- Woods, M. (2007): Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the constitution of rural place. Progress in Human Geography 31(4). 485–507.
- Woods, M. (2011): Developing Europe’s rural regions in the era of globalization. Summary report from the DERREG project
<http://www.derreg.eu/system/files/DERREG%20Summary%20Report.pdf>
- Yamin M. (1996): Understanding strategic alliances: the limits and transaction costs economics. In: Coombs et al: Technological collaboration. The Edward Elgar Publishing

Csatári Bálint

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat 2008–2014 közötti tevékenységének néhány jellemzője

A megalakulás körülményei

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) 2008 decemberében, az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának a 2007–2014 közötti tervciklusra vonatkozó, az agrár- és vidékfejlesztés széleskörű társadalmisítását célzó rendelete alapján, az akkori Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban alakult meg. Első elnökségét Glatz Ferenc akadémikus vezette. Az MTA Társadalomtudományi Kutató Központja és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium között kötött megállapodások alapján a feladatok egyik részét egy ún. elnöki titkárság, a másik részét Pásztohy András helyettes államtitkár, mint MNVH főtitkár vezetésével, a Vidékfejlesztési, Kutatási és Szervezési Intézet (VKSZI) látta el. Az MNVH Tanácsa, a miniszter felkérésére az alakuláskor még működő Országos Érdekegyeztető Tanács, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) Monitoring Bizottságának tagjaiból, ill. az akkor szintén nagy számban meg- ill. újjáalakuló LEADER Helyi Akciócsoportok képviselőiből állt fel.

Az MNVH tevékenységének ebben a kezdeti időszakában az előbb említett szervezeti kettőzöttség a politikai és a szakmai-tudományos tevékenységekkel kapcsolatosan is jellemző volt. A negyedévente ülésező, viszonylag szűk körű elnökség – a fentebb említett szerződések adta akkori keretek között, s az ún. elnöki titkárság segítségével – elsősorban a sokoldalú, az európai és a hazai vidéktudományokat népszerűsítő, valamint a fenntartható vidék fejlesztését célzó, a mából visszatekintve is fontos, hiánypótló és számottevő munkát végzett. Jelentős, gyakorta több száz résztvevő számára országos vagy regionális tudományos, ill. vitafórumokat tartott, rendszeres kiadványokban népszerűsítette a vidék ökológiai, gazdasági és társadalmi fontosságát (pl. a több ezer példányban megjelenő „Párbeszéd a vidékért” időszak kiadvány), de önálló, tematikus kötetek (pl. a tanyákról, a vízgazdálkodásról) is napvilágot láttak. A VKSZI közben – a másik feladatkörben – elvégezte a hálózatba bejelentkező, illetve az MNVH-hoz csatlakozni szándékozó tagok regisztrációját, amelynek első etapjában 2008–2009-ben főleg a szűkebb értelemben vett agrártevékenységekhez kapcsolódóan (gazdálkodók, méhészek, gyümölcsészek, agrárkamarai szakemberek, stb.) érkeztek belépők. Az akkor induló Új Magyarország Vidékfejlesztési Programhoz illeszkedve számos, országos és regionális léptékű projekt- és pályázatismertetést tartottak az FVM és a VKSZI szakemberei is, de jól követhető, sokak érdemi és tevékenységeket is eredményező, ill. azt biztosító hálózati munka nem igazán alakult ki. De az erre való igény tulajdonképpen „mindkét irányból” egyre inkább megmutatkozott.

Az MNVH szakmai hálózati tevékenységeinek a céltudatosabb és erőteljesebb megszervezésére a 2010. decemberében meghozott új vidékfejlesztési miniszteri (VM) rendelet adott lehetőséget. Új, 11 tagú, havi rendszerességgel ülésező, a vidékkel és a vidéket érintő szakterületekkel igen széles horizonton foglalkozó elméleti és gyakorlati szakemberekből álló elnökséget kért fel a miniszter, a főtitkár pedig egyúttal a VKSZI főigazgatója is lett, megszüntetve ezzel az addigi „megkettőzött” működésből (elnöki titkárság, VKSZI – MNVH titkárság) adódó problémák jelentős részét.²² Az MNVH Tanácsa is újjáalakult 2011 szeptemberében, amelynek tagjait a miniszter a magyar vidék legfontosabbnak és legszélesebbnek tekinthető szakmai, tudományos és érdekképviseleti szervezeteiből kérte fel, jórészt az elnökség tagjainak ajánlására.

A megújult MNVH megváltozott szervezeti rendjéhez kapcsolódva új szakmai tagozatokat (agrár, környezetvédelmi, falufejlesztési, LEADER) alakított ki, majd később – pályázat útján – megyei referenci hálózatot is létrehozott. Az ÚMVP négy finanszírozási tengelyéhez illeszkedően négy ún., szakosztályba igyekezett összefogni a már korábban regisztrált tagokat, egyúttal némileg szervezettebbé is téve tevékenységüket. De új „bejelentkezési hullám” is elindult, azzal, hogy szerény eszköz-háttérrel ugyan, de a vidék és vidékiek számára fontos ügyekre, feladatokra, programokra az MNVH rendelkezésére álló ún. TS (technikai segítségnyújtás) keretből támogatásokra lehetett pályázni. Ekkor már nemcsak a szakemberek, hanem a legkülönbözőbb vidékfejlesztéssel hivatásszerűen foglalkozó intézmények, önkormányzatok, vállalkozók, sőt esetenként nagyon eltérő profilú civil szervezetek is a hálózat regisztráltjai közé kerültek.

A vidékfejlesztésben érdekelt szakemberek, intézmények, különböző vállalkozások és civil szervezetek közötti a kapcsolatok ma már a legsikeresebben hálózatok segítségével bonyolódhatnak le, amelyekben különösen fontos szerepet játszik a kapcsolati tőke, a tudásátadás, az innováció. Elmondható, hogy a technikai eszközök, az internet, a webes elérések, az elektronikus levelezés ma már alapvetően fontos feltétele a modern hálózatok működésének, amelyek jó színvonalon az MNVH esetében is rendelkezésre álltak, mind a szervezet központjában, mind a vidéki egységeknél, illetve a regisztrált tagoknál, szervezeteknél. Az ügyintézés tetemes része (regisztráció, projekttervek kezelése, elnökségi szervezet működtetése) utóbb már ezen technikai eszközök segítségével bonyolódott.

A hálózatok felépítése, megjelenése – mint köztudott, s különböző szempontokból közelítve – igen sokféle lehet: horizontális és vertikális, formális és informális, regionális és globális.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – még ha némi ellentmondás is van e megállapításban – az első öt felsorolt megjelenési forma mindegyikéből mutat fel bizonyos jellegzetességeket, de az Európai Vidéki Hálózat aktív tagjaként – több európai vonzókörű vidékszakmai találkozó lebonyolítójaként – még talán és részben még globális megjelenéssel is jellemezhető. Az egész szervezet működésére jellemző volt a horizontális kapcsolatépítés, ugyanakkor az MNVH megyei referenciái vertikálisan tagozódtak be a szervezetbe, ill. a NAKVI-ba. A formális működés (rendszeres, pontosan jegyzőkönyvezett elnökségi ülések, cselekvési tervek, költségvetés, stb.) mellett számos – a hálózatok egyik lényeges elemének tekinthető – informális megoldás is jellemző volt

²² A VKSZI-t később Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézetnek (NAKVI) nevezték át.

(spontán tanácskozások, Facebook oldal működtetése, stb.). Talán ennél is fontosabb azonban, hogy az MNVH-ban részt vevő regisztráltak mindhárom alábbi fontos közösségi tevékenységi formát részben megélték és működtették.

- a (1) tapasztalati közösséget (Community of Practice),
- a (2) szervezetek hálózatát (Networked Organisations) és
- a (3) virtuális közösséget (Virtual Community).

Az MNVH Elnöksége 2010 után tudatosan törekedett azon, már országos szervezettel rendelkező és a vidékfejlesztésben fontos szakmai egyesületekkel, társaságokkal felvenni a kapcsolatot, amelyek segítségével a „szervezetek hálózatát” építhette ki, megállapodva az érintettekkel abban, hogy évente egy két jól körülhatárolt témájú közös rendezvénnyel erősítik a vidékfejlesztés és tervezés szakmai színvonalát. Ilyen megállapodásokat kötött az Elnökség a Magyar Tudományos Akadémiával, a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségével (FATOSZ), a Magyar Urbanisztikai Társasággal (illetve annak falutagozatával), a Magyar Építész kamarával, a Kistérségfejlesztők Tudományos Egyesületével, stb. Ez az egyre terebélyesedő, a vidék és fejlesztése széleskörű társadalmasítását célzó munka a fentebb jelzett tervezési ciklus végéig (2014. decembere) tartott, majd a kormányzaton belüli funkcionális változások miatt az MNVH ismét más szervezeti kereteket kapott. Ezért tehát egy lezártnak tekinthető szakasz rövid értékelését végezhetjük el ebben a dolgozatban.

Az MNVH-hoz regisztrált szakemberek és szervezetek néhány jellemzője

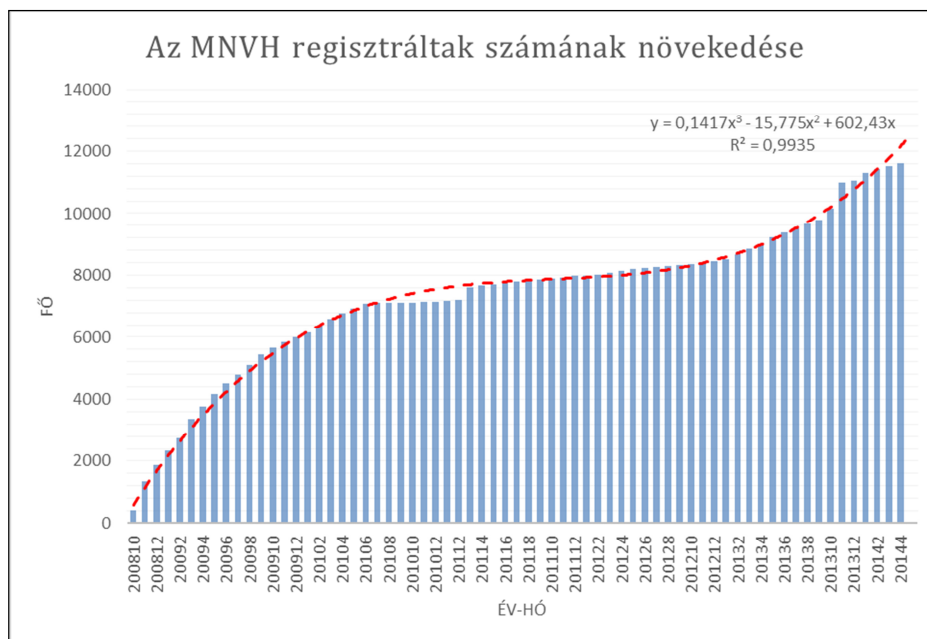
A tanulmány további részében jórészt annak az online kérdőíves felmérésnek az adatai kerülnek elemzésre, melyeket a Nemzeti Agrár-szaktanácsadási Képzési és Vidékfejlesztési Intézet informatikai központja segítségével juttattunk el az MNVH regisztrált tagságához 2014 májusában. A kérdőíveken feltett kérdések egy része – az összehasonlíthatóság érdekében – megismételte annak a hasonló tematikájú vizsgálatnak a felvetéseit, melyet az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézetében végeztünk 2010 nyarán.²³ Így mód nyílt arra, hogy bizonyos vidéki problémákat újraértékeljünk a közel hasonló adatfelvételi körben elvégzett felmérés során. A kérdések másik része az MNVH elmúlt négy évének tevékenységeihez kapcsolódóan kérte egyfajta értékelő minősítésre a tagságot.²⁴

A nyilvántartásba vétel alakulását mutató 1. ábra alapján látható, hogy a tagság számának bővülése három jól elkülöníthető szakaszra bontható:

²³ Csatóri B.–Farkas J. Zs: Vélemények a magyar vidékről, A FALU 25:(3) pp. 9–19. (2010)

²⁴ *Az eredeti tanulmányok, melyekből a táblázatok és az ábrák származnak a NAKVI irattárában leletők fel. A Kovách Imre és Csatóri Bálint vezetésével végzett ad hoc munkacsoport a következő kutatási jelentéseket készítette: Kovách I.–Czibere I. (2014): A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezeti és hálózati működése, Kutatási jelentés. Készült a NAKVI felkérésére, Donátum Bt., Debrecen, p. 97., Csatóri B.–Farkas J. Zs.–Lennert J. (2014): Tények és vélemények a magyar vidékről és Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról, Kutatási jelentés, Készült a NAKVI megbízásából, Ekisztika Bt., Kecskemét, p.72.*

1. ábra. A regisztráció alakulása

(szerk: Farkas J.)

- 2008 októberétől 2010 májusáig, amikor az indulás után az első hullámban mintegy 7000 magánszemély és cég regisztráltatta magát,
- 2010 májusától 2011 márciusáig tartó majdnem egy éves időszak, amikor a nyilvántartásba vettek száma alapvetően stagnált, hiszen e periódus alatt csak 200 új taggal bővült a névjegyzék,
- 2011 márciusától napjainkig tartó új, dinamikus bővülési szakasz, amikor is a 7200-as létszámról nem egészen három év alatt 11 609-re nőtt a tagok száma, amely mintegy 60%-os növekedést jelent.

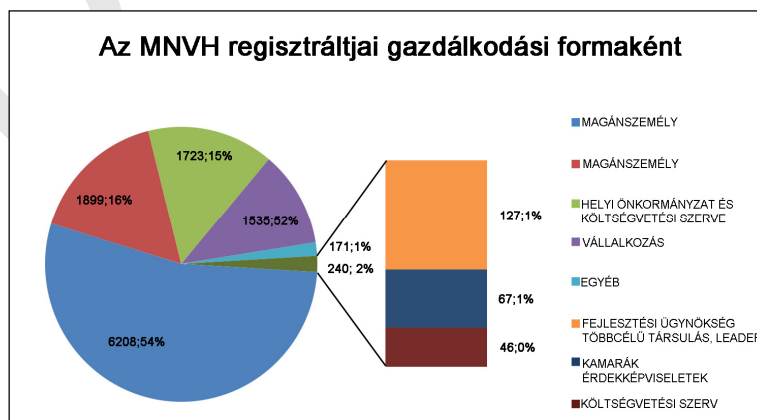
A regisztráció első szakaszának gyors felfutása jól mutatja a folyamatban résztvevők kezdeti bizalmát az új szervezeti forma iránt, de jelenthette azt is, hogy sokan szándékoztak – érzékelhető optimizmussal – csatlakozni az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programhoz. A 2007-es EU költségvetési időszak indulását követően történt meg a LEADER csoportok átszervezése, aminek következtében deklaráltan „LEADER ORSZÁG”, azaz a vidéki térségeket e szervezeti forma segítségével teljesen lefedő ország lettünk. Nyilvánvalóan ezen akciócsoportok szakmai munkájának integrálása az MNVH szintjén is fontos feladatnak tűnt, hozzájárulva akkor a regisztrált tagság számának gyors gyarapodásához. Szerepe lehetett egyébként annak is, hogy 2005 táján indult el a vidékfejlesztési és gazdasági agrármérnöki képzés is a főiskolákon és az egyetemeken. Az ezekről a képzőhelyekről kikerült első végzős diákok voltak azok (2007–2008 táján), akik először a végzettségüket is tekintve a szakmájuknak tarthatták a vidékfejlesztést.

A regisztrációk számának stagnálása – a 2010 májusától kezdődő fél év – egybeesik az akkor hivatalba lépő új kormányzat munkájának kezdetével, és az ebből következő „vidéki bizonytalansággal”. Ekkor szűntek meg a helyi vidékfejlesztési irodák (HVI), és a szervezet, azaz az MNVH elnöksége is gyakorlatilag beszüntette korábbi, aktív tevékenységét. Azonban az új kabinet 2010 végén, a korábbi évekhez képest sokkal markánsabb, átláthatóbb feladatokkal, valóban a konkrét „a vidékfejlesztéshez kapcsolható technikai segítségnyújtást” is biztosító forrásokkal újította meg egy miniszteri rendelettel a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatot.

A harmadik létszám-bővülési szakasz ezután következik be. Ennek végén még egy intenzívebb növekedés érzékelhető, melynek háttérében a költségvetési időszak végének közeledte állhat két szempontból is: egyrészt jelentősen több pályázati kiírás jelent meg (köztük MNVH saját programjaihoz kapcsolódóan), másrészt elkezdődött a 2014 utáni időszak tervezése, ami szintén új belépőket hozott. A legnagyobb felfutást ebben a szakaszban természetesen az MNVH 19 megyei referensének a munkába állása hozta, akiknek konkrét munkaköri feladatai közé tartozott, hogy tudatos hálózatépítés során biztassák a vidéken élőket, szakembereket, önkénteseket arra, hogy csatlakozzanak az MNVH szervezetéhez. A NAKVI-től vizsgálatra kapott táblázat 11 609 során regisztrált sokaságnak 54%-át magánszemélyek alkotják.

További 16%-ot tesznek ki az egyesületek, egyesülések, alapítványok és más non-profit típusú szervezetek, amelyek általában a lokálisan működő vidékfejlesztés szervezeti „motorjainak” is tekinthetők. Hozzájuk hasonló nagyságrendben, körülbelül 15%-kal képviseltetik magukat a regisztráltak között a helyi önkormányzatok és azok költségvetési szervei. Ez a magyar vidékfejlesztés egyik sajátos és fontos jellegzetessége, hogy sok tekintetben épít e tevékenység a polgármesteri hivatalokra és vezetőikre. Talán részben azért is, mert a hazai döntéshozók bennük jobban megbíznak, másrészt a civil szféra szervezettsége és érdemi szerepvállalása is hazánkban messze elmarad Nyugat-Európában e vidékfejlesztési tevékenységi körökben általában megszokottól. A vállalkozások mindössze 12 százalékkal vannak jelen a regisztráltakon belül, amit alacsony arányként értékelhetünk, és talán jól mutatja a hazai vidékfejlesztés gyengeségét a lokális gazdaságfejlesztés területén (2. ábra).

2. ábra. A MNVH regisztráció megoszlása különböző csoportok szerint

(szerk: Farkas J.)

Az „aktív”, tehát a kérdőíveket is visszaküldő regisztrált tagság kiemelkedően jól képzett. Ez magában rejti annak a lehetőségét, hogy Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat sokkal erőteljesebben építsen erre a jól képzett tagságra, tárja fel a jelenleginél sokkal alaposabban az érdeklődési köreiket, szakmai múltjukat és lehetséges kapacitásaikat.

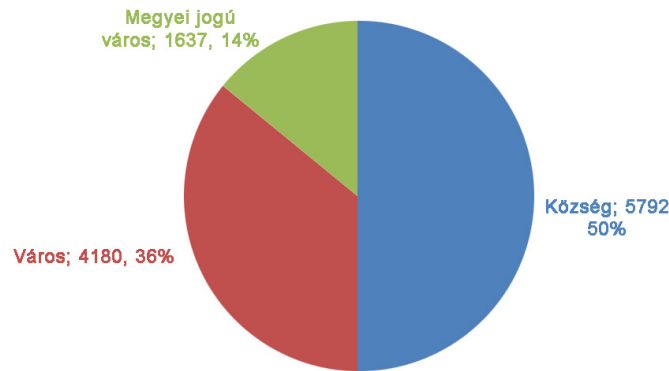
A regisztráltak „első” adatbázisa (2008–2010) még tartalmazta a bejelentkezettek érdeklődési körét is. Korábbi elemzéseink eredményei alapján nem tartjuk meglepőnek, hogy az akkor nyilvántartásba vettek az összes lehetőség mintegy 40 százalékában mezőgazdasági termeléssel kapcsolatos témaköröket jelöltek meg. Ez egy újabb megerősítése a hazai vidékfejlesztési közösség korábban egyértelműen jellemző szinte kizárólagos agrárorientáltságának. Az agráriumhoz kapcsolódó témákon belül elsősorban a környezetbarát termelés, az öko-gazdálkodás, valamint az ezekhez kapcsolódó technológiák fejlesztése adta az akkori témamegjelölések nagyobb részét. Ez a tematika az Európai Unió multifunkcionális mezőgazdaság fejlesztési koncepcióját tekintve valóban a II. pillér, azaz a vidékfejlesztés része. Nyilván az akkori regisztrációt elindítóknak ennek az illusztrálása ill. részbeni megerősítése volt a célja.²⁵ Külön ki kell emelnünk az élelmiszer-feldolgozás és értékesítés iránt érdeklődők már akkor is számosan tekinthető csoportját, ami talán azt jelezheti előre, hogy a hazai mezőgazdasági termékek itthoni feldolgozásának helyzetében javulás várható, hiszen sokan érdeklődtek a témakör iránt. Amennyiben az erdészet és vadgazdálkodást, valamint a fenntartható energia tematikát is a vidékfejlesztés ún. zöld agrárvonalához számítjuk, akkor az összes témamegjelölés közel 63%-a tartozik ide, ami azt jelenti, hogy a vidékfejlesztés agrárszektoron kívüli társadalmi-gazdasági problémái iránt jelentősen kisebb az érdeklődési körök bejelölése a korábban (2011 előtt) regisztrált tagságon belül. Ez utóbbi témán belül is akkor és elsősorban a turizmusfejlesztés valamint a LEADER mutatott magasabb arányt.

Az „aktív” (tehát a 2014-es monitoringozó kutatás kérdőíveire válaszoló) tagság számottevő részét az újabb MNVH szakaszban tehát már a hazánkban is inkább a vidékfejlesztés fő szerepvállalói, a non-profit szektor és a magánszféra teszi ki, hiszen együttes arányuk 57,7 százalékot ad ki. A hivatásszerűen résztvevők (a LEADER, a VM és az önkormányzatok képviselői, valamint alkalmazottaik) nagyon magas arányban vannak jelen, hiszen 42,3 százalékkal képviseltették magukat a válaszadók között. Ezen eredmény értékelésekor is igazolást nyert tehát, hogy hazánkban a közszférához kapcsolódó szereplők részvétele talán túlságosan hangsúlyos a vidékfejlesztésen belül, még akkor is, ha azok nagyrészt a helyi szintet képviselik. A magángazdaság résztvevőit tovább elemezve úgy tűnik, hogy a 128 válaszoló megoszlását tekintve sokkal kedvezőbb megoszlást kapunk (1. táblázat).

²⁵ A regisztrációhoz akkor szükséges és lehetséges témaköröket nem egyeztették az MNVH akkori elnökségével sem.

4. ábra. A regisztráltak megoszlása lakóhelyük települési jogállása alapján?

REGISZTRÁLTAK SZÁMA LAKÓHELYÜK TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁSA ALAPJÁN

(szerk.: Farkas J.)

A települések jogállásának elemzése alapján azt láthatjuk, hogy a regisztráltak 50%-a községekben él/működik, míg további 36%-a városokban (4. ábra). A budapesti és megyei jogú városi lakhellyel/székhellyel a nyilvántartásba vettek 14%-a rendelkezik. Ez mindenképpen azt mutatja, hogy a nyilvántartásba vételnél sikerült megszólítani a vidéken élő szakembereket, és nemcsak azokat, akiknek konkrétan ez a munkája, hanem olyanokat is, akik pusztán érdeklődnek a vidék problémái iránt. Az MNVH-nak a jövőben igen fontos feladata volna/lehetne ennek a szélesebb körnek a rendszeres megszólítása, véleményének, igényeinek „becsatornázása”. Összességében ezeket az adatokat kedvezőnek tarthatjuk a vidék érdekérvényesítésének, szakmai kapcsolatrendszer-tartásának szempontjából is.

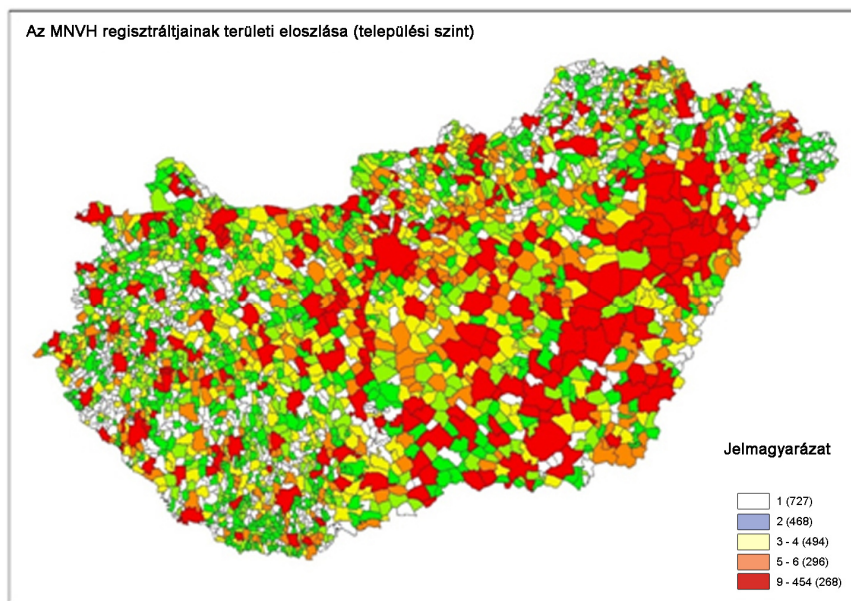
Járási szinten vizsgálva a regisztráltakat, igen fontos tény, hogy nincs olyan járásunk, amelyben ne élne és dolgozna, fejtene ki valamiféle aktivitást MNVH regisztrált vidékfejlesztő szakember. Azaz a vidéki járásainkban ott élnek azok a szakemberek, vidék-támogatók, akikre sokkal nagyobb és célzottabb figyelmet kellene fordítania a jövőben az MNVH-nak.

Végezetül azt vizsgáltuk meg, hogy a regisztráltak és szervezeteik elsősorban milyen „területi szinten” fejtik ki tevékenységüket. Az adatbázis szerint a nyilvántartásba vettek közel 30 százaléka települési szinten dolgozik, illetve működik. Ennél jóval kevesebben vannak a térségi-kistérségi szereplők, hiszen arányuk csak 7 százalék körül alakul. Ez a vidékfejlesztés táji-térségi szerepének fontosságát tekintve kedvezőtlen arány, amit magyarázhat e térségi szint terület- és vidékfejlesztési szerepének (szervezeti, jogi, pályázási, stb.) és lehetőségeinek gyakori változása is. Érdekes, hogy az országos szinten tevékenykedők aránya magasabb, mint a regionális szereplőké. Ennek hátterében pedig egyértelműen a regionális szint háttérbe szorulása áll, ami mind a közigazgatásban, mind a fejlesztéspolitikában bekövetkezett 2010 után. Ez ismét nagy szellemi veszteség volt a vidék szakember ellátottsága tekintetében. A 2004–2010 alatt kiépített regionális fejlesztési- és szervezetrendszer 2010 után jelentősen átalakult az új kormányzat

preferenciái miatt, és ez állhat e nem várt és a vidéki térségfejlesztés szempontjából kedvezőtlen adat háttérében. Szintén fontos tanulsága az adatsornak, hogy a rendszerből nagyon hiányoznak a megyei szintű vidékfejlesztési szereplők, ami azért is problémás, mert mind a területfejlesztésben, mind a vidékfejlesztésben a tervek szerint ez a térségi szint kapna a korábbinál erőteljesebb döntéshozó és koordináló funkciókat.

A megyei térségi szinten működő vidékfejlesztők számát és arányát növelni, az összefogásukat pedig erőteljesen szorgalmazni kellene, mert az nem probléma ugyan, hogy sokan dolgoznak vidéki-települési szinten, de a vidékfejlesztés igazi sikerei térségekhez, tájakhoz kötődve, megfelelő méretű táji-térségi együttműködésben érhetők el.

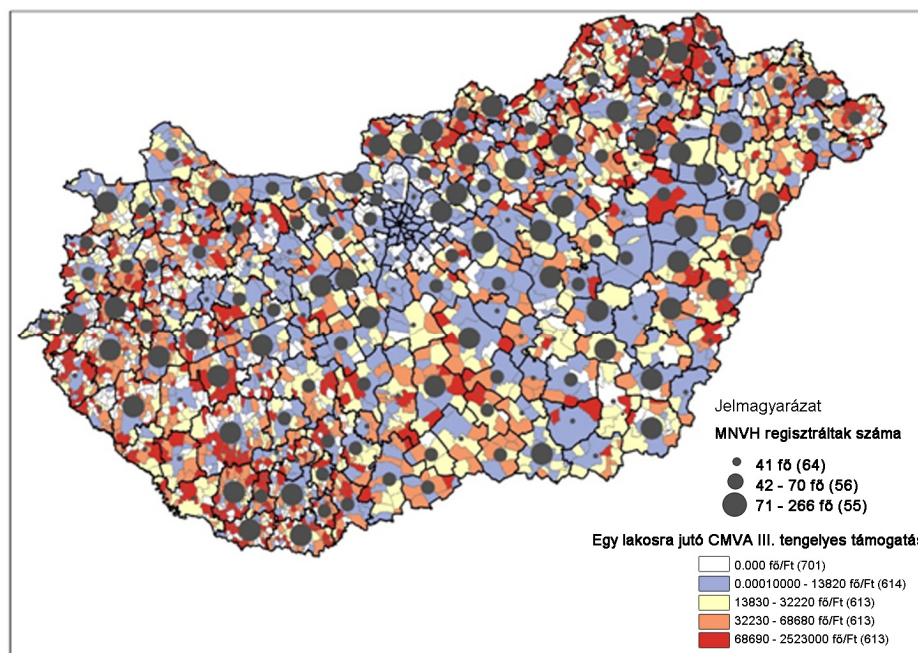
5. ábra. A regisztráltak megoszlása települések és térségek szerint

Forrás: Csatári B.–Farkas J. Zs.–Lennert J. (2014)

Ami ezen rövid elemzésünk szempontjából talán igazán fontos, hogy az MNVH által regisztrált tagjainak a száma és az odaítélt fejlesztési támogatások között közepesen erős összefüggés mutatható ki ($r=0,55$). Ez egy várt eredmény hiszen, a lakónépesség és a nyilvántartottak között is pozitív korrelációs kapcsolat van. Mivel az előbbi kapcsolat erősebb így azt feltételezhetjük, hogy az MNVH regisztrált szakemberei a lakónépesség nagyságának faktorán felül is hozzájárulnak a vidékfejlesztési támogatások abszorpciójához. Ezt mutatja be az a térkép is, amely egy szakemberre vetítve mutatja az odaítélt szubvenciók nagyságát (6. ábra). Ez a térkép szinte kínálja annak a további feltárását, illetve a jövőbeli programozását, hogy hol lenne a legnagyobb szükség a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat működésének, aktivitásának további növelésére, a megfelelő szakember-ellátottság biztosítására.

6. ábra. Az EMVA III. tengelyből az egy MNVH regisztráltra jutó támogatás (2007–2012)

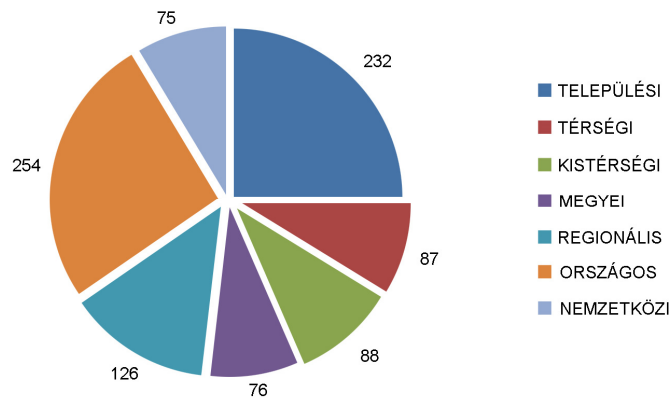
Forrás: Csatóri B.–Farkas J. Zs.–Lennert J. (2014)

Az MNVH által támogatott szervezetek

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat előzetes nyilvántartásába (ez azt a formát jelenti, amely alapján támogatást is lehetett kapni a szervezettől) azok, a tevékenységükben a vidékfejlesztéshez kötődő, vagy azt felvállaló, adószámmal és bejegyzett magyarországi székhellyel rendelkező szervezetek és személyek kerültek be, akik az MNVH által meghirdetett különböző fejlesztési témákra projektötleteket kívántak benyújtani. Ezért rögzíthetjük, hogy az előzetes nyilvántartásba vettek listája valóban a vidékfejlesztéshez kötődő programok végrehajtásában aktívan részt vevő érdekelteket (személyeket ill. szervezeteket) tartalmazza. A vizsgálat idején (2014 eleje) ez az adatbázis 941 sorral bírt, s a 2010 után e célra nyilvántartásba vett szervezeteket és magánszemélyeket tartalmazza.

E szervezeteknek átlagosan 14 embert foglalkoztattak, és 51 önkéntessel rendelkeztek. A nyilvántartásba vettek működése leggyakrabban országos szintű (27,1%), vagy csupán az adott településükre (24,7%) terjed ki, a köztes területi szinteken tevékenykedő szervezetek száma – akárcsak a regisztráltaknál – ezektől az arányoktól jóval elmarad. Igen figyelemreméltó és fontos, hogy a szervezetek 8%-a nemzetközi szinten végzi tevékenységét (7. ábra).

7. ábra. Az előzetes nyilvántartásba vett szervezetek működési szintje

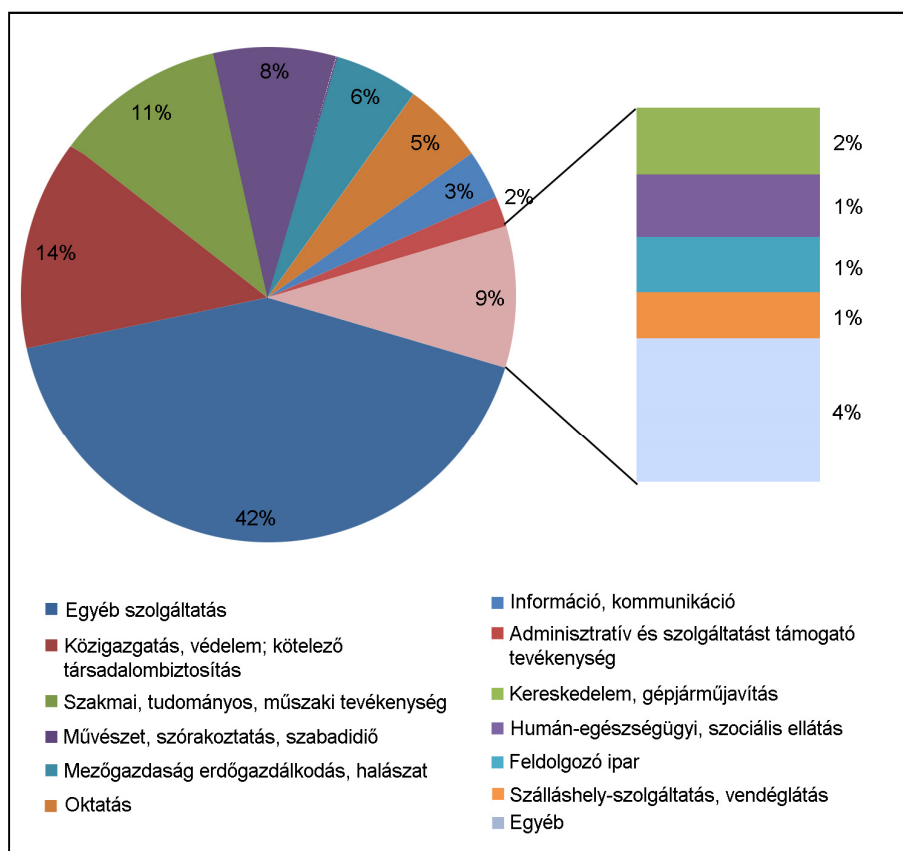

(szerk.: Farkas J.)

A nyilvántartásba vett cégek több mint 4/10-ének főtevékenysége az „egyéb szolgáltatások” közé tartozik a nemzetgazdasági ágak szerinti beosztás alapján (döntően máshová nem sorolt egyéb társadalmi, közösségi szolgáltatás). Nagy arányt képviselnek még a közigazgatási, szakmai-tudományos és művészeti-szabadidős főtevékenységű szervezetek is. Az elsődlegesen mezőgazdasági profilú szervezetek alacsony aránya, valamint a feldolgozóiparban, szálláshelyszolgáltatásban/vendéglátásban tevékenykedők minimális megjelenése elgondolkodtató annak fényében, hogy a vidék hosszú távú megmaradásának zálogaként jellemzően a mezőgazdaságot, a rá épülő élelmiszer-feldolgozást, valamint a vidéki turizmust szokták megnevezni az emberek.

Ezt a sokszor megmagyarázhatatlan „megosztottságot” súlyos tehernek ítéljük a honi vidékfejlesztésen. A mezőgazdaság, az élelmiszerellátás és annak ipara, s a többi vidéki és vidékgazdasági tényező (pl. környezet- és természetvédelem, helyi piacok, stb.), ha lehet, ezzel még távolabb került az integrált vidékfejlesztés által kifejezhető rendszerektől, mint az elmúlt másfél évtizedben volt. Talán éppen az MNVH-nak lenne lehetősége arra, hogy ezt a megosztottságot mérsékelje, vagy akár megszüntesse. Csak ebben az esetben remélhető, hogy a vidék diverzifikált gazdasága (mezőgazdaság és más szolgáltató gazdaság) valódi lokális hajtóerővé váljék. Pillanatnyilag, mint a fenti ábrákon is látható volt: a támogatások ugyan zömmel eljut(hat)nak az elmaradott térségekbe, s ebben szerepük van a szakembereinknek is, de a területi különbségek nem csökkenek. Jórészt és feltehetően azért, mert nem komplex szemléletű és nem integrált megoldásokat követ a vidékfejlesztésünk.

8. ábra. A nyilvántartottak főtevékenységének megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint

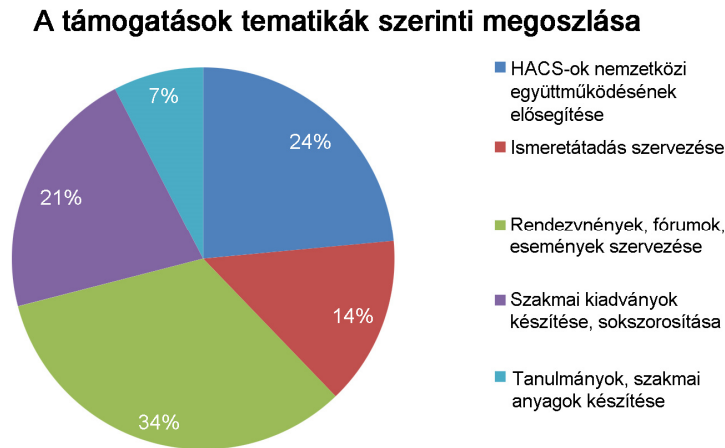

(szerk.: Lennert J.)

Az előzetes nyilvántartásba vett szervezetek rövid szöveges értékelést is adtak arról, milyen jellegű szolgáltatásokat nyújtanak, illetve milyen tapasztalatokkal rendelkeznek. A szöveges leírások releváns kifejezéseit szófelhők segítségével vizualizáltuk (9. ábra). A nyilvántartásba vett szervezetek helyi beágyazottságát és elsősorban lokális fókuszát mutatja, hogy mind a szolgáltatások, mind a tapasztalatok leírásánál a „helyi” az egyik leggyakoribb kifejezés. Az egyéb térségi szintekre vonatkozó kifejezések (pl. kistérségi, nemzeti, hazai, Magyarország, nemzetközi) jóval ritkábban fordulnak elő a szövegekben. Figyelemreméltó, hogy a szervezetek által nyújtott szolgáltatások szövegeiben igen gyakran fordul elő a tanácsadás, mint végzett tevékenység. A leírásokból kiindulva a szervezetek tapasztalatszerzésében igen nagy szerepet tölthettek be LEADER-ekhez, vidékfejlesztéshez kötődő programok. Szintén megemlítené ebben az esetben is, hogy a mezőgazdaság, valamint az ehhez kötődő fogalmak igen alacsony számban jelennek meg.

sokszorosítása. A részletes adatokat, azaz a különböző támogatási kérelmek megoszlását az alábbi kördiagram szemlélteti (10. ábra).

10. ábra. Az MNVH projektötleti támogatások tematikák szerinti megoszlása

(szerk.: saját szerkesztés)

Az MNVH projektötleti felhívásaiban részt vevő, vidékfejlesztéshez köthető szervezetek az ország 292 településén helyezkednek el, amiből mintegy 150 településre jutott sikeres pályázat. A legtöbb nyertes pályázatot (100 db) budapesti székhellyel rendelkező regisztráltak adták be. A második és harmadik helyen Gödöllő és Nyíregyháza található 13, ill. 11 db pályázattal. A szervezetek területi eloszlásától annyiban eltér a nyertes pályázatoké, hogy abban nem dominálnak a megyei jogú városok, hiszen az első 10 legtöbb pályázattal rendelkező város közül 4 nem megyei jogú. Sőt több olyan 10 000 fő alatti település van, amelyik 4 vagy annál több pályázattal szerepel a listán. Közülük is talán kiemelhetjük Óbarok és Oszkó községeket, ahol az 1000 fő alatti lakosságukra 4-4 db sikeres projektötlet jut.

Végül is összegzésként ezen alfejezet végén megállapítható, hogy mind az MNVH regisztrált tagsága, mind előzetesen nyilvántartásba vett szervezetei lefedik a magyar vidéket, s sokkal nagyobb hatáskörrel lehetne aktivitásukat és tevékenységeiket „becsatornázni” a jövőben a magyar vidékfejlesztés teljes rendszerébe.

Az MNVH elmúlt hét évi működésének tanulságai: előnyök – hátrányok

Először érdemes, ha csak tézisszerűen is, a 2014 tavaszán lefolytatott online kérdőívészés néhány tanulságát áttekinteni:

- A válaszadók jelentős aránya (42%-a) úgy gondolja, hogy az MNVH fontos szakmai kapcsolatokhoz segítette hozzá őket. Az egyik legsikeresebb ilyen hatással is bíró MNVH

rendezvénysorozatnak egyértelműen az új Vidékfejlesztési Program társadalmi egyeztetési fórumait tartották 2013 nyarán.

- A válaszadók általában az MNVH hálózatépítő munkáját inkább jóra értékelték (átlag 3,6 medián = 4,0), ugyanakkor más kérdésekhez képest magasabb volt ennek az adatnak a szórása.
- A projektötleti pályázatok on-line kérdőíves értékelése esetében a válaszadók egyértelműen elégedettebbek voltak annak szakmai részével, mint a lebonyolítás körülményeivel (3,75–3,0).
- A válaszadók 48-a gyakran, vagy nagyon gyakran olvassa, forgatja az MNVH által kiadott szakmai anyagokat, hírleveleket. Érdekes és fontos, hogy ezek színvonalát éppen a legelmaradottabb térségekből értékelték a legjobbnak.
- Mind a rendezvények, mind a kiadványok tekintetében a tagság jónak értékeli az MNVH munkáját, hiszen az 1–5-ig történő skálán (az iskolai osztályozási rend szerint) az értékelés átlaga 4,0, illetve 4,06 volt.
- A véleményeket tovább csoportosítva egyértelműen megállapítható, hogy jelentős szervezési és vidék-szakmai „tartalékok” rejlenek az MNVH regisztrált tagságában. A szervezet közeljövőjét illetően a legtöbben egyértelműen a vidékfejlesztési projektötlek folytatása mellett tették le a voksukat (394 választás), másodikként pedig a vidéki értékek népszerűsítése (290), illetve harmadikként a LEADER HACS-ok támogatása állt (249).
- Érdekes, hogy a legnagyobb különbségek nem az MNVH tevékenységének értékelésében alakultak ki, hanem a jövőbeni feladatok hangsúlyainak meghatározásában. Leginkább ez a sommás megállapítás bizonyítja azt, hogy az MNVH-ra továbbra is nagy szükség van a magyar vidékfejlesztés tervezéséhez, szervezéséhez, s szakmai háttér-biztosításához, a különböző vidékszakmai területek közötti párbeszéd biztosításához.

Ha az elmúlt hét év működésének további előnyeit és hátrányait kívánjuk röviden elemezni, akkor az előnyök és az elért sikerek között feltétlenül kiemelésre kívánczok az MNVH Elnökségének és Állandó Titkárságának ill. főtitkárának a szervezet működéséhez való hozzáállása. A körülbelül 30 főt kitevő különböző korosztályokat, szakterületeket és térségeket képviselő kollektíva mind szakmai elkötelezettségét, mind a különböző vidékfejlesztéshez és tervezéshez szükséges komplex ismereteket tekintve alkalmas volt ennek az új hálózati-szervezeti formának a működtetésére.

A működéshez kétségtelenül szükséges bürokratikus elemek nem nyomták el a folyamatos megújuláshoz szükséges kreativitást, ami a működés során végig dinamikus egyensúlyban volt. Mind az elnökségnek, mint kollektívának, mind a két-két elnökségi tag által vezetett szakosztályoknak megvolt a lehetősége arra, hogy évente közösen meghatározzák a Cselekvési tervnek azokat a kiemelten fontos programjait, amelyet az adott tárgyévben a működés fő terepének tekintenek. Ilyenek voltak: a Vidékkutatás 2012 MTA programja, a megyei referensek munkájának a beindítása, a 2014–2020-as új európai uniós vidékfejlesztési program tervezési munkájának társadalmisítása, ill. a rendszeres év végi konferencia-programok.

A munka bürokratikus nehézségei a 2013-ban – kényszerűségből – a különböző programok lebonyolítására megszervezett közbeszerzési rend nyomán léptek fel. A belépő új szereplők árai sokkal magasabbak lettek, mint amennyiért korábban a kis helyi/vidéki partnerek el tudták végezni az adott pályázati összegből a feladatokat, nem is beszélve a források átfutásának megnövekedett idejéről. Ez sajnálatosan vissza is vetette a korábbi technikai segítség-nyújtási MNVH keret felhasználásának ütemét, s többen – feltehetően emiatt – kiléptek az elnökségből.

A hálózatok működésének egyik legfontosabb eleme a bizalom. Úgy tűnik, hogy ennek a nagyon fontos értéknek a jelenléte végigkísérte a MNVH vezetőségének tevékenységét. Ez a mai magyar általános közviszonyokra egyáltalán nem mondható jellemzőnek. Talán ezért is volt tipikus, hogy a szakmai rendezvényeink látogatottsága mindig megfelelő volt. Ugyanakkor az Irányító Hatóság által MNVH égisz alatt tartott „road show” szerű rendezvények sokkal kevésbé voltak sikeresek.

Az ún., vidéktámogató kispályázatoknak az MNVH Elnökség által kidolgozott rendszere szintén eredményesnek mondható (különösen igaz ez a közbeszerzéses megoldás előtti időszakra). Több hónap alatt sikerült közösen kidolgozni azt a pályázati szisztémát, amely a vidékszakmai kritériumok mellett az Európai Unióból származó források felhasználási kritériumainak is megfelelt. Az elnökség két-két tagja minden fordulóban érdemben is pontozta a pályázatok vidékfejlesztési részét és minden elnökségi döntés felelősen, gyakran hosszas, mérlegelő viták után született meg. Az Irányító Hatóság által támogatott kiemelt projektekről az elnökség rendre tájékoztatást kapott, de érdemben azokkal nem foglalkozott.

Az Elnökség utóbbi négy évének az első két éve alatt – e tanulmány szempontjából talán különösen fontosnak tekinthető – állásfoglalások is születettek. Az első az Elnökség küldetésnyilatkozata volt, amelyet az Elnökség „valóban” végig követett is tevékenysége során. De kezdeményezőleg lépett fel az elnökség akkor is, amikor a vidékfejlesztési szakterület szakember-igényeinek pontosítását, tevékenységük követelményrendszerének kidolgozását és együttműködési hálózatuk működőképes rendszerének a kiépítését javasolta. Nagyon fontos – és sajnos visszhang nélküli – állásfoglalás született a kistélepülések problémáinak sürgető megoldásairól, s – bár tervezték – de nem foglalkozott az Elnökség a vidéki szegénységgel sem.

Végül nagyon komoly vidékszakmai eredménynek tekinthető, hogy ennek a 2007–2014-es európai tervezési ciklusnak a végére az MNVH égisze alatt elkészült és kiadásra került egy – a jelen ökológiai, vidékgazdasági és társadalmi helyzetünket alaposan és körültekintően feltáró, a vidékeink jövőjét tudományos igényvel megalapozó – kutatás és kiadványsorozat, minden megyei referens elkészítette a megyék vidékfejlesztési problémáit összegző kiadványát, valamint elkészült a szervezet által támogatott jó gyakorlatok további két füzeté is, angol és magyar nyelven. Az egész MNVH, illetve az Elnökség négy éves tevékenységét pedig egy reprezentatív szakmai – ismeretterjesztő könyv mutatta be.

Az kétségtelenül egyre inkább az MNVH működés hátrányaként rögzíthető, hogy a vidéken felmerülő és nagyon sokféle orvosolandó problémához képest az MNVH-nak nagyon szűkösek voltak a tényleges cselekvési és támogatási keretei, s a politikai támogatottsága is fokozatosan „mérséklődött”. A szervezet az ún., „quasi non governmental organisation” típusú működését végig próbálta megőrizni, ami többé kevésbé sikerült is, de ahogyan az országos közbeszédben és

közhangulatban is csökkent a szakmai és a civil szféra szerepe, ugyanúgy nem mutatkozott komolyabb igény az MNVH hálózati tevékenységének továbbfejlesztésére, kibővítésére. Sőt a 2014-es kormányváltáskor olyan átszervezés következett be a szervezetet fenntartó tárcákat illetően, hogy az MNVH gyakorlatilag az év őszén beszüntette tevékenységét, elnöksége testületileg benyújtotta lemondását.

Az új EU-s Vidékfejlesztési Program még nincs elfogadva (2015 május). Ha újraindul a programozás, akkor is leghamarabb 2015 októberében kezdődhet el az újraszervezés. Hazánkban ez sajnálatos „gyakorlat”, a szellemi, erkölcsi és részben anyagi veszteség (hiszen a maradványok felhasználása sem sikeres) igen nagy.

Főbb összegző megállapítások, s a bizonytalan jövő

Az MNVH regisztrációs adatbázisából és az online kérdőívezés eredményeiből kiderült, hogy a szervezet az elmúlt évek során egy – az egész magyar vidék ügyeiért felelősséget vállaló, sokszakmász, komplex vidékfejlesztési szemléletet hirdető és azt segítő – sajátos intézménnyé vált. Sikeresen igyekezett összefogni és szerény lehetőségei között támogatni a vidékfejlesztésben érdekelt szakemberek, intézmények, különböző vállalkozások és civil szervezetek munkáját, nyitott volt a kapcsolati tőke fejlesztésére, a tudásátadásra, az innovációra. Elmondható, hogy a technikai eszközök, az internet, a webes elérések, az elektronikus levelezés jó színvonalon az MNVH esetében is rendelkezésre álltak, mind a szervezet központjában, mind a vidéki egységeinél, illetve a regisztrált tagoknál, szervezeteknél.

Fontos, hogy a kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági helyzetben lévő térségekben magasabb a nyilvántartásba vettek 1000 lakosra jutó száma, mint a kedvezőbb helyzetben lévő térségekben. Összességében ezt úgy is értelmezhetjük, hogy, ahol nagyobb szükség van a szakemberekre ott többen vannak, akik regisztráltak.

Az on-line kérdőívezés információit is ide csatornázva egyértelműen megállapítható, hogy az „aktív” regisztrált tagság kiemelkedően jól képzett. Ez magában rejti annak a lehetőségét, hogy Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat sokkal erőteljesebben építsen erre a jól képzett tagságra, tárja fel a jelenleginél sokkal alaposabban az érdeklődési köreiket, szakmai múltjukat és lehetséges – a közös munkákba bevonható – kapacitásaikat.

Különösen kiemelendő eredmény, hogy az MNVH regisztrált szakemberei a lakónépesség nagyságának faktorán felül is hozzájárultak a vidékfejlesztési támogatások abszorpciójához.

A vidéki térségek helyzetének tényleges javítása csak hosszú távú folyamatok révén lesz lehetséges. Ezért érthető, hogy a kérdőívekre válaszoló tagság többsége nem tapasztalta vidéki térsége egyértelmű fejlődését a 2007–2013-as fejlesztési időszak során.

A válaszadók a legkevésbé a humán erőforráshoz kötődő tényezőknél (egyedi tudás, versenyképes tudás, vállalkozó szellem, jó iskolák, pedagógusok) észleltek gyarapodást. Ez sajnos jelzi azt, amelyet más vizsgálatok is igazolnak, hogy a humán erőforrások állapota, a társadalmi tőke helyzete egyre jobban befolyásolja majd vidéki térségeink jövőjét. Talán éppen emiatt volt fontos az MNVH tevékenysége, ami – az adott szerény keretek között – kifejezetten erre irányult, a

nemzetközi kapcsolatokat, vagy az azokból eredeztethető lehetséges hazai tudás-adaptációt is beleértve (pl. TRANSLEADER projekt és kiadványai).

Az on-line kérdőívre válaszolók a legsúlyosabb magyar vidéki problémáknak a munkanélküliséget, az elszegényedést és az elöregedést tartják. 2010 óta jelentősen megnőtt viszont azoknak az aránya, akik kiemelt problémának ítélték az elvándorlást, a helyi társadalom elszakadását a földtől és a gyenge közbiztonságot. Sok térségből jelezték, hogy számottevően megnőtt a vízháztartási-vízgazdálkodási problémák súlya is. Ezekkel a problémákkal – sajnos – az MNVH-nak nem volt módja érdemben foglalkozni, az ezek alapos tudományos feltárására vonatkozó akadémiai kutatásokon túlmenően.

A válaszolók döntő többsége (80%) szükségesnek tartaná a vidékfejlesztés magas szintű kormányzati koordinációját. A megkérdezettek nagy többsége (70%) egyetértene azzal is, hogy egy sokoldalú és sikeres, komplex szemléletű magyar vidékfejlesztéshez szükséges lenne egy színvonalas megyei szintű intézményrendszer teljes körű kiépítése, valamint döntő többségük (83%) szükségesnek tartana egy akár régiók szerint különböző beavatkozásokat alkalmazó magyar vidékfejlesztést. Az a MNVH megyei referensek munkába állításával és a megyei vidékprogramok dokumentálásával tett ez irányú lépéseket, de ezek – sajnos – nem váltak a tényleges tervezési programozási szervezeti tevékenységek részévé.

Ezek a reális regisztrált tagsági igények arra is ösztönzést adhatnának az MNVH-nak arra, hogy a jövőben növelje térségi (megyei) aktivitását, és használja – akár virtuális közösségépítő módszerekkel – a nagyszámú kistelepülési-vidéki regisztrált személyi kapacitását a sokak által fontosnak tartott vidéki szellemi és szakmai „összefogás-építéshez”.

Igen ellentmondásos volt a kérdőívezés alapján a vidékfejlődés és mezőgazdaság kapcsolatának megítélése. Dacára a nagy forrásokat vidékre juttató agrártámogatásoknak, csak a válaszadók kisebb része tudott erősödő mezőgazdasági eltartó képességről beszámolni (27%), a többségük szerint csupán szinten maradt (50%), esetleg gyengült is az elmúlt hét évben (23%). Az a sajátos szervezeti (sőt települési) szétválás, ami a vidékfejlesztés és a földművelésügy (agrárügy) között 2015-ben bekövetkezett sokorosára növelte ennek a problémának a súlyát.

A város-falu kapcsolatokra a legtöbben projektérdek-vezérelt kifejezést tartották a legrá-illőbbek (43%), amit a „gyenge kapcsolat” (25%) követett. A „kiegyensúlyozott”, „jól szervezett”, „egyenrangú” kifejezéseket csak kevesen választották. Sajnos az MNVH keveset tudott tenni ez ügyben.

Néhány javaslat

Megfontolandó, hogy külön regisztrációs csoportot kellene kialakítani a vidéki önkormányzatok és intézményeik számára.

Egyfajta regisztrációs kampány segítségével szorgalmazni kellene, hogy a stratégiai megállapodásokkal az MNVH-hoz kapcsolódó szervezetek (MUT, FATOSZ, MÉK, stb.) saját tagságuk számára ajánlják az ingyenes és könnyen elérhető MNVH regisztrációt, hogy a remélhetően felálló műhelyek minél több szakembert érhessenek el direkt módon.

A megyei térségi szinten működő vidékfejlesztők számát és arányát is tovább növelni, az összefogásukat pedig erőteljesen szorgalmazni kellene, mert az nem probléma ugyan, hogy sokan dolgoznak vidéki-települési szinten, de a vidékfejlesztés igazi sikerei térségekhez, tájakhoz kötődve érhetők el.

Összegzés

Mindenképpen ajánlható egy alapos MNVH regisztrált-revizíó, amelynek új adatbázisát mind az egyéni mind a szervezeti regisztrációnál sokkal tudatosabban kell felépíteni. A közeljövő MNVH-beli vidék-szakmai munkában (pl., a leendő elnökségi szakmai műhelyek vagy tagozatok esetében) sokkal jobban kellene támaszkodni a regisztráltak igényeire és az információáramlást egyértelműen (például legalább fél évente lebonyolított online megkérdezésekkel) kétirányúvá kell tenni. Erre az EU által a 2014–2020-as időszakra előírt kötelező és folyamatos MNVH monitoring is feladatokat tartalmaz. Az ezekhez szükséges pontosnak és hitelesnek tekinthető statisztikai adatokból, illetve a végrehajtásukból következő „visszacsatolások” tartalmának lényegesen befolyásolnia kellene a következő évek MNVH Cselekvési terveinek hangsúlyait. Az MNVH első hat éves működése nyomán, a felmérések szerint egyértelműen megállapítható, hogy a szervezet alkalmas a továbbfejlődésre, amennyiben e tanulmány legfontosabb eredményeit a döntéshozók és a szervezet irányítói, valamint a benne munkálkodók figyelembe veszik, s a kedvező irányokat kijelölő intelligens és motivált, hálózati alapokon nyugvó vidékszakai fejlődést igazán akarják.

E tekintetben a hálózatok – különösen az Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – lehetőségei még számosak és kiaknázásra, megvalósításra várnak. Ehhez az MNVH „quasi non governmental organization” típusú működési jellegét meg kell őrizni, bővíteni szükséges a szakmai – civil összefogást és a folyamatosan szervezett szakmai párbeszédet kell folytatni a legaktuálisabb vidék-ügyekben, mind országos, mind megyei, mind vidéki táji szinteken.

Felhasznált irodalom

- Csatári B.–Farkas J. Zs.–Lennert J. (2014): Tények és vélemények a magyar vidékről és Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról, Kutatási jelentés. Készült a NAKVI megbízásából, Ekisztika Bt., Kecskemét, p.72.

1. sz. melléklet

Csatári Bálint által 2005 nyarán készített lista az akkor aktuális vidékfejlesztési teendőkről

A vidékfejlesztést, mint „egészt” megalapozó feladatok

1. Országos/Nemzeti Vidékfejlesztési Tanács alakítása
2. Magyar Vidék Charta elfogadása (a magyar vidék jövőjének legfontosabb ügyei legalább négy párti egyetértést igényelnének, s reálisan egy 15–20 éves programozási ciklust ölelhetnek fel),
3. a Kormányzat és az MTA közös programjában, hálózatban működő (virtuális) Magyar Vidékkutatási és Fejlesztési Intézet alapítása, az európai vidékfejlesztési modellek érdemi adaptációjára, a Kárpát-medencei és a magyarországi vidéki (tanyai, falusi, kisvárosi) változások hiteles elemzésére, értékelésére, a folyamatok pontos monitoringjára,
4. az egyetemeken és a főiskolákon folyó integrált (agrár-)vidékfejlesztő BSc és MSc szakok tartalmi követelményeinek pontos meghatározása, tekintettel az EU-ban várható változásokra is.
5. kezdeményezni kell a vidéki térségek versenyképességének közgazdasági, szociológiai, gazdaságföldrajzi (felül)vizsgálatát,
6. a vidékfejlesztés jövőbeli teendőinek érdemi összekapcsolása a mezőgazdaság, az önkormányzatiság és területfejlesztés átfogó reformjaival,
7. a ma is érvényben lévő és a vidéket közvetlenül vagy közvetve érintő törvények együttes „átvilágítása”, a vidéki térségekben való érvényesülésük jövőbeli harmóniájának biztosítása,
8. a mai önkormányzati rendszer ebben a formában alkalmatlan a modern vidékfejlesztésre, ezért Alkotmány és az Önkormányzati törvény módosítása szükséges a lokális jogok és köteleességek pontosítására,
9. a vidékfejlesztés önszerveződése számára a mindenkori kormányzattal való párbeszédre lehetőséget adó fórum jogszabályban való biztosítása. Évente meg kell rendezni a Vidék Parlamentjét.
10. áttekinthetővé kell tenni minden érdekelt számára – közérthető módon – a magyar vidékpolitika teljes fejlesztési-, program- és intézményrendszerét,
11. a terület- és vidékfejlesztés tervezési, szervezési és finanszírozási tevékenységének érdemi decentralizációja (rugalmas és professzionális regionális és vidék-tervező szervezetek alapításával),

12. a hazai tervezési rendszerben egyértelművé kell tenni a különböző tertípusok egymáshoz való viszonyát (pl. egy tertípus megalkotásával), s ezekben pontosan meg kell határozni a vidékfejlesztési dokumentumok helyét és érvényességét,
13. pontosan külön kell választani a vidékpolitika, ill. a vidékfejlesztés helyi, kistérségi (azaz EU kifejezéssel élve) lokális és megyei, regionális és kormányzati feladatait,
14. az új Nemzeti Fejlesztési Tervben (s azon belül az AVOP II-ben) és az új Nemzeti Vidékfejlesztési Terv II-ben a magyar nemzeti vidéki sajátosságokra és igényekre kellene elsősorban építeni, s utána biztosítani azok kapcsolódását az EU felé,
15. a 2007–2013 időszakra vonatkozóan felül kellene vizsgálni, aktualizálni és egységes szerkezetben megjeleníteni a már elfogadott vidékfejlesztési koncepciókat, terveket, programokat,
16. az új tervezési ciklus elejétől, 2007-től szigorú „tervszerződéses” rendszer bevezetése garantálhatná a főbb vidékfejlesztési célkitűzéseink érdemi megvalósítását,
17. a városok és falvak fél évszázados ellentétét a közös érdekű feladatok pontos meghatározásával és az alapfunkcióik tisztességes finanszírozásával kellene feloldani,
18. a vidékfejlesztés sokszínű igényeinek megfelelően a kistérségek nem(csak) kormányzati, illetve önkormányzati típusú szakmai–szervezeti rendszerének megerősítése, pontos, a vidéki társadalom számára is világos, feladatkörökkel,
19. a falugazdászok számának növelése, státuszuk pontosítása és megerősítése, hasonlóan a kistérségi vidékfejlesztőkhöz,
20. a vidékies (kis-)térség pontos és sok szempontú meghatározása országgyűlési határozattal a tervezett beavatkozásokhoz (4–5 évre fixálva a határokat és a lehetséges programokat, beleértve a 100 elsősorban vidékies térséget és a külön támogatásra szoruló elmaradott vidékies térségeket is),
21. kormányzati szinten nagyobb összhangot kell kialakítani az agrár-vidékfejlesztési programok és a vidéki térségeket érintő területfejlesztési programok között. Így a kedvezőtlen adottságú területeket, az agrár környezetvédelmi területeket és a KAP-reform szerinti, ún. regionalizált közvetlen jövedelemtámogatási rendszer területi egységeit célszerű lenne harmonizálni.
22. felül kellene vizsgálni, megújítani a végre nem hajtott SAPARD és más korábbi kistérségi stratégiákat, programokat, s ráhangolni vidéket a LEADER + programokra,
23. vidék-normatíva (más javaslatok szerint helyi társadalomfejlesztési normatíva, vidékies fejkvóta) bevezetése a kistérségi szervező-fejlesztő intézmények működtetéséhez és a szükséges pályázati önrészekhez,
24. a többcélú kistérségi társulások működési szabályait tovább kellene pontosítani, abban helyet adva a vidékfejlesztésnek is,
25. újra pontosítani kellene a települési önkormányzatok, a kistérségi társulások, a megyék (a megyei területfejlesztési tanácsok), s a régiók szerepét a vidékfejlesztésben, tekintettel arra is, hogy minden szintnek más és más fontos feladatai határozhatók meg,

26. a Regionális vagy a Megyei Területfejlesztési Tanácsok ügynökségei legyenek/lehetnek a befogadói a vidékfejlesztés területi programjainak, s koordinátorai azoknak (a megye ezzel újra értékes és fontos feladatot kaphatna)
27. meg kell reformálni, és sokkal hatékonyabbá kell tenni a vidékfejlesztéshez széles értelemben kapcsolható pályázati rendszert,
28. a különféle további programokban jelenjenek meg olyan pályázati célok, amiket a vidéki térségekben is alkalmazni lehet, vagy csak a vidéki térségekre lehet alkalmazni.
29. lényegesen és érdemben decentralizálni kell a forráselosztást, biztosítva a különböző indíttatású programok lokális, helyi „egymásra hatását” is,
30. a vidékfejlesztést illetően is fontosak lehetnek a „légiesülő” európai határaink. Ma már tagállami vidékfejlesztési együttműködést igényelnek az osztrák-magyar, a szlovák-magyar és rövidesen a román-magyar határok menti kistérségek is. Ebben a magyar határ menti vidékek kezdeményezők lehetnének.

Gazdaságfejlesztési, mezőgazdasági jellegű problémák és feladatok

31. a mezőgazdaság két nagy „irányzatának” közösen és a területi adottságokhoz is igazodva pontosan meg kellene határozni a magyar mezőgazdaság hozzávetőleges eltartó képességét,
32. a versenyképes és az ökoszociális mezőgazdaság tevékenységi területeinek és konkrét termelési tereinek meghatározása lehetséges és szükséges,
33. állandó politikai harc középpontjában állnak a kis- és nagy mezőgazdasági üzemek. Ezt meg kell szüntetni, és ki kell mondani: egy egészséges agrárgazdaságban a kis-, a közepes és a nagyüzemekre egyaránt szükség van.
34. nagyon pontos, követhető, átlátható, nyilvános és sokoldalú agrár- és vidékstatistikára van szükség,
35. fímon módszerekkel törekedni kell a fekete- és szürke vidék-gazdaság „kiszürkítésére és kifehérítésére”
36. új agrárstratégiára van szükség, amely tekintettel van az átalakuló európai uniós mezőgazdaság- és vidékfejlesztésre,
37. pontosan meg kell határozni a mezőgazdaság-fejlesztés és a vidékfejlesztés közös érdekeit, tevékenységeit és jövőbeli feladatait, ezek szervesen illeszkednek és feltételezik egymást,
38. az ösztönző lépéseket a munkára való nevelés, a munkahely-teremtési szándékok vezéreljék. A vidék eltartó képességének ez a kulcskérdése.
39. törekedni kell a gyenge adottságú térségek, települések eddigi támogatási-feltételi besorolásának felülvizsgálatára és e térségek tájfenntartó mezőgazdasági támogatásának maximalizálására,
40. az agrárfoglalkoztatás megőrzése és a legális foglalkoztatás növelése érdekében – esetleg kistérség-csoportonként differenciált módon – célszerű lehet egy kedvezményes társadalombiztosítási díj-rendszer bevezetése,

41. el kell ismertetni a társadalommal a vidéki élelemtermelés fontosságát, és népszerűsíteni szükséges a magyar termékek fogyasztását,
42. fokozni szükséges a lokális piacok eltartó-képességét, enyhítve az itt értékesítő kis- és mikro-vállalkozások feleslegesen szigorú minőségbiztosító szabályozását,
43. Magyarország agráradottságaival rosszul sáfárkodunk. Szelektív fejlesztési programokra, a stratégiai pontokon határozottabb előrelépésre van szükség.
44. a földtulajdon- és az okszerű földhasználat jövőjét tervezni szükséges, azaz államilag támogatott, önkéntes birtokrendezés megvalósítása indokolt. A birtokrendezés koncepciójának, tervének kidolgozása, intézményei felállítása és a birtokrendezés megvalósítása megkerülhetetlen elem a vidék gazdasági viszonyainak rendezésében, amely viszont a versenyképesség egyik feltétele az agrárszféra vonatkozásában.
45. az agrárium esetében is jelentős differenciáltság mutatkozik a vidéken. A magyar mezőgazdaság csak a vidék gazdasági és társadalmi fejlődése révén őrizheti meg, alakíthatja át, fejlesztheti teljesítőképességét. Elengedhetetlenül szükséges az, hogy világosan megmondjuk, hogy kik tekinthetők az agrárgazdaság érdemi szereplőinek, kikre vonatkoznak a javasolt agrárfejlesztési intézkedések.
46. jelentős újításokkal és támogatásokkal fokozni kell különleges agráradottságaink kihasználását (pl. biotermelés, gyógynövénytermelés, magtermesztés stb.)
47. az agrártermelők ösztönzésével a jelenleginél harmonikusabb arányokat kell elérni a szántóföldi növénytermesztés és az állattenyésztés között.
48. a magyar agrártermelés egyensúlyát csakis az állattenyésztés fejlesztésével lehet visszaállítani,
49. emellett nagy lehetőségek vannak a kertészeti termelésben. Érdemes kihasználni a kertészeti kultúrák regionális termelési hagyományait, amelyek sikeres felkarolása több tízezer család megélhetését biztosíthatja.
50. kívánatos fejleszteni az EU-ban is prioritást élvező édesvízi halászatot.
51. a jó minőségű alapanyag-termelés mellett erősíteni kell a hazai különlegességek (hungaricumok, tájjellegű termékek stb.) előállítását,
52. programot célszerű meghirdetni a biomassza hasznosítására, a helyi energiaellátási költségek csökkentése, a tájgazdálkodás különleges és sokoldalú szerepének kamatoztatása, sürgeti a megújuló energia előállítási tevékenység gyors ütemű kibontakoztatását a helyi gazdasági, megélhetési, klímavédelmi, természet- és környezetvédelmi előnyei érdekében,
53. csökkenteni kell az őstermelőket sújtó hátrányos megkülönböztetéseket (pl. adójogszabályok), sőt őket fontos, a vidéket fenntartó-ápoló tényezőnek kell tekinteni,
54. a falusi – tanyai turizmus további okos támogatási rendszert igényel, szorgalmazva a vállalkozói szintet el nem érő falusi-tanyai vendéglátásnak a „kifehértését”,
55. a vidéki vendéglátás, a falusi turizmus és a tágabban értelmezhető kulturális élet gazdasági lehetőségei „súlyosan” kihasználatlanok. Az erre alkalmas kistérségekben színvonalas panziók, halászcárdák, pihenési- és sportközpontok, pezsgő életű szórakoztatási és kulturális vonzasközpontok hozhatók létre.

56. kiemelt jelentőségű „magyaros” vidék-turizmus szervezhető a lótenyésztéshez és a vízi túrákhoz kapcsolva,
57. a mezőgazdasági szövetkezést – a közösségépítéssel és az összefogással együtt – a vidéki agrárpolitika középpontjába kell állítani,
58. a vidék gazdaságának a kistérségi, kisvárosi központok kis- és közepes vállalkozásainak a munkahelyteremtése is fontos eleme,
59. a vidéki gazdaság diverzifikációja során a kis nyersanyagból nagy szakmai tudással előállítható, ún. „lowtech” típusú technológiák vidéki elterjesztésének innovatív feltételeit az arra alkalmas térségekben meg kellene teremteni,
60. sok vidéki helyen van lehetőség a vidéki kisipar, vagy a természetes alapanyagokat felhasználó „manufaktúra” típusú ipar ismételt felfejlesztésére is, amelyeket kiemelten kellene támogatni,
61. megfelelő kondíciók mellett a népi iparművészet is megtartó gazdasági szektor-elem lehet vidéken,
62. a falusi lakosság megtartása mellett ugyanakkor sok esetben az elkerülhetetlen mobilitást is lehetővé kell tenni,
63. meg kell, hogy erősödjön a takarékszövetkezetek bázisán a vidékbank hálózat,
64. növelni kell a mikro-hitel konstrukciók lehetőségét a kistelepülések szolgáltatói, vállalkozói számára,
65. ideje megteremteni a részmunkaidős foglalkoztatás törvényi és társadalombiztosítási feltételeit, bővíteni az otthoni, az ún. távmunka lehetőségeit.
66. a hiányzó vidéki, falusi szolgáltatások ellátására, a foglalkoztatási gondok enyhítésére és a társadalmi tőke növelésére egyaránt képes közösségi vállalkozások, mint módszer elterjesztése lehetséges és szükséges eszköz,
67. vidék gazdaságának felpozícióba hozása, s különösen a legelmaradottabb kistérségek fokozatos felzárkóztatása összehangolt és markáns pénzügyi eszközrendszer alkalmazását követeli meg,
68. a vidék- és területfejlesztést szolgáló közösségi és nemzeti forrásokat olyan pályázatok keretében célszerű elosztani, amelyek kistérség-típusonként célzott feltételeket tartalmaznak,

Természet-, környezet- és tájvédelem

69. a természet, a talaj-, az ár- és belvízvédelem, a víz- és az erdőgazdálkodás, a növény- és állategészségügy kiemelkedően fontos vidéket érintő állami feladat. Ezeknek a korábban kiemelkedő színvonalon működő szervezeteit rehabilitálni és központi forrásokból működtetni szükséges.
70. az erdők meghatározó szerepet játszanak az ország környezeti állapotában, felértékelődött a környezetbarát faanyag, és kiemelkedő szerepe lesz a megújítható energia alapanyag hasznosítása terén is,

71. a közelmúlt időjárási eseményei is, de a klímaváltozás várható hatásai is figyelmeztetnek arra, hogy egyértelműen foglalkozni kell az eddigi kárjelenségekkel, a valószínűsíthető sokmilliárdos károk megelőzésével és az alkalmazkodási stratégiák kidolgozásával,
72. a vidék tevékenységi szerkezetének átalakítása során minden olyan termelő-, szolgáltató tevékenységet száma kell venni, amely nem károsítja a talajokat, a felszíni és a felszín alatti vizeket, nem szennyezi a levegőt és védi a biodiverzitást, a táj esztétikai értékeit,
73. a vidék környezetfenntartó tevékenységi feladatkörét, mint feladatot „létre kell hozni”, és ennek fedezetét az önkormányzatok költségvetésében célszerű előirányozni,
74. e fontos környezetfenntartó tevékenység egy része közmunka keretében is elvégezhető, de számításba vehető a „lokálpatrióták” önkéntes tevékenysége. (Ez utóbbi jó működését az önkormányzat által vásárolt fűnyírók, permetezők és más eszközök „kikölcsönzése” segítheti.)
75. az Országgyűlés sürgősen fogadja el a – számos vidéki térség szempontjából fontos – Nemzeti Parkok évek óta elkészült területrendezési és szabályozási terveit,
76. az általuk érintett tájak vidékfejlesztéshez szükséges az okszerű táj- és területhasználatok szigorú tervezése és a tervek megvalósításának a támogatása,
77. a jól és szervezeten elinduló NATÚRA 2000 programoknak fontos szerepük lehet az általuk legérintettebb vidékeken, ezért nagyobb odafigyelést, tudatformáló előkészítő képzést is igényelnek,
78. a nagy természeti tájaink, vagy sajátos vidékies térségeink megújítását, rehabilitációját célzó kiemelt programoknak (Vásárhelyi terv, Homokhátság program, Duna-program, Balaton program, stb.) fontos és integrált vidékfejlesztési hatásait különös fontossággal biztosítani szükséges,

Műszaki- és humán infrastruktúra, elérhetőség, intézményrendszer

79. a vidéki települések térségi szintű közúti (tömegközlekedési) elérhetőségének jobbítása elengedhetetlen feladat (a vasút megtartása, fejlesztése, a város–falu kapcsolatok javítása, stb.), amely kiterjedhet pl. a mobil szolgáltatások, minibusz-hálózatok, az Internet és az intranet fejlesztésére egyaránt,
80. fontos, hogy a támogatottan kialakítandó vidéki mobil jellegű szolgáltatások a vidékgazdaságot erősítsék, s ezért ne csak városból induljanak ki,
81. a sok vidékies térséggel érintett régiókban, illetve a vidékies kistérségekben mindenképpen oldani kell a fizikai elzártságot. Célzott pályázatokkal elő kell segíteni a közlekedés fejlesztését, utak, kerékpárutak, hidak, kikötők, stb. építését.
82. el kell indítani a kiépülő autópálya-hálózatra „rácsatlakozó” vidéki úthálózat-rekonstrukciós és mezőgazdasági útépitési programot, 10 évre előreláthatóan és programozva,
83. a Volán és a MÁV számára elő kell írni a menetrend-módosítások önkormányzati – kistérségi egyeztetésének szükségességét,
84. sürgősen, belátható időn belül az európai időnormákhoz kell igazítani a mentők és tűzoltók vidéki településekre való kivonulási idejét,

85. a vidéki társadalom teherbíró képességét is figyelembe vevő a környezeti infrastruktúra fejlesztési programok folytatása alapvető fontosságú (2015-ig minden 2000 főnél népesebb települést csatornázni kell, de kisebbek esetében is megoldást kell találni a szennyvízkezelésre)
86. a költséges tisztítók helyett szorgalmazni kell az alternatív, gyökérszívó tisztítás elterjesztését,
87. 2500 hulladéklerakó rekultivációjáról kell a közeljövőben gondoskodni, ez komoly vidéki probléma is, akárcsak a jövő hulladékgazdálkodásának ügye,
88. gondos és alapos területi mérlegelések, helyi társadalmi egyeztetések után újra – és legalább az önkormányzati törvény szintjén – pontosítani szükséges a minimális lokális humán infrastruktúra (oktatás, egészségügy, szociális) ellátás körét, s azokat lehetőség szerint fenn kell tartani, vagy gyors és kényelmes elérhetőségüket biztosítani
89. A már létező szolgálatok (falugondnokok, iskolabuszok) bekapcsolása egy-egy kistérség, mikro-térség elérhetőségének javítását szolgáló közlekedési hálózatba számottevően megkönnyítheti a központok elérhetőségét, s ehhez csak a szigorú törvényi szabályozást kell oldani.
90. a kistelepülések iskoláinak megtartása kulcsfontosságú (vitákat kellene lefolytatni az iskolák szabad választásáról, működtetési és felszereltségi kérdéseiről, a körzetesítés pontos szabályairól)
91. egyes vidékek társadalmának szegénysége olyan súlyos, hogy sürgős beavatkozásokra van szükség,
92. a vidéki szociális vállalkozások körének a bővítése egyszerre teremthet új munkahelyet és bővítheti a rászorultaknak nyújtható szolgáltatások körét is,
93. a vidéki közösségek lehetséges rehabilitációjának feltétele lehet a közösségi és teleházak számának növelése, valamint azok „hálózatos” működése, hogy nőjön a felhasználók száma a teleházakban, információs pontokon, az iskolákban, a könyvtárakban, s egyre inkább a vidéki vállalkozásokban és otthonokban.
94. a „széles-sávú vidék” programokhoz a helyi „szocializációt”, az új technikához szükséges társadalmi szükségletek felkeltését és kielégítését is biztosítani kell,
95. az ITK-hozzáféréseken (szélessávú Internet) alapuló információ-szerzés, tudás, az ún. tudástársadalom, kultúra(terjesztés) feltételeinek megteremtése az egyik legfontosabb és legkönnyebben megvalósítható fejlesztéscsoport azok közül, amelyek a falvakban, kisvárosokban élők esélyegyenlőségének biztosítását célozzák. Az okos „funkciósűrítés” fenn tarthatóvá teheti a kis lokális központokat, teleházakat.
96. ez egyszerre jelenti a felzárkóztatás és a versenyképesség szempontjainak érvényesítését, amihez az ITK-fejlesztések, ITK-ismeretek, ITK-alapú szolgáltatások egyidejű fejlesztése szükséges,
97. ahol csak lehet, meg kell őrizni az intézményeket, nem feltétlenül a régi formájukban: az intézményeknek is nyitni kell a falu felé, helyenként több szolgáltatás ellátását kell vállalniuk (többfunkciós intézmények: faluház, könyvtár, bolt, posta, teleház, stb.),

98. a korszerű információs infrastruktúra iránti igény alacsony szintjén a lehetséges kulcs-szolgáltatásokat kellene népszerűsíteni,
99. szükség lehetne falusi közmenedzserek alkalmazására,
100. az érdekérvényesítéshez is szükséges információkat minden településen elérhetővé kell tenni és biztosítani a közösségi lét bázisaként szolgáló többfunkciós épületet,
101. általános vélemény, hogy a következő évek hangsúlyos infrastruktúra fejlesztésének a humán infrastruktúra felé kell fordulnia,

Vidéki társadalom és közösségfejlesztés

102. a differenciált vidék-társadalom differenciált megoldásokat követel, reális szemléletet, együttműködést az érintettekkel, és differenciált támogatási formákat,
103. a mai kor szellemében fogant „paraszt-polgár” tevékenysége fontosságának elismertetése, jó értelemben vett népszerűsítése szükséges,
104. sajátos képzési formákkal javítani kell a falusi önkormányzatok vezetőinek, tagjainak a falu- és vidékfejlesztéssel kapcsolatos döntéseinek perspektivikus megalapozottságát,
105. a vidéki munkahelyteremtés központi probléma, a vidék-gazdaság erősítésével együtt a vidékfejlesztés kulcsa,
106. a fiatalok, a fiatal családok megtartására, illetve vidékre való visszacsábítására külön ösztönző programokat kell kidolgozni,
107. olyan ösztöndíj-programok meghirdetésére van szükség, amelyek legalább az egyéni kitörés lehetőségét biztosítják az erre képes, hátrányos helyzetű fiatalok számára,
108. a szakképzés korszerűsítésével, átalakításával, a vidéki társadalom, köztük a legszegényebbek, a romák felzárkóztatását is biztosítani kell,
109. a mai szoros jogi kereteket tágítva el kellene érni, hogy az alapfokú oktatásból kilépők elfogadják az egész életen át tartó tanulást, mint a tartós boldogulás garanciáját,
110. az intézményi és támogatási oldalon pedig meg kellene teremteni a társadalmi tőkeképzés feltételeit, az iskolán kívüli (ifjú- és) felnőtt(gazda)képzés, továbbá a formális képzési rendszereken kívül eső önképzés feltételeit, differenciáltan, célcsoportokra szabottan, nagy teret engedve a vidéki innovációknak,
111. az egykori Nép- és parasztfőiskolák modern változatait kellene kialakítani,
112. a már ma is számos vidéki munkanélküli diplomás fiatalnak a kistelepüléseken történő néhány éves feladatvállalását egy, – akár a munkaügyi ellátórendszeren belül működő – gyakornoki rendszerrel kellene lehetővé tenni,
113. lehetséges lenne a vidéki közszolgálatban dolgozó diplomás értelmiségiek számára vidék-pótlék bevezetése, vagy a vidéki szolgálatuk más módon (pl. szolgálati lakás, stb.) való érdemi támogatása,
114. el kell indítani, – európai mintára, – a korai mezőgazdasági nyugdíjazás intézményét,
115. az aprófalvas, hátrányos helyzetű vidékeken tömeges problémát jelent a körzeti orvosi állások betöltetlensége. Ösztönző programot kell kidolgozni a kevés „kártyapénzt” hozó álláshelyek betöltésére is.

116. mind a szociális, mind az egészségügyi ellátás vonatkozásában meg kell teremteni a szociális vállalkozások keretében történő feladatellátás feltételeit,
117. a vidék és ezen belül a vidékfejlesztés civil szervezeteinek politikai, szakmai, módszertani, információs megerősítése, térségi és regionális hálózatok, valamint szakmai szolgáltató bázisok kialakítása szükséges,
118. tovább éltetni és fejleszteni kell a bevált szociális ellátási, támogatási formákat (falugondnoki szolgálatok, szociális földprogram),
119. a mindennapok vidéki együttműködését gátló és az érdekérvényesítésben esélyegyenlőtlenséget teremtő átpolitizáltság megszüntetése, s ezzel szemben a szakmaiság és a civil kurázi térnyerésének növelése szükséges,
120. a vidéki önszerveződési struktúrák stabilizálódása, hatékonyságuk növelése eminens feladat,
121. az önszerveződésre jelenleg nem vagy csak gyengén képes települési közösségek esetén külső beavatkozásokkal a helyi cselekvőképesség motiválása és erősítése lehet a megoldás,
122. a regionális, az országos és a nemzetközi vidékfejlesztési partnerségek építéséhez információs és szervezési segítség nyújtása, közösségfejlesztési technikák, és a jó gyakorlatok terjesztése indokolt,
123. a helyi és az országos médiáknak a mainál sokkal nagyobb és felelősebb szerepe lehetne a tudatos magyar vidékfejlesztésben és felzárkóztatásban,

Speciális problémák

124. a vidékről alkotott kép megváltoztatása szükséges, a vidékfejlesztés szociális megközelítése helyett a vidék értékeinek társadalmi és gazdasági elismerésére alapozott, a vidéken élők számára perspektívát nyújtó valódi paradigmaváltás kell,
125. megfelelő kommunikációval növelni kell az egész magyar társadalom cselekvő, támogató szolidaritását a vidék iránt,
126. nálunk még nem nyert teret általában a „policy” így a „rural policy”, a „vidékpolitika tudatosítása” sem, pedig nagy szükség lenne rá. Ennek kulcsszereplői a vidéki városok, főleg a kisvárosok kutatói, fejlesztői lehetnének.
127. az aprófalvas és a tanyás vidéki térségek önkormányzatai különleges és sajátosságaiknak megfelelő vidékfejlesztési beavatkozásokat, támogatásokat igényelnek
128. fel kell karolni a Falumegújítási Programokat és mozgalmá kell szervezni azokat,
129. a „hely szellemének”, múltjának, kultúrájának újra érvényt kellene szerezni a helyi építési szabályozásban (az építésügy ne lehessen politikai alku kérdése),
130. a „Kapolcsi Völgy” rendezvényhez hasonlókat kellene minden magyar régió jellegzetes vidéki településcsoportjának – megfelelő támogatással és lokális programmal – rendeznie,
131. „Példás Magyar Vidéki Porta” címmel országos vagy regionális pályázatokat kellene kiírni, s jutalmazni a tájjelleget őrző, megújító, tervezőket, gazdákat, vidéki porta-tulajdonosokat,

132. Az ország társadalma számára fontos volna a „vidék” értelmes és helyes megjelenítése tananyagokban, akárcsak az iskolák vidék- és természetjárásának népszerűsítése, támogatása,
133. „Kulturális vidékfejlesztés²⁶”, lokális kulturális örökség-programok kiemelt támogatása,
134. a vidéki múzeumok (tájházak) megújítási programjainak megkezdése,
135. színes, a magyar vidék-tudást reprezentáló lexikon illetve a vidékfejlesztés praktikumairól szóló kiadvány-sorozat megjelentetése,
136. a „magyar konyha vidéken” gasztronómiai (és borút) programok rendszeres népszerűsítése,
137. a vidéki jelzett turista-utak rendbe hozása, a vidék- és természetjárás támogatása,
138. „A magyar vidék perspektívái” címmel igényes tudományos és népszerű folyóirat megalapítása, terjesztése, a vidék jó értelemben vett propagandája érdekében is,
139. a „Párbeszéd a vidékért” ne csak egy egyszeri kampány legyen, hanem váljék a horizontális közkinccs és közháló programok szerves részévé, sőt különböző formákban a valódi partnerségen alapuló vidéki térségi, közösségi fejlesztések előfeltételévé,
140. a főváros és nagyobb városok közvetlen szuburbia-vidékei, vagy a kifejezett üdülővidékek (Balaton, Dunakanyar) külön kezelendők,
141. az európai vidékfejlesztési mozgalmakba való bekapcsolódás támogatása és az európai fórumokon folyó munkáról folyamatos tájékoztatás. (lásd még az Európa Tanács rendeletének 68. és 69. cikkét az Európai Vidékfejlesztési Mezőgazdasági alpból (EVFMA) nyújtandó támogatásról 2004/0161 CNS),
142. **„Nemzeti vidéki hálózat: minden tagállam létrehoz egy nemzeti vidéki hálózatot, amely egybegyűjti a vidékfejlesztéssel foglalkozó összes szervezetet és közigazgatási szervet.”²⁷**
143. A határozati pontból következően, az „egybegyűjtés” után nyilvánvalóan a közös, hálózati működés biztosítása következik. Erre a magyar vidékfejlesztésnek is elemi szüksége lenne.”

²⁶ Az akkori Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma stratégiájából átvéve.

²⁷ Szó szerinti idézet az előző pontban idézett EU jogszabályból. A „Párbeszéd a vidékért” mozgalom részben ennek a kialakítását szolgálhatja.

2. sz. melléklet

Az MNVH tisztségviselői 2011–2014

Név	Poszt	Időszak
Dr. Mikula Lajos	főtitkár	2011. február 18. és 2011. június 15. között
Dr. Eperjesi Tamás	főtitkár	2011. június 16. és 2011. július 13. között
Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid	főtitkár	2011. július 14. és 2014. december 31. között
Dr. Csatári Bálint	elnök	2011. február 18. és 2013. január 31. között
Dr. Medgyasszay László	elnök	2013. március 7. és 2014. december 31. között
Sáringér-Kenyeres Tamás	elnök	2015. január 1-től
Dr. Csatári Bálint	tag	2013. február 1-től
Ifj. Hubai Imre	tag	2011. február 18-tól
Kesjár Kamilla	tag	2011. február 18. és 2013. október 31. között
Dr. Weisz Miklós	tag	2013. november 1-től
Dr. Podmaniczky László	tag	2011. február 18-tól
Francia Rita	tag	2011. február 18. és 2012. január 16. között
Marticsek József	tag	2012. április 26-tól
Szabadkai Andrea	tag	2011. február 18. és 2013. május 31. között
Kevy Albert	tag	2013. június 1-től
Krizsán András	tag	2011. február 18-tól
Dr. Ónodi Gábor	tag	2011. február 18-tól
Páliné Keller Csilla	tag	2011. február 18-tól
Kovács István	tag	2011. február 18-tól
Szabó Gellért	tag	2011. február 18-tól
Dr. Tóth Albert	tag	2011. február 18-tól